

UCHWAŁA Nr XI/68/15
RADY GMINY GOŚCIERADÓW

z dnia 26 listopada 2015 roku

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016-2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 1515) Rada Gminy Gościeradów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016-2020 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Z dniem 31 grudnia 2015 r. traci moc Uchwała Nr XV/80/08 Rady Gminy Gościeradów z dnia 13 marca 2008 r. w sprawie: zatwierdzenia Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów 2007–2015.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Gościeradów.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Gminy Gościeradów
Grzegorz Latawiec

**Instytut
Doradztwa
Innowacyjnego Sp. z o.o.**

FIM

FUNDACJA INICJATYW MENEDŻERSKICH

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GOŚCIERADÓW

na lata 2016–2020

ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY NR XI/68/15
RADY GMINY GOŚCIERADÓW
Z DNIA 26.11.2015r.

Przewodniczący Rady
Gminy Gościeradów

Grzegorz Latawiec

Instytut Doradztwa Innowacyjnego
20-454 Lublin, ul. Wyspiańskiego 34
NIP: 946-26-21-557
REGON: 060743160

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód
w Lublinie z siedzibą w Świdniku, VI Wydział
Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Fundacja Inicjatyw Menedżerskich,
20-078 Lublin, ul. I Armii Wojska Polskiego 5/7
tel./fax: (+48) 81 532 14 25; tel.: (+48) 81 441 33 44;
email: biuro@fim.org.pl; www.fim.org.pl
NIP: 712-308-96-56; KRS: 0000290822;

Organ rejestrujący: Sąd Rejonowy Lublin – Wschód
w Lublinie z siedzibą w Świdniku, VI Wydział
Gospodarczy – Krajowy Rejestr Sądowy

Spis treści

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW	4
WSTĘP	5
CZĘŚĆ I	7
1. DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO	8
1.1. Gmina Gościeradów	8
1.2. Społeczeństwo	14
Demografia	14
Rynek pracy	20
Aktywność społeczna mieszkańców	22
Społeczeństwo informacyjne	24
Konkluzje	25
1.3. Szkolnictwo i wychowanie	26
Wychowanie przedszkolne	26
Wychowanie szkolne	28
Kadra nauczycielska i wyniki nauczania	31
Warunki kształcenia	33
Konkluzje	34
1.4. Infrastruktura	35
Drogi i transport	35
Zasoby mieszkaniowe	37
Infrastruktura sieciowa	38
Konkluzje	40
1.5. Aktywność gospodarcza	41
Sektor rolniczy	41
Sektor przedsiębiorstw	43
Konkluzje	47
1.6. Jakość życia	48
Środowisko naturalne	48
Ochrona środowiska	50
Opieka zdrowotna	52
Pomoc społeczna	53
Bezpieczeństwo	58
Konkluzje	60
1.7. Kultura, wizerunek i czas wolny	61
Turystyka	61
Kultura	63
Konkluzje	67
1.8. Finanse samorządu	68
2. ANALIZA SWOT	71
CZĘŚĆ II	72
1. KONTEKST DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	73
1.1. Dokumenty unijne	73
Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu	73
Umowa Partnerstwa	73
1.2. Dokumenty krajowe	74
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030	75
Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020	76
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	76
1.3. Dokumenty regionalne	77
Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)	77
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku	78
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020	78

2.	WIZJA I MISJA	80
2.1.	Wizja	80
2.2.	Misja	80
3.	OBSZARY ROZWOJOWE	81
A.	Edukacja i kapitał społeczny	82
B.	Pomoc społeczna	84
C.	Jakość życia	85
D.	Przedsiębiorczość i rolnictwo	88
4.	SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII	90
4.1.	Wdrażanie	90
5.	SYSTEM MONITOROWANIA	91
6.	FINANSOWANIE STRATEGII	94
	BIBLIOGRAFIA	97
	SPIS TABEL	101
	SPIS RYSUNKÓW	102
	SPIS WYKRESÓW	103

Wykaz stosowanych skrótów

DPS – Dom Pomocy Społecznej
DSRK 2030 – Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”
EFMR – Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
FS – Fundusz Spójności
GBP – Gminna Biblioteka Publiczna
GKS – Gminny Klub Sportowy
GOK – Gminny Ośrodek Kultury
GUS – Główny Urząd Statystyczny
JST – jednostka(-ki) samorządu terytorialnego
KPZK 2030 – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRG – Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy
LGD – Lokalna Grupa Działania
OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej
OSI – Obszar Strategicznej Interwencji
OSP – Ochotnicza Straż Pożarna
PEWT – Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej
PG – Publiczne Gimnazjum
PKD – Polska Klasyfikacja Działalności
PO IR – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój
PO IŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PO KL – Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PO PC – Program Operacyjny Polska Cyfrowa
PO PT – Program Operacyjny Pomoc Techniczna
PO PW – Program Operacyjny Polska Wschodnia
PO RM – Program Operacyjny Rybactwo i Morze
PO WER – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PROW – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,
PSP – Publiczna Szkoła Podstawowa
RPO – Regionalny Program Operacyjny
RPO WL – Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020
RSIWL 2020 – Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku
SKS – Szkolne Koło Sportowe
SRWL 2020 – Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)
STRATEGIA EUROPA 2020 – Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
ŚSRK 2020 – Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020
UE – Unia Europejska
UP – Umowa Partnerstwa
WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
ZPO – Zespół Placówek Oświatowych
ZS – Zespół Szkół

Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 to kilkuletni plan działania wyznaczający strategiczne cele rozwoju gminy. Ustalenia zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy długookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Wokół zawartych w dokumencie ustaleń koncentrować się będą działania władz samorządowych, a także innych interesariuszy, zmierzające do zapewnienia jak najlepszych warunków do dalszego rozwoju gospodarczego i życia mieszkańców gminy.

Okres obowiązywania opracowanej w 2007 r. Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2007–2015¹ dobiega końca. Dostrzegając ten fakt, a także szereg istotnych zmian jakie zaszły w ciągu ostatnich lat zarówno w otoczeniu zewnętrznym, jak i relacjach wewnętrznych, władze gminy zdecydowały o ponownym zdefiniowaniu celów rozwojowych gminy Gościeradów. Zmieniająca się sytuacja społeczno-gospodarcza skłania do uważnego spojrzenia na obecne uwarunkowania oraz posiadane zasoby i zderzenia ich z aspiracjami całej wspólnoty samorządowej jaką jest gmina. Dodatkowo doświadczenia z realizacji obowiązującej wcześniej strategii oraz pozyskiwania środków unijnych z perspektywy finansowej na lata 2007–2013 i innych programów pomocowych, pozwoliły przygotować nowy dokument, który stanowi podstawy do długofalowego rozwoju gminy Gościeradów i sprawnego zarządzania nią.

Ważną przesłanką uzasadniającą potrzebę przygotowania nowego dokumentu jest zapewnienie spójności z całym katalogiem nowych dokumentów strategicznych na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym. Dokument ten jest także odpowiedzią na ustawowe regulacje dotyczące prowadzenia polityki rozwoju² w oparciu o programy rozwoju oraz uprawnienia gminy wynikające z ustawy o samorządzie gminnym³ do prowadzenia spraw pozostających w zakresie działania gminy, w tym uchwalania programów gospodarczych.

Opracowana Strategia Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 jest dokumentem o średnim horyzoncie czasowym. Ze względu na kilkuletni okres obowiązywania i realizacji Strategii dokument ten powinien być postrzegany jako uniwersalny, ukazujący wizję, misję i strategiczne kierunki działań gminy Gościeradów oraz zamierzone środki wdrażania i monitorowania, a także potencjalne źródła finansowania planowanych przedsięwzięć.

Dokument składa się z dwóch części:

I – analitycznej, a więc odnoszącej się do przeszłości i teraźniejszości,

II – planistycznej, a więc dotyczącej przyszłości.

Diagnoza prezentuje wyczerpujący obraz gminy w ujęciu obiektywnym. Opiera się na faktach i niezbędnych komentarzach ustrukturalizowanych w osiem zasadniczych działów: Gmina Gościeradów, Społeczeństwo, Szkolnictwo, Infrastruktura, Aktywność gospodarcza, Jakość życia, Kultura, wizerunek i czas wolny, Finanse samorządu. Za podstawowy zakres czasowy analizy przyjęto lata 2009–2013. Jeżeli możliwe było zaprezentowanie nowszych informacji i danych, które wnoszą wartość dodaną do części analitycznej, to również je przedstawiono.

Diagnoza przedstawia portret gminy Gościeradów zarówno pod względem opisowym jak i statystycznym. Na potrzeby przeprowadzonej analizy wykorzystano dane agregowane w wartościach bezwzględnych oraz w postaci wskaźników statystycznych, uwzględniających różnorodne aspekty szeroko rozumianego potencjału społeczno-gospodarczego. Źródłem informacji są przede wszystkim bazy danych Głównego Urzędu Statystycznego. Do przygotowania części I

¹ Uchwała Nr XV/80/08 Rady Gminy Gościeradów z dnia 13 marca 2008 r. w sprawie: zatwierdzenia Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów 2007–2015.

² Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2014.1649 j.t., z późn. zm.).

³ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2015.1515 j.t., z późn. zm.).

posłużono się także danymi wewnętrznymi zgromadzonymi przez Urząd Gminy Gościeradów i jego jednostki organizacyjne. Jako podsumowania wyróżnionych działów tematycznych zostały zamieszczone istotne konkluzje (wnioski).

Część II dokumentu dotyczy przyszłości gminy i pokazuje kierunki rozwojowe na kolejne lata. Podstawą do sformułowania obszarów rozwojowych i konkretnych celów zawartych w tej części była przeprowadzona diagnoza oraz spotkania z władzami gminy, a także pracownikami Urzędu Gminy i jego jednostek organizacyjnych. W tej części dokumentu wskazano również konkretne mechanizmy wdrażania i monitorowania realizacji Strategii oraz potencjalne źródła finansowania sformułowanych zamierzeń.

Przyjęta i sukcesywnie wdrażana Strategia Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 pozwoli nie tylko efektywnie prowadzić politykę rozwoju gminy, ale także będzie zasadniczym dokumentem umożliwiającym skorzystanie z licznych instrumentów finansowych wspierających rozwój lokalny i regionalny, w tym pochodzących z nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020.

CZĘŚĆ I

1. DIAGNOZA STANU WYJŚCIOWEGO

1.1. Gmina Gościeradów

Gmina Gościeradów to gmina wiejska położona w powiecie kraśnickim, w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego. Gmina jest oddalona o ok. 20 km od Kraśnika i o ok. 75 km od stolicy województwa – Lublina.

Herb Gminy Gościeradów został zaprojektowany wspólnie i zatwierdzony przez Radę Gminy 12 lipca 1990 r.

Rysunek 1: Herb gminy Gościeradów

Źródło: Strona internetowa Urzędu Gminy Gościeradów, www.goscieradow.pl

Teren gminy zajmuje obszar 15 929 ha. Obecna sieć osadniczą gminy tworzy 19 miejscowości, będących jednocześnie siedzibami sołectw:

- 1) Aleksandrów.
- 2) Gościeradów Folwark.
- 3) Gościeradów Kolonia.
- 4) Gościeradów Plebański.
- 5) Gościeradów Ukazowy.
- 6) Księżomierz Dzierzkowska.
- 7) Księżomierz Gościeradowska.
- 8) Księżomierz Kolonia.
- 9) Księżomierz Kościelna.
- 10) Liśnik Duży.
- 11) Liśnik Duży Kolonia.
- 12) Łany.
- 13) Marynopol.
- 14) Mniszek.
- 15) Salomin.
- 16) Suchodoły.
- 17) Szczecyn.
- 18) Wólka Gościeradowska.
- 19) Wólka Szczeka.

Na terenie wsi Gościeradów Folwark wyodrębnione są ponadto dwa osiedla: Gościeradów POM i Gościeradów Zachód.

Gmina Gościeradów jest jedną z 10 gmin należących do powiatu kraśnickiego i graniczy:

- od zachodu z gminą Annopol,
- od północy z gminą Dzierzkowice,
- od wschodu z gminą Trzydnik Duży,
- od południa z należącymi do województwa podkarpackiego gminami Zaklików i Radomyśl.

Rysunek 2: Położenie gminy Gościeradów w powiecie kraśnickim

Źródło: Strona internetowa Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej, www.osp.org.pl

Przez gminę przebiega droga krajowa nr 74 Lublin-Kielce, przy której w Gościeradowie zlokalizowane są: Urząd Gminy Gościeradów, Bank Spółdzielczy, Urząd Pocztowy, Ośrodek Pomocy Społecznej, zakłady opieki zdrowotnej, Dom Pomocy Społecznej, Zespół Placówek Oświatowych im. Jana Pawła II oraz Nadleśnictwo Gościeradów.

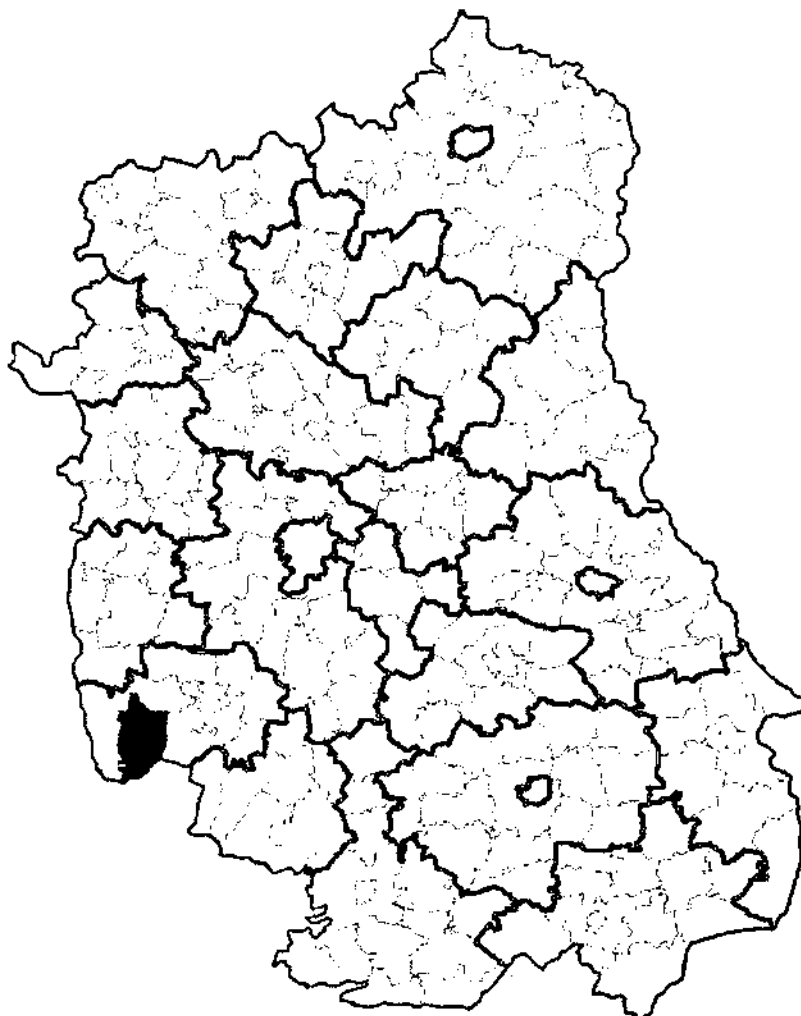
Układ komunikacyjny zapewnia powiązania wewnętrzne (między ośrodkiem gminnym i jednostkami wiejskimi) oraz zewnętrzne (z ośrodkami ponadlokalnymi i miejscowościami sąsiadujących gmin, tj.: miastami Kraśnik i Lublin oraz gminami Annopol, Dzierzkowice, Trzydnik Duży, Zaklików i Radomyśl).

Rysunek 3: Mapa gminy Gościeradów

Źródło: Strona internetowa Urzędu Gminy Gościeradów, www.goscieradow.pl

Rysunek 4: Położenie gminy Gościeradów w powiecie i województwie

Źródło: [Portal Wikipedia](#)

Gmina Gościeradów jest członkiem następujących organizacji i stowarzyszeń:

- Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej,
- Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej,
- Organizacja Turystyczna „Szlak Jagielloński”,
- Stowarzyszenie Europejskie Centrum Integracji i Współpracy Samorządowej „Dom Europy”.

Inicjatywę utworzenia Lokalnej Grupy Działania⁴ na terenie powiatu kraśnickiego podjęła gmina Kraśnik. Po rozmowach z przedstawicielami gmin powiatu kraśnickiego i wykazaniu przez nich zainteresowania utworzeniem partnerstwa ustalono ostateczny kształt LGD i rozpoczęto prace nad utworzeniem Lokalnej Grupy Działania na obszarze 9 gmin: Kraśnik, Szastarka, Trzydnik Duży, Dzierzkowice, Zakrzówek, Urzędów, Wilkołaz, Annopol i Gościeradów.

⁴ Strona internetowa Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej, www.lgdkrasnik.pl.

Rysunek 5: Obszar Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej

Źródło: Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr IV/3/2013 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej” z dnia 04.11.2013 r.

Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej⁵ to największa ogólnopolska organizacja skupiająca gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Podstawowym celem Związku jest integracja samorządów wiejskich i rozwiązywanie typowych problemów tego środowiska. Wspólne działania za pośrednictwem Związku pomagają w sposób zorganizowany walczyć o interesy członków. Misją Związku jest służba na rzecz społeczności gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, a szczególnie pomoc w wysiłkach skierowanych na:

- rozwój demokracji lokalnej,
- stworzenie warunków lokalnego rozwoju gospodarczego,
- integrację gmin i rozwój samorządności lokalnej.

Celem działalności Organizacji Turystycznej „Szlak Jagielloński”⁶ jest reaktywowanie historycznego szlaku Kraków-Lublin-Wilno, jako międzynarodowego szlaku turystycznego „Via Jagiellonica” oraz zapewnienie funkcjonowania na nim ruchu turystycznego.

Stowarzyszenie Europejskie Centrum Integracji i Współpracy Samorządowej „DOM EUROPY”⁷ zostało powołane do życia jesienią 2001 r. z inicjatywy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego, holenderskiej prowincji Gelderland oraz jednostek samorządu terytorialnego województwa lubelskiego – powiatu krasnostawskiego, gminy Łuków oraz gminy Stanin, w celu wsparcia i integracji samorządów Lubelszczyzny oraz partnerów zagranicznych. Stowarzyszenie zrzesza samorządy województwa lubelskiego wszystkich szczebli. Aktualnie w skład Stowarzyszenia wchodzi 29 samorządów lokalnych z regionu Lubelszczyzny. Podstawowym celem

⁵ Strona internetowa Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej, www.zgwrp.pl.

⁶ Strona internetowa Organizacji Turystycznej „Szlak Jagielloński”, www.szlakjagiellonski.pl.

⁷ Strona internetowa Stowarzyszenia Europejskie Centrum Integracji i Współpracy Samorządowej „DOM EUROPY”, www.domeuropy.lubelskie.pl.

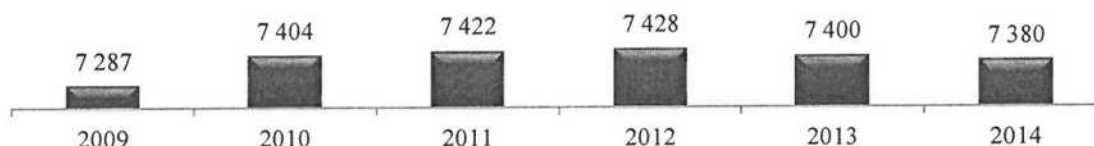
Stowarzyszenia jest inspirowanie, wspomaganie i koordynacja współpracy krajowej i zagranicznej samorządów, społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych, wspomaganie i propagowanie działalności oświatowo-kulturalnej oraz wspieranie, rozwój i promocja obszarów wiejskich na terenie województwa lubelskiego.

1.2. Społeczeństwo

Demografia

W latach 2009–2014 liczba mieszkańców w gminie Gościeradów początkowo wzrastała, a od 2012 r. zaczęła spadać. W 2014 r. na terenie gminy mieszkało 7 380 osób – o 0,6% mniej niż w 2012 r. oraz o 1,3% więcej niż w 2009 r.

Wykres 1: Liczba ludności w gminie Gościeradów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2015 r. najliczniej zamieszkiwanymi sołectwami w gminie były sołectwa Gościeradów Ukazowy (932 mieszkańców), Liśnik Duży (591 mieszkańców) oraz Szczecyn (549 mieszkańców), których liczba mieszkańców stanowiła 27,7% wszystkich mieszkańców gminy. Najmniejszymi pod względem liczby mieszkańców były sołectwo Gościeradów Kolonia (102 mieszkańców) oraz osiedle Gościeradów POM (137 mieszkańców).

Tabela 1: Wykaz sołectw gminy Gościeradów wraz z liczbą mieszkańców

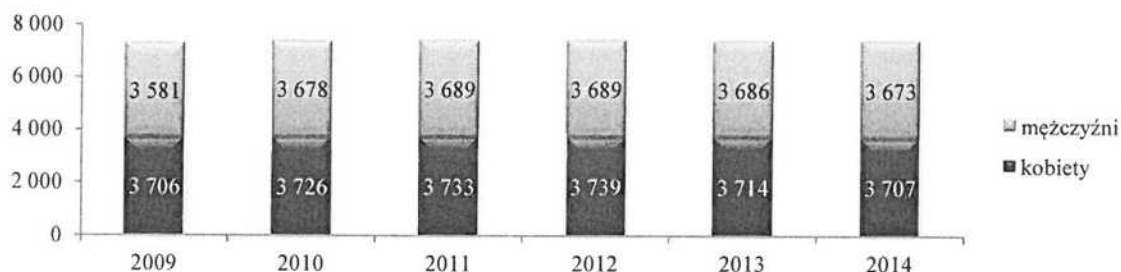
Nazwa sołectwa/osiedle	Liczba osób zameldowanych na pobyt stały i czasowy wg stanu na dzień 06.08.2015 r.
Aleksandrów	270
Gościeradów Folwark	403
Gościeradów Kolonia	102
Gościeradów Plebański	373
Gościeradów Ukazowy	932
Gościeradów POM (osiedle)	137
Gościeradów Zachód (osiedle)	329
Księżomierz Dzierzkowska	424
Księżomierz Gościeradowska	369
Księżomierz Kolonia	187
Księżomierz Kościelna	289
Liśnik Duży	591
Liśnik Duży Kolonia	294
Lany	269
Marynopol	171
Mniszek	374
Salomin	364
Suchodoły	432
Szczecyn	549
Wólka Gościeradowska	514
Wólka Szczeka	116
ogółem	7 489

Źródło: Informacje przekazane przez Urząd Gminy Gościeradów

W strukturze ludności pod względem płci przeważały kobiety, które w 2014 r. stanowiły 50,2% ogólnej liczby ludności. Zarówno liczba kobiet, jak i mężczyzn początkowo wzrastała, zaś od 2012 r. zmniejszała się odpowiednio o 0,9% oraz o 0,4%. Współczynnik feminizacji w gminie w latach

2010–2014 wyniósł 101 – na 100 mężczyzn przypadało 101 kobiet. Najwyższa wartość współczynnika wystąpiła w 2009 r. i wyniosła 103.

Wykres 2: Struktura ludności wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Analiza struktury ludności wg wieku w latach 2009–2014 pozwala wyciągnąć następujące wnioski:

- zmniejszyła się liczba ludności w wieku 0-14 lat,
- zmniejszyła się liczba ludności w wieku 0-19 lat,
- zmniejszyła się liczba ludności w wieku 0-34 lata,
- zwiększyła się liczba ludności w wieku 55-59 lat,
- zwiększyła się liczba ludności w wieku 60-64 lata,
- zwiększyła się liczba ludności w wieku 65-69 lat.

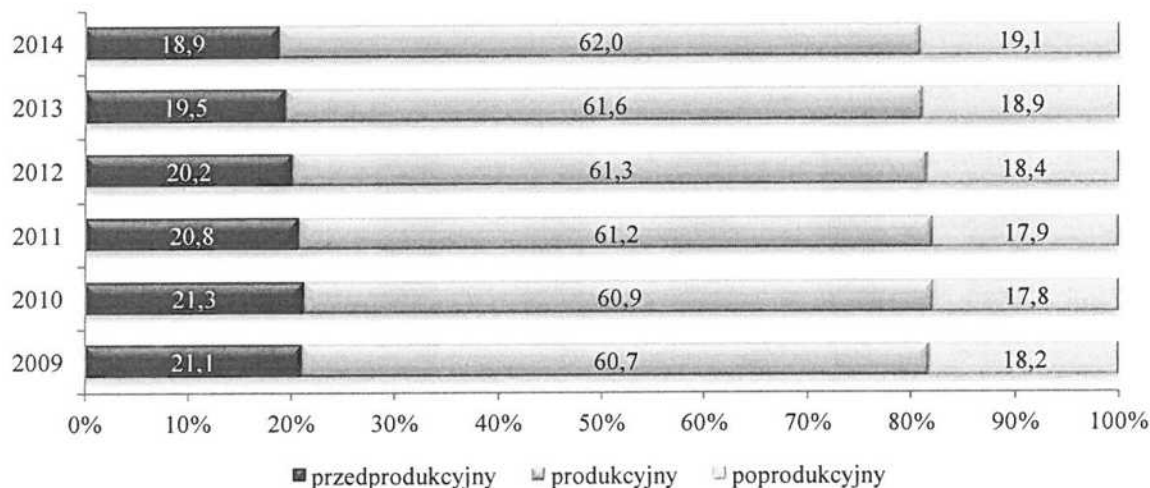
Tabela 2: Ludność wg grup wieku

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
0-4	356	405	396	400	379	346
5-9	390	376	392	369	375	389
10-14	478	463	430	423	411	390
15-19	538	540	546	537	509	493
20-24	559	559	538	561	552	578
25-29	571	578	594	570	558	546
30-34	524	539	540	540	558	549
35-39	459	508	524	536	529	529
40-44	444	452	455	453	462	487
45-49	484	478	457	456	452	451
50-54	529	534	528	511	498	487
55-59	442	457	481	497	512	513
60-64	375	393	409	421	439	426
65-69	269	247	256	290	308	349
70 i więcej	869	875	876	864	858	847

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Analizując strukturę ludności w podziale na ekonomiczne grupy wieku w latach 2009–2014 zauważalny jest spadek o 2,2 p.p. udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców oraz wzrost o 0,9 p.p. odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym. Zwiększeniu uległ również odsetek osób w wieku produkcyjnym (o 1,3 p.p.).

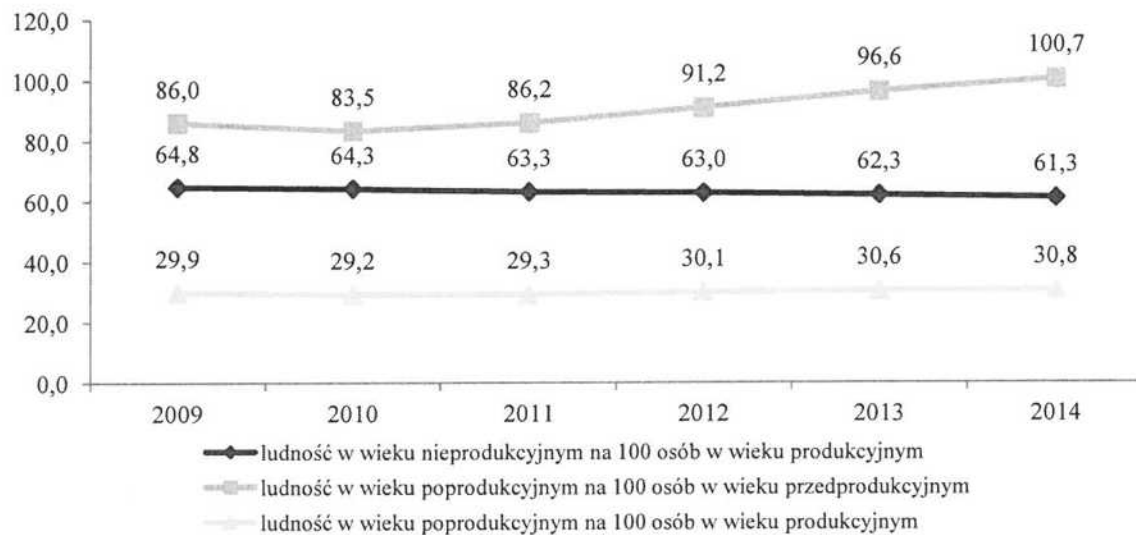
Wykres 3: Ludność wg ekonomicznych grup wieku (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Opisane powyżej tendencje wpłynęły na pogorszenie się wskaźnika obciążenia demograficznego. W 2014 r. na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 100,7 osób w wieku poprodukcyjnym (o 14,7 więcej niż w 2009 r.), zaś na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 30,8 osób w wieku poprodukcyjnym (o 0,9 więcej niż w 2009 r.).

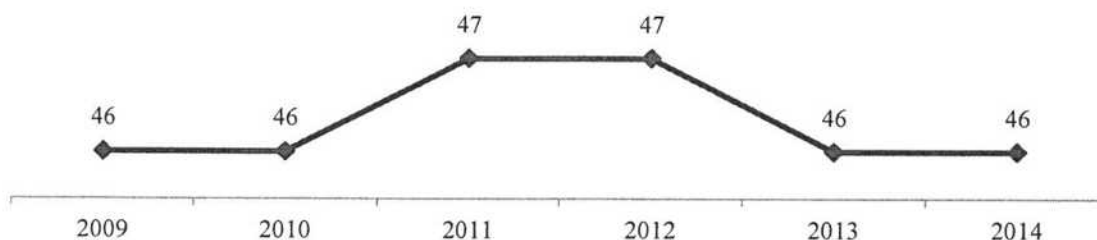
Wykres 4: Wskaźnik obciążenia demograficznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Wraz ze zmianami w liczbie mieszkańców zamieszkałych w gminie, zmieniała się gęstość zaludnienia. W 2011 r. i 2012 r. na 1 km² przypadało 47 osób, zaś w pozostałych latach analizy – 46 osób.

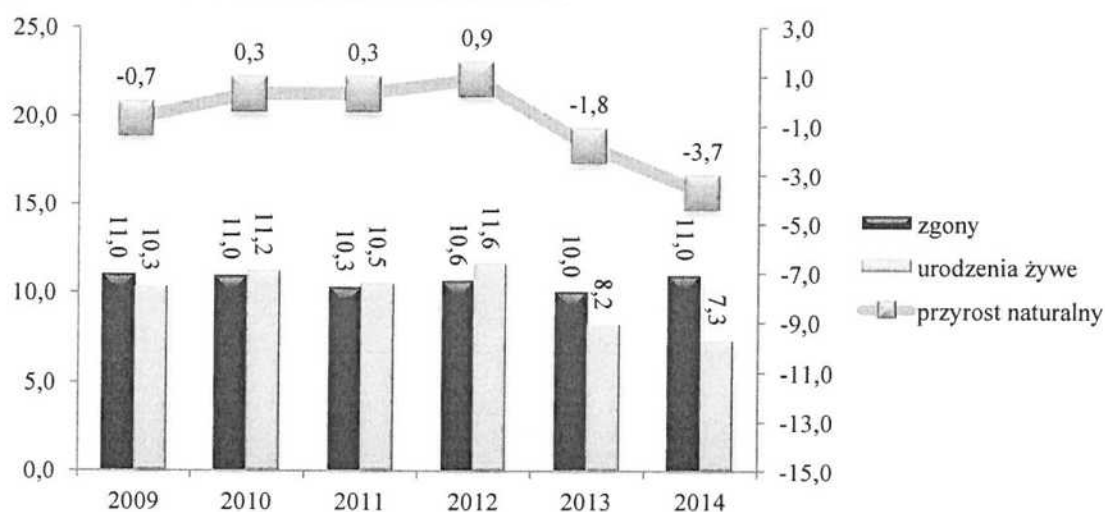
Wykres 5: Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W latach 2010–2012 w gminie występował dodatni przyrost naturalny – liczba urodzeń żywych przewyższała liczbę zgonów. W pozostałych latach przyrost naturalny przyjmował wartości ujemne i najniższy odnotowano w 2014 r. (-3,7).

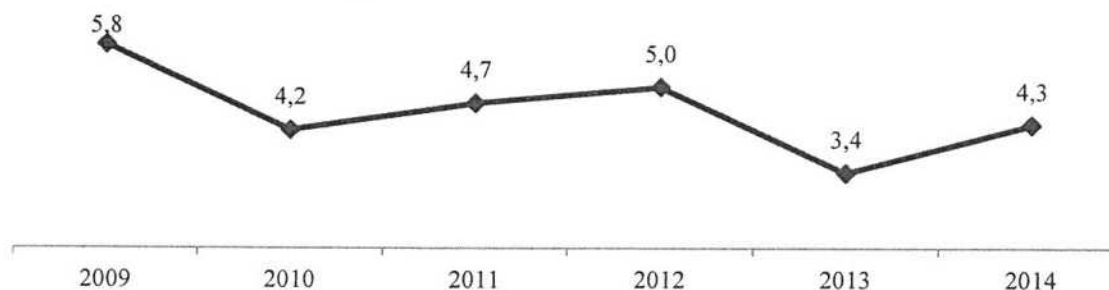
Wykres 6: Ruch naturalny ludności (na 1000 mieszkańców)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Najwięcej małżeństw w przeliczeniu na 1 000 ludności zawarto w 2009 r. – ich liczba wyniosła 5,8. Najmniejsza wartość wskaźnika wystąpiła w 2013 r. i wyniosła 3,4.

Wykres 7: Małżeństwa zawarte w ciągu roku na 1 000 ludności

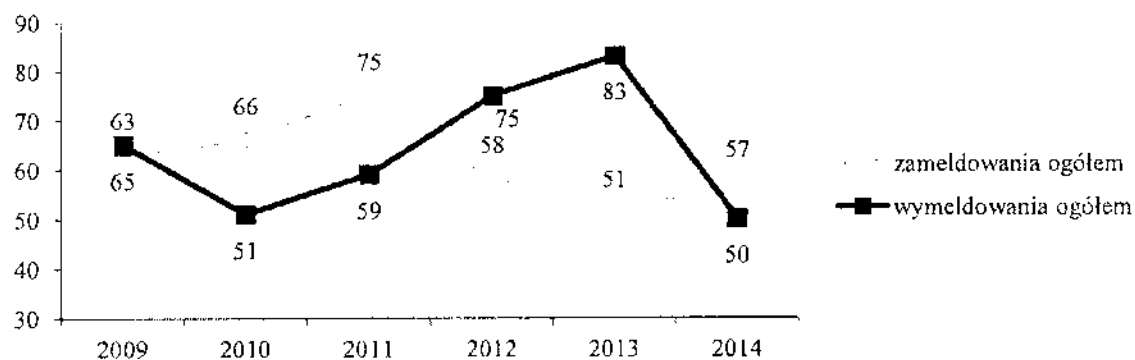

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Sytuację demograficzną w gminie kształtują również migracje. Najwyższa liczba zameldowań na terenie gminy wystąpiła w 2011 r. i wyniosła 75, zaś najniższa w 2013 r. – wyniosła 51. Najwięcej

wymeldowań miało miejsce w 2013 r. Ich liczba osiągnęła poziom równy 83. Rok później zmniejszyła się ona do 50, co było najniższą wartością w analizowanym okresie.

Wykres 8: Migracje na pobyt stały

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W latach 2010, 2011 oraz 2014 w gminie występowało dodatnie saldo migracji, przy czym najwyższe w 2011 r. (wyniosło 16). Ponadto w latach 2009–2011 występowało dodatnie saldo migracji zagranicznych w przeliczeniu na 1 000 osób. Jednak trzeba mieć na uwadze fakt, że w przypadku emigracji zagranicznych nie zawsze osoby wyjeżdżające dokonują formalnego zgłoszenia wymeldowania.

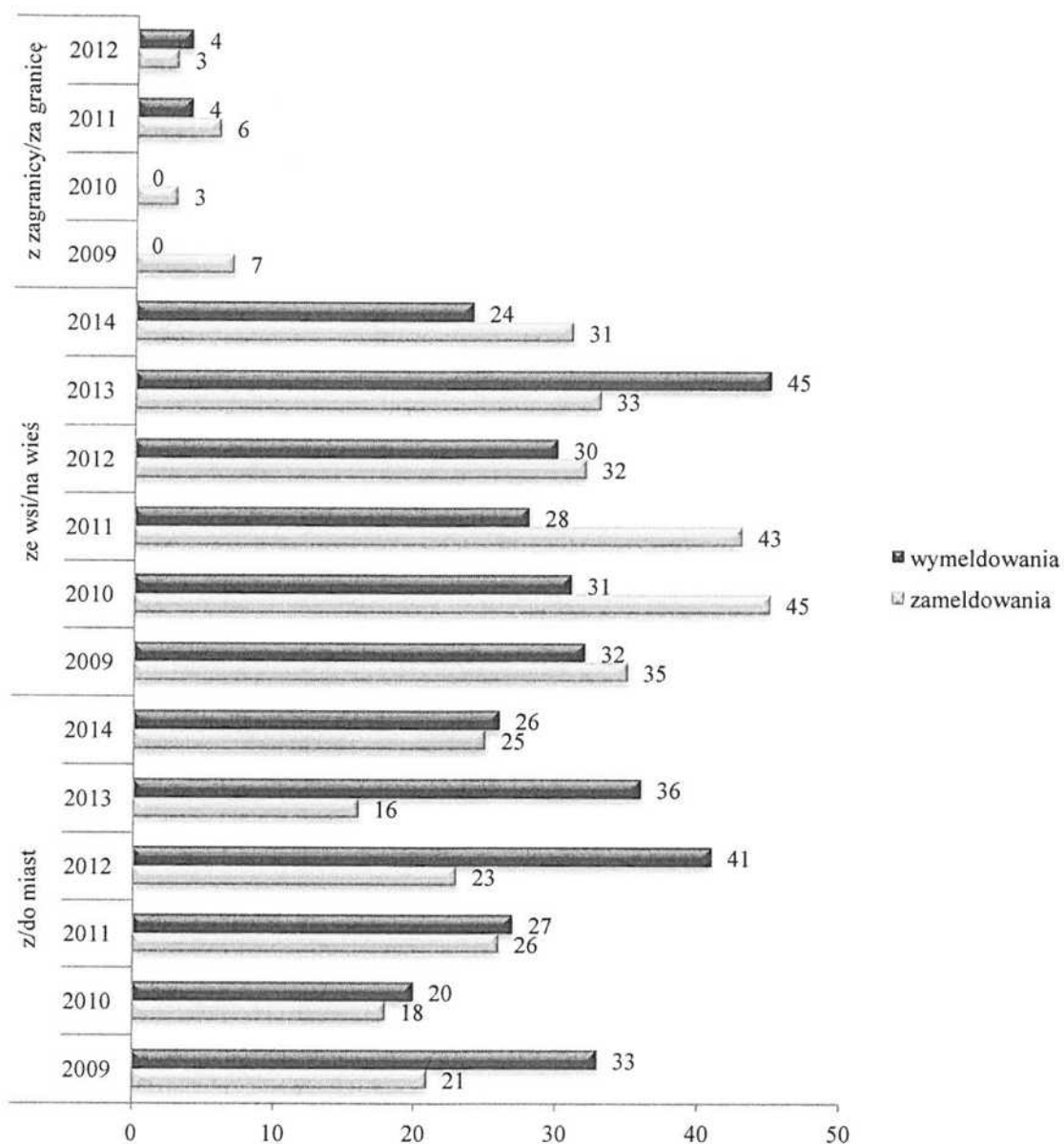
Tabela 3: Migracje na pobyt stały - wskaźniki

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
saldo migracji	-2	15	16	-17	-32	7
saldo migracji na 1 000 osób	-0,3	2,0	2,2	-2,3	-4,3	b.d.
saldo migracji zagranicznych na 1 000 osób	0,96	0,41	0,27	-0,13	0,00	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W migracjach na pobyt stały najczęstszym kierunkiem był kierunek „ze wsi/na wieś”, przy czym w większości z analizowanych lat dominowały zameldowania. W przypadku migracji miejskich w każdym roku analizy występowała nadwyżka wymeldowań do miast.

Wykres 9: Migracje na pobyt stały wg kierunku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rynek pracy

W 2009 r. liczba pracujących w gminie Gościeradów wyniosła 475 osób, po czym w kolejnym roku wzrosła do 689 osób (o ponad 45%). Od 2010 r. liczba pracujących zmniejszała się i w 2013 r. wyniosła 601 osób, czyli o 12,8% mniej niż w 2010 r.

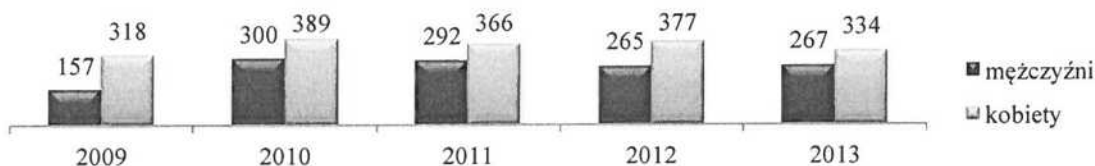
Wykres 10: Pracujący⁸ ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W strukturze pracujących dominowały kobiety – w 2013 r. stanowiły 55,6% ogólnej liczby pracujących. Największa liczba pracujących kobiet wystąpiła w 2010 r., podobnie było w przypadku mężczyzn. Od 2010 r. liczba pracujących mężczyzn zmniejszała się, zaś liczba pracujących kobiet podlegała wahaniom.

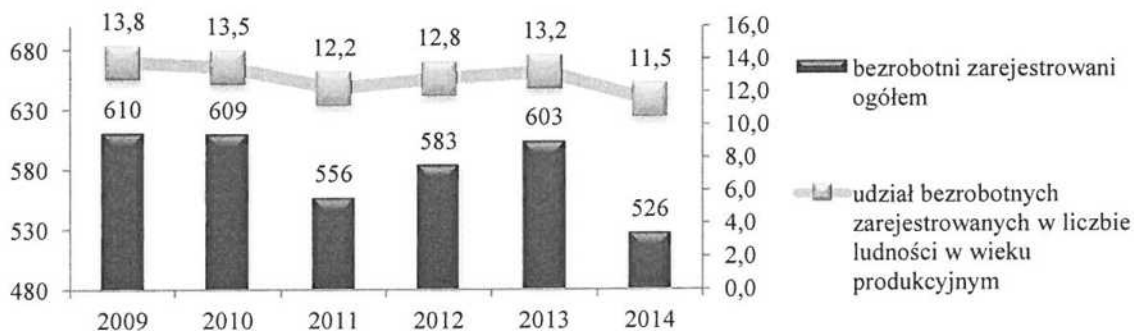
Wykres 11: Pracujący wg płci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W latach 2009–2014 najmniej zarejestrowanych osób bezrobotnych odnotowano w 2014 r. W latach 2011–2013 liczba zarejestrowanych bezrobotnych wzrosła o 8,5%, jednakże najwyższa ich liczba wystąpiła w 2009 r. Wraz ze zmianą liczby zarejestrowanych bezrobotnych zmieniał się ich udział w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Najwyższy wystąpił w 2009 r. (13,8%), zaś najniższy w 2014 r. (11,5%).

Wykres 12: Zarejestrowani bezrobotni

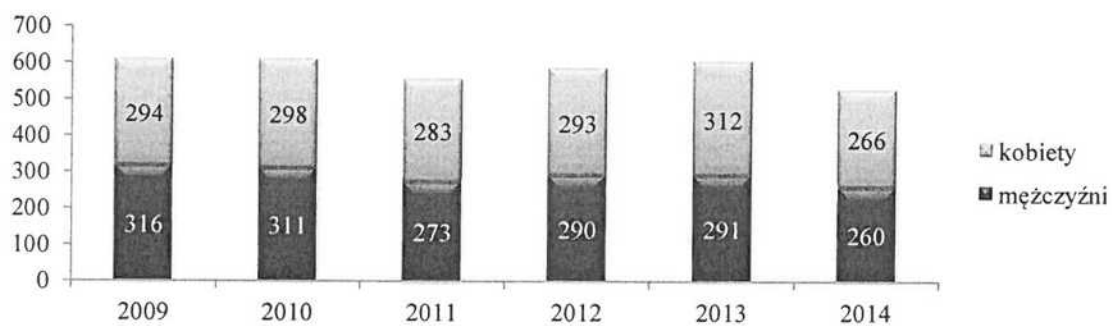

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

⁸ Zgodnie z metodologią badań obejmujących podmioty gospodarki narodowej do pracujących zalicza się: osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek, osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków spółdzielni produkcji rolniczej, duchownych pełniących obowiązki duszpasterskie.

W strukturze bezrobotnych pod względem płci od 2011 r. przeważały kobiety, które w 2014 r. stanowiły 50,6% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.

Wykres 13: Zarejestrowani bezrobotni wg płci

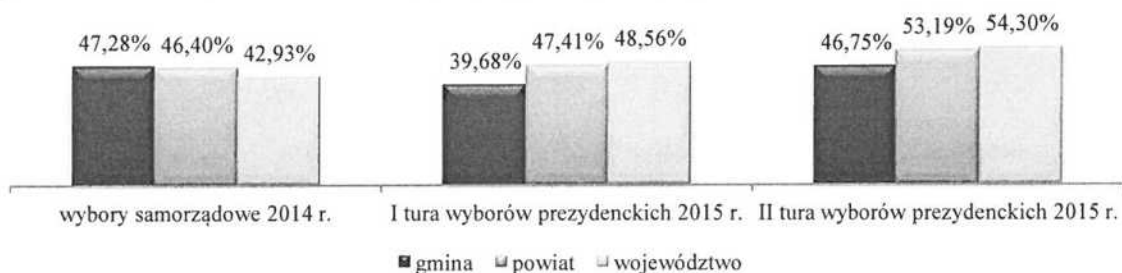

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Aktywność społeczna mieszkańców

Aktywność społeczna mieszkańców wyraża się m.in. poprzez frekwencję w wyborach. W wyborach samorządowych w 2014 r. frekwencja w gminie była wyższa niż w powiecie i województwie, i wyniosła 47,28%. Odwrotnie było w przypadku wyborów prezydenckich w 2015 r. Zarówno podczas pierwszego, jak i ponownego głosowania frekwencja w gminie była niższa niż frekwencja w powiecie i województwie i wyniosła 39,68% podczas I tury wyborów oraz 46,75% podczas II tury.

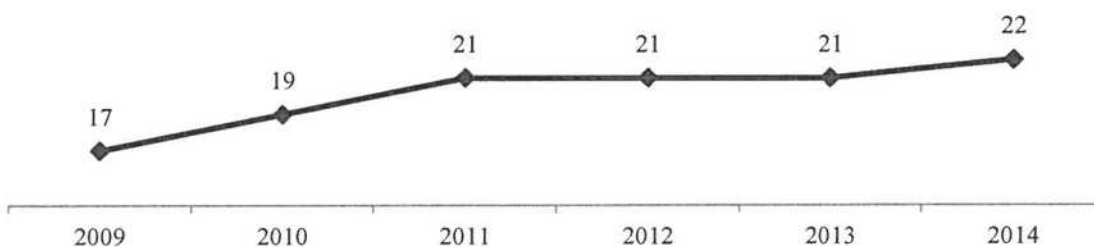
Wykres 14: Frekwencja w wyborach samorządowych (2014 r.) oraz prezydenckich (2015 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Aktywność społeczna mieszkańców może być również mierzona liczbą fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych występujących na terenie gminy. Od 2009 r. liczba ta systematycznie rosła: w 2014 r. wyniosła 22, czyli o 5 więcej niż w 2009 r.

Wykres 15: Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Do zarejestrowanych stowarzyszeń należą m.in.⁹:

- Stowarzyszenie Wspomagania Osób Niepełnosprawnych „RES SACRA MISER”, działające przy Domu Pomocy Społecznej w Gościeradowie, założone 26 października 1998 r.,
- Stowarzyszenie Przyjaciół Gościeradowa, istniejące od 2 lipca 2000 r.,
- Stowarzyszenie Promocji i Rozwoju Gminy Gościeradów, założone 5 maja 2008 r.,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Szczecyn, działające od 4 maja 2011 r.,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Książomierz, zarejestrowane 19 listopada 2012 r.

Prężnie działa także stowarzyszenie Ochotniczych Straży Pożarnych. Obecnie istnieje 9 jednostek: OSP Gościeradów, OSP Książomierz, OSP Wólka Gościeradowska, OSP Liśnik Duży, OSP Suchodoły, OSP Marynopol, OSP Szczecyn, OSP Salomin, OSP Aleksandrów.

⁹ Folder Promocyjny Gminy Gościeradów.

Dzięki funduszowi sołeckiemu mieszkańcy gminy Gościeradów mogą współdecydować o tym, na co wydawać publiczne pieniądze. Fundusz sołecki to wydzielone środki w budżecie gminy, o przeznaczeniu których decydują mieszkańcy podczas zebrań wiejskich. Cel wydatkowania środków z funduszu sołeckiego nie może być jednak dowolny. Zgodnie z ustawą o finansach publicznych¹⁰ fundusz sołecki podlega dyscyplinie finansów publicznych, co m.in. oznacza, że środki funduszu sołeckiego muszą być wydawane zgodnie z zasadami legalności, celowości i rzetelności, a niewykorzystane do końca roku budżetowego (tj. tego, w którym powinno być realizowane fizycznie przedsięwzięcia z funduszu) „przepadają” wraz z nadwyżką budżetową.

Uruchomienie i wydatkowanie środków z puli funduszu sołeckiego podlega specjalnym procedurom określonym w ustawie o funduszu sołeckim¹¹. Niezastosowanie się do tych procedur przez zebranie wiejskie, sołtysa, radę sołecką, ale także przez służby finansowe gminy, może skończyć się utratą prawa do wykorzystania kwoty funduszu sołeckiego przypadającej na dany rok sołectwu lub skutkować utratą prawa gminy do częściowej refundacji wydatków z budżetu państwa.

Gminy mogą, ale nie muszą tworzyć funduszu sołeckiego. Te, które się na to zdecydują otrzymują zwrot części środków z budżetu państwa. Gmina Gościeradów po raz pierwszy skorzystała z tego rozwiązania w 2013 r. Wówczas mieszkańcy mieli do dyspozycji 165 tys. zł, ale z każdym rokiem wysokość tych środków wzrasta. Mieszkańcy wykorzystują je na przykład na utwardzanie dróg dojazdowych do pól i placów, wyposażenie świetlic wiejskich czy drobne remonty remiz strażackich i innych ogólnodostępnych obiektów.

Fundusz sołecki jest dzielony proporcjonalnie do liczby mieszkańców. Łączna kwota funduszu przypadającego na 2015 r. to 251 452,03 zł. Najwięcej, bo ponad 26,6 tys. zł, ma do dyspozycji sołectwo Gościeradów Ukazowy. Drugi pod tym względem jest Liśnik Duży z kwotą ponad 21 tys. zł oraz Szczecyn, który może rozdysponować niemal 20 tys. zł.

Tabela 4: Podział środków z funduszu sołeckiego na 2015 r. pomiędzy sołectwa

Sołectwo	Kwota (zł)
Aleksandrów	12 055,48
Gościeradów Folwark	-
Gościeradów Kolonia	8 036,99
Gościeradów Plebański	15 089,31
Gościeradów Ukazowy	26 612,54
Księżomierz Dzierzkowska	16 765,90
Księżomierz Gościeradowska	14 929,64
Księżomierz Kolonia	3 098,00
Księżomierz Kościelna	3 838,00
Liśnik Duży	21 023,91
Liśnik Duży Kolonia	13 093,37
Łany	12 374,83
Marynopol	9 766,80
Mniszek	15 302,21
Salomin	15 195,76
Suchodoły	16 819,13
Szczecyn	19 932,79
Wólka Gościeradowska	18 974,74
Wólka Szczeka	8 542,63
łącznie	251 452,03

Źródło: Uchwała Nr VII/49/15 Rady Gminy Gościeradów z dnia 24 czerwca 2015 r. w sprawie zmian w budżecie gminy na rok 2015

¹⁰ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U.2013.885 j.t., z późn. zm.).

¹¹ Ustawa z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz.U.2014.301, z późn. zm.) zastąpiła uchyloną 2 marca 2014 r. Ustawę z dnia 20 lutego 2009 r. o funduszu sołeckim (Dz.U. 2009 nr 52 poz. 420).

Spółeczeństwo informacyjne

W gminie Gościeradów wdrażany jest Samorządowy Informator SMS. Jest to system, który pozwala na informowanie mieszkańców o zagrożeniach atmosferycznych, zebraniach sołeckich, awariach np. (wodociągu, linii energetycznej itp.), imprezach kulturalnych i sportowych oraz innych ważnych wydarzeniach na terenie gminy. System ten jest bezpieczny i bezpłatny (płaci się tylko za pierwszy SMS logujący zgodnie z taryfą swojego operatora sieci komórkowej). Osoby, które będą chciały otrzymywać darmowe powiadomienia muszą wypełnić formularz dostarczony przez sołtysów.

Ponadto Urząd Gminy uruchomił „System Publicznego Bezprzewodowego Dostępu do Internetu na terenie Gminy Gościeradów”. Przedsięwzięcie jest elementem szerszego projektu pod nazwą „Kompleksowa informatyzacja Gmin Powiatu Kraśnickiego”. Koszt wybudowania tego systemu w gminie wyniósł 135 300 zł i został w 85% sfinansowany ze środków unijnych.

Głównym celem tego przedsięwzięcia było wyrównanie dysproporcji w zakresie dostępu i wykorzystania Internetu przez mieszkańców gminy. Gmina Gościeradów jest położona na obszarze, gdzie infrastruktura teleinformatyczna jest bardzo słabo zaawansowana technologicznie, przez co tylko niewielka liczba mieszkańców ma dostęp do szerokopasmowego łącza internetowego. Lokalnie działa dwóch operatorów, którzy zapewniają dostęp do Internetu siecią radiową mieszkańcom Księżomierzy, Aleksandrowa, Szczecyna oraz Mniszka.

W wyniku realizacji projektu wybudowana została infrastruktura umożliwiająca dostęp do Internetu w miejscowościach: Gościeradów, Wólka Gościeradowska, Liśnik Duży, Liśnik Duży Kolonia oraz Salomin. We wszystkich tych miejscowościach był ograniczony dostęp do sieci Internet (łącza telekomunikacyjne zostały już wysyczone), a w Salominie mieszkańcy nie mieli go wcale.

Nadajniki, które mają służyć jako publiczne punkty dostępu do Internetu w postaci HOT-SPOT zainstalowane zostały na:

- budynku Urzędu Gminy Gościeradów,
- budynku Szkoły Podstawowej w Salominie,
- budynku Świetlicy w Liśniku Dużym Kolonii,
- hali produkcyjnej w ERKADO Zbigniew Kozłowski,
- budynku Szkoły Podstawowej w Liśniku Dużym,
- wieży kratownicowej w Salominie.

Należy zaznaczyć, że Urząd Gminy Gościeradów nie pobiera żadnych opłat związanych z korzystaniem przez swoich mieszkańców z System Publicznego Bezprzewodowego Dostępu do Internetu.

W latach 2010–2012 realizowano dodatkowo projekt współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego „Kompleksowa informatyzacja gmin powiatu kraśnickiego” (Działanie 4.1. Społeczeństwo informacyjne). Wartość projektu wyniosła 474 810,74 zł, z czego 85% (398 688,77 zł) stanowiło dofinansowanie unijne.

Konkluzje

- W latach 2009–2014 liczba mieszkańców w gminie Gościeradów początkowo wzrastała, a od 2012 r. zaczęła się zmniejszać. W 2014 r. na terenie gminy mieszkało 7 380 osób.
- W 2015 r. **najliczniej zamieszkiwanymi sołectwami** w gminie były sołectwa **Gościeradów Ukazowy** (932 mieszkańców), **Liśnik Duży** (591 mieszkańców) oraz **Szczecyn** (549 mieszkańców).
- W strukturze ludności pod względem płci **przeważały kobiety**, które w 2014 r. stanowiły 50,2% ogólnej liczby ludności.
- W analizowanym okresie w gminie zmniejszył się o 2,2 p.p. udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców oraz wzrósł o 0,9 p.p. odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, co wpłynęło na **pogorszenie się wskaźnika obciążenia demograficznego**. Zwiększająca się liczba ludności w wieku 55+ wskazuje na **postępujący proces starzenia się społeczeństwa**.
- **Najwyższa liczba zameldowań na terenie gminy wystąpiła w 2011 r.** i wyniosła 75, zaś najniższa w 2013 r. – wyniosła 51. W latach 2010, 2011 oraz 2014 w gminie występowało **dodatnie saldo migracji**, przy czym najwyższe w 2011 r. Ponadto, w latach 2009–2011 występowało **dodatnie saldo migracji zagranicznych w przeliczeniu na 1 000 osób**.
- Liczba osób pracujących podlegała wahaniom, w strukturze pracujących **dominowały kobiety** – w 2013 r. stanowiły 55,6% ogólnej liczby pracujących.
- W analizowanym okresie najmniej zarejestrowanych osób bezrobotnych odnotowano w 2014 r. **W latach 2011–2013 liczba zarejestrowanych bezrobotnych wzrosła o 8,5%**, jednakże najwyższa ich liczba wystąpiła w 2009 r.
- W strukturze bezrobotnych pod względem płci od 2011 r. **przeważały kobiety**, które w 2014 r. stanowiły 50,6% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych.
- W wyborach samorządowych w 2014 r. **frekwencja w gminie była wyższa niż w powiecie i województwie**, i wyniosła 47,28%. Odwrotnie było w przypadku wyborów prezydenckich w 2015 r.
- Mieszkańcy gminy Gościeradów mogą współdecydować o tym na co wydać publiczne pieniądze poprzez **fundusz sołecki**. Łączna kwota funduszy przekazana na ten cel w gminie Gościeradów w 2015 r. to 251 452,03 zł.
- W gminie Gościeradów wdrażany jest **Samorządowy Informator SMS**. Ponadto Urząd Gminy uruchomił „System Publicznego Bezprzewodowego Dostępu do Internetu na terenie Gminy Gościeradów”. Przedsięwzięcie jest elementem szerszego projektu pod nazwą „Kompleksowa informatyzacja Gmin Powiatu Kraśnickiego”. W wyniku realizacji projektu wybudowana została infrastruktura umożliwiająca dostęp do Internetu w miejscowościach: Gościeradów, Wólka Gościeradowska, Liśnik Duży, Liśnik Duży Kolonia oraz Salomin.

1.3. Szkolnictwo i wychowanie

Wychowanie przedszkolne

Od roku szkolnego 2011/2012 do roku szkolnego 2013/2014 gmina Gościeradów prowadziła:

- Publiczne Przedszkole w Gościeradowie, wchodzące w skład Zespołu Placówek Oświatowych im. Jana Pawła II w Gościeradowie,
- Publiczne Przedszkole w Książomierzu, wchodzące w skład Zespołu Szkół im. Józefa Twarogą w Książomierzu,
- Oddział Przedszkolny w Liśniku Dużym, przy Zespole Szkół im. Janiny Wierchowskiej w Liśniku Dużym,
- Zespół Wychowania Przedszkolnego w Mniszku.

W roku szkolnym 2013/2014 liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminie wyniosła 169, zaś liczba dzieci w wieku rocznego wychowania przedszkolnego – 166. W porównaniu do roku szkolnego 2009/2010 liczba dzieci w wieku przedszkolnym zmniejszyła się o 21,4%, natomiast liczba dzieci w wieku rocznego wychowania przedszkolnego wzrosła ponad 2-krotnie.

Tabela 5: Liczba dzieci w wieku przedszkolnym i rocznego przygotowania przedszkolnego

	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
dzieci w wieku przedszkolnym	215	228	163	170	169
dzieci w wieku rocznego przygotowania przedszkolnego	75	67	156	171	166
łącznie	290	295	319	341	335

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata, uczestniczących w edukacji przedszkolnej, w stosunku do ogólnej liczby dzieci w grupie wiekowej 3-4 lata w gminie w roku szkolnym 2013/2014 był wyższy o 25,5 p.p. w porównaniu do roku szkolnego 2011/2012 i wyniósł 89,9%.

Tabela 6: Dzieci korzystające z edukacji przedszkolnej (%)

	2011/2012	2012/2013	2013/2014
odsetek dzieci uczestniczących w edukacji przedszkolnej w stosunku do liczby dzieci w danej grupie wiekowej ogółem	64,4	80,6	89,9

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

Liczba prowadzonych oddziałów przedszkolnych w roku szkolnym 2011/2012 wyniosła 5, zaś od roku 2012/2013 w gminie istnieje łącznie 8 oddziałów, w których w roku 2013/2014 zapewniono 170 miejsc. Wraz ze wzrostem liczby oddziałów oraz odsetka liczby dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej, zwiększyła się liczba wychowanków przedszkoli. W roku szkolnym 2013/2014 sieć publicznych przedszkoli uzupełniona oddziałem przedszkolnym dla dzieci 3-4 letnich w Liśniku Dużym, oddziałem przedszkolnym w Salominie (do którego uczęszczało troje dzieci 6-letnich oraz sześcioro dzieci w wieku 3-5 lat) oraz zespołem wychowania przedszkolnego dla 15 dzieci 3-4 letnich w Mniszku, stwarzała możliwość korzystania z edukacji przedszkolnej przez 155 dzieci, a więc o 56,6% więcej niż w roku szkolnym 2011/2012.

Tabela 7: Liczba oddziałów i wychowanków w przedszkolach i punktach przedszkolnych

	Liczba oddziałów			Liczba wychowanków		
	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Publiczne Przedszkole w Gościeradowie	2	3	4	50	63	82
Publiczne Przedszkole w Księżomierzu	1	2	2	25	39	34
Oddział Przedszkolny w Liśniku Dużym	1	2	1	14	34	24
Zespół Wychowania Przedszkolnego w Mniszku	1	1	1	10	13	15
łącznie	5	8	8	99	149	155

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

Od września 2013 r. gmina otrzymuje dotację przedszkolną, która jest uzależniona od liczby uczniów w wieku 3-6 lat. W okresie od września do grudnia 2013 r. przyznana została dotacja w kwocie 106 812 zł, od stycznia do sierpnia 2014 r. – 200 523 zł, zaś na cały 2014 r. kwota dotacji wyniosła 300 785 zł.

Wychowanie szkolne

Gmina Gościeradów posiada bardzo dobrze rozwiniętą i wyposażoną bazę oświatową. Obecnie gmina prowadzi następujące placówki oświatowe:

- Zespół Placówek Oświatowych im. Jana Pawła II w Gościeradowie¹², w skład którego wchodzi:
 - Publiczna Szkoła Podstawowa,
 - Publiczne Przedszkole;
- Zespół Szkół im. Józefa Twaroga w Księżomierzu¹³, w skład którego wchodzi:
 - Publiczna Szkoła Podstawowa,
 - Publiczne Gimnazjum,
 - Publiczne Przedszkole;
- Zespół Szkół im. Janiny Wierchowskiej w Liśniku Dużym¹⁴, w skład którego wchodzi:
 - Publiczna Szkoła Podstawowa z oddziałem przedszkolnym dla dzieci 3-4-letnich,
 - Publiczne Gimnazjum;
- Publiczną Szkołę Podstawową im. Marii Konopnickiej w Mniszku z oddziałem przedszkolnym¹⁵.

W roku szkolnym 2010/2011 gmina prowadziła również Publiczną Szkołę Podstawową w Salominie. Obecnie budynek szkoły został zaadoptowany na budynek Dziennego Domu Seniora-Wigor. Ponadto na terenie gminy znajduje się Zespół Szkół w Wólce Gościeradowskiej prowadzony przez Starostwo Powiatowe.

Od roku szkolnego 2009/2010 liczba dzieci w wieku szkolnym, zarówno szkół podstawowych jak i gimnazjów, systematycznie zmniejszała się. W roku szkolnym 2013/2014 liczba dzieci w wieku szkolnym odpowiadającym szkołom podstawowym wyniosła 464, czyli o 12,1% mniej niż w pierwszym roku analizy. Z kolei liczba dzieci w wieku szkolnym odpowiadającym edukacji w gimnazjum zmniejszyła się o 21,1% i w ostatnim roku szkolnym wyniosła 262.

Tabela 8: Liczba dzieci w wieku szkolnym

	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
szkoła podstawowa	528	517	483	461	464
gimnazjum	332	317	304	287	262

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

W roku szkolnym 2013/2014 w szkołach podstawowych uczyło się łącznie 394 uczniów, z czego najwięcej uczęszczało do Publicznej Szkoły Podstawowej w Gościeradowie. W porównaniu do roku 2011/2012 liczba uczniów szkół podstawowych zmniejszyła się o 4,6%. Zmniejszeniu uległa również liczba uczniów w gimnazjach – w ostatnim roku szkolnym wyniosła 96 wobec 121 w roku 2011/2012 (spadek o 20,7%). Łącznie do szkół podstawowych oraz gimnazjów funkcjonujących na terenie gminy uczęszczało 490 uczniów, czyli o 44 osoby mniej niż w roku 2011/2012.

¹² Strona internetowa ZPO w Gościeradowie, www.zpogoscieradow.szkolnastrona.pl.

¹³ Strona internetowa ZS w Księżomierzu, www.zsksiezomierz.szkolnastrona.pl.

¹⁴ Strona internetowa ZS w Liśniku Dużym, www.lisnik.superszkolna.pl.

¹⁵ Strona internetowa PSP w Mniszku, www.pspmniszek3.szkolnastrona.pl.

Tabela 9: Liczba uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach

	2011/2012	2012/2013	2013/2014
PSP w Gościeradowie, w tym w Salominie	180	178	176
PSP w Księżomierzu	89	91	101
PSP w Liśniku Dużym	96	91	84
PSP w Mniszku	48	44	33
łącznie SP	413	404	394
PG w Księżomierzu	45	48	37
PG w Liśniku	76	78	59
łącznie gimnazja	121	126	96
ogółem	534	530	490

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

Uczniowie zamieszkali na terenie gminy Gościeradów najczęściej uczęszczają do szkół funkcjonujących w gminie. W roku szkolnym 2013/2014 tylko 17 uczniów zameldowanych i zamieszkałych w gminie uczęszczało do szkół podstawowych bądź gimnazjów w innych gminach. W ostatnim roku szkolnym do szkół na terenie gminy uczęszczało 23 uczniów zamieszkałych w innych gminach. 105 uczniów zameldowanych, lecz niemieszkających na terenie gminy uczęszcza do szkół poza gminą. Są to głównie dzieci, które wyjechały z rodzicami za granicę, a także, choć w mniejszym stopniu, do innych miejscowości na terenie kraju. Tym samym saldo przepływów uczniów między gminami w każdym z analizowanych lat szkolnych było dodatnie, przy czym największe wystąpiło w roku 2011/2012 i wyniosło 39.

Tabela 10: Przepływ uczniów między gminami

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
uczniowie szkół prowadzonych przez gminę, zamieszkali w innych gminach	25	56	24	23
uczniowie szkół prowadzonych przez gminę, zamieszkali w innych gminach jako % uczniów ogółem	5	10,5	4,5	b.d.
dzieci i młodzież zameldowana w gminie uczęszczająca do szkół poza terenem gminy	69	89	77	105
uczniowie zameldowani i zamieszkali w gminie, uczęszczający do szkół w innych gminach	16	17	11	17
dzieci i młodzież zameldowana w gminie uczęszczająca do szkół podstawowych i gimnazjów w innych gminach jako % dzieci w odpowiednim wieku ogółem	8,3	11,3	10,3	b.d.
saldo przepływów uczniów między gminami (wiersz 1 pomniejszony o wiersz 4)	+9	+39	+13	+6

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów; Uwaga: autorska korekta danych w wierszu 5

W latach 2011–2013 wartość subwencji oświatowej otrzymywanej przez gminę Gościeradów wzrastała. W 2014 r. wyniosła 4 407 986 zł, czyli o niemal 2% mniej niż w 2013 r., lecz wciąż o 6,6% więcej niż w 2011 r. W przeliczeniu na jednego ucznia subwencja oświatowa w całym okresie analizy wzrastała, zaś wzrost ten wyniósł blisko 20%. Kwoty wydatków na oświatę i wychowanie w działach 801 i 854 podlegały wahaniom w kolejnych latach, przy czym najwyższa wystąpiła w 2012 r. i wyniosła 9 028 183,80 zł. W 2014 r. wydatki na oświatę w budżecie gminy wyniosły 43,4% łącznej kwoty wydatków, czyli 8 670 279,47 zł.

Tabela 11: Informacje ogólne o oświacie (zł)

	2011	2012	2013	2014
otrzymana subwencja oświatowa	4 134 229,00	4 441 478,00	4 497 794,00	4 407 986,00
subwencja oświatowa w przeliczeniu na 1 ucznia	7 103,48	8 332,98	8 486,00	8 509,62
wydatki na oświatę i wychowanie w działach 801 i 854	8 827 024,00	9 028 183,80	8 067 833,37	8 670 279,47
wydatki na oświatę w % ogółu wydatków	49,53%	45,6%	38,6%	43,4%

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

Kadra nauczycielska i wyniki nauczania

W szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów w roku szkolnym 2013/2014 pracowało 95 nauczycieli zatrudnionych na 78,83 etatu oraz 36 pracowników niepedagogicznych (administracyjnych i obsługowych), zatrudnionych na 33 etatach. Liczba zatrudnionych osób w porównaniu do roku 2010/2011 zmniejszyła się odpowiednio o 16% oraz o 12%.

Tabela 12: Stan zatrudnienia nauczycieli i pracowników niepedagogicznych

	nauczyciele		pracownicy niepedagogiczni	
	etaty	osoby	etaty	osoby
2010/2011	89,33	113	35	41
2011/2012	82,71	104	30,27	37
2012/2013	85,23	99	31,97	37
2013/2014	78,83	95	33	36

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

Wśród zatrudnionych nauczycieli dominowali nauczyciele mianowani oraz dyplomowani, stanowiący łącznie w całym analizowanym okresie od 68,7% do 80% łącznej liczby nauczycieli. Najniższy odsetek nauczycieli stanowili nauczyciele stażysty. Nauczyciele pracujący w roku szkolnym 2013/2014 w szkołach i przedszkolach w gminie mieli w większości (93,7%) wykształcenie wyższe magisterskie, a dodatkowo jeden nauczyciel legitymował się stopniem naukowym doktora. Wśród nauczycieli nie było osób nieposiadających wykształcenia wyższego.

Tabela 13: Nauczyciele wg stopnia awansu zawodowego ogółem i w % ogólnej liczby nauczycieli

	stażysta		kontraktowy		mianowany		dyplomowany	
	osoby	%	osoby	%	osoby	%	osoby	%
2010/2011	6	5,3%	26	23,0%	57	50,4%	24	21,2%
2011/2012	6	5,8%	28	26,9%	52	50,0%	23	22,1%
2012/2013	2	2,0%	17	17,2%	31	31,3%	37	37,4%
2013/2014	3	3,2%	16	16,8%	38	40,0%	38	40,0%

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

Każdego roku uczniowie klas szóstych szkół podstawowych piszą sprawdzian szóstoklasisty, zaś uczniowie klas trzecich gimnazjów – egzamin gimnazjalny.

Wśród szkół podstawowych funkcjonujących na terenie gminy najlepszymi średnimi wynikami ze sprawdzianu szóstoklasisty w latach szkolnych 2011/2012–2013/2014 mogła poszczycić się Publiczna Szkoła Podstawowa w Gościeradowie. Średni wynik uzyskiwany przez wszystkie szkoły w gminie z roku na rok wzrastał, jednak zarówno w roku szkolnym 2012/2013 jak i 2013/2014 był niższy niż wynik powiatu oraz województwa. Warto jednak podkreślić, że PSP w Gościeradowie w roku 2012/2013 osiągnęła średni wynik na poziomie wyższym niż wynik dla gminy, powiatu oraz województwa, zaś w roku 2013/2014 – wyższy niż wynik dla gminy.

Tabela 14: Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty (w pkt.)

	2011/2012	2012/2013	2013/2014
PSP Gościeradów	22,8	24,1	24,5
PSP Książomierz	19,6	19,8	21,6
PSP Liśnik Duży	19,5	19,7	22,8
PSP Mniszek	20,2	21,6	18,5
gmina	b.d.	22,5	22,2
powiat	b.d.	23,4	24,6
województwo	b.d.	24,0	25,8

Do średnich wyników gminy wliczone zostały wyniki uczniów PSP w Szczecynie.

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

Od roku szkolnego 2011/2012 egzamin gimnazjalny oceniany jest w częściach: j. polski, historia i WOS, matematyka, przedmioty przyrodnicze oraz język obcy. W poniższej tabeli zaprezentowano dokładne średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego dla szkół z terenu gminy.

Tabela 15: Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego (w %, dla roku szkolnego 2012/2013 – w pkt.)

	j. polski			historia i WOS			matematyka			przedmioty przyrodnicze			j. angielski			j. rosyjski		
	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2011/2012	2012/2013	2013/2014
PG Książomierz	69	18,9	69	52	21,3	62	46	14,9	43	53	18	58	63	24,3	70	55	17,4	35
PG Liśnik Duży	55,3	21,8	70	50,5	19,8	53	32,5	14,8	42	38,5	18,3	51	70,8	27,8	65	-	-	-
gmina	63	19	65	55	19,6	55	41	12,6	41	45	16,7	51	59	24,4	61	55	17,4	35
powiat	66	19	67	58	18,2	58	45	13,3	45	49	16,3	53	61	24,2	66	61	22,7	58
województwo	67	20,2	69	61	19	59	47	14	48	50	16,8	53	62	25	66	31	26,2	63

Do średnich wyników gminy wliczone zostały wyniki uczniów Gimnazjum w Wólce Gościeradowskiej.

Źródło: Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów

Warunki kształcenia

Placówki oświatowe na terenie gminy zapewniają miejsca dla wszystkich uczniów oraz dzieci objętych edukacją przedszkolną nie tylko z gminy, gwarantując bezpłatne dojazdy. Uczniowie, których droga z domu do szkoły wynosi ponad 3 km (dzieci odbywające roczne przygotowanie przedszkolne, uczniowie klas I-III szkół podstawowych) lub ponad 4 km (uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych oraz uczniowie gimnazjów) oraz uczniowie niepełnosprawni mieli zapewniony dowóz do szkoły. W roku szkolnym 2013/2014 uprawnionych do dowożenia było 101 uczniów, a koszty dowożenia wyniosły 73 134,24 zł.

Wszystkie szkoły funkcjonujące na terenie gminy posiadają boiska sportowe oraz sale gimnastyczne lub hale sportowe. Budynki szkół zostały rozbudowane i zmodernizowane, przy każdej szkole prowadzonej przez gminę znajdują się place zabaw. Szkoły i przedszkola zostały wyposażone w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne. Obok szkoły w Gościeradowie znajduje się wyremontowany ze środków unijnych stadion sportowy.

W celu poprawy jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty zrealizowano w gminie następujące projekty, współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego (Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty):

- „Multiszkoła – naszą szkołą” – projekt o wartości 10 875,00 zł, realizowany w 2007 r.,
- „Społeczność w szkole – szkoła w społeczności” – projekt o wartości 54 395,50 zł, realizowany w 2007 r.,
- „Równi na starcie” – projekt w ramach Poddziałania 9.1.2, o wartości 98 162,00 zł, z czego 100% finansowane było przez UE, realizowany w okresie 1.09.2008 r. – 31.07.2009 r.,
- „Z domu do przedszkola” – projekt w ramach Poddziałania 9.1.1., o wartości 637 194,28 zł, z czego 95,3% (607 246,14 zł) stanowiły środki UE, realizowany w okresie 1.08.2009 r. – 31.08.2011 r.,
- „Szansa dla każdego” – projekt w ramach Poddziałania 9.1.2., realizowany w okresie 1.01.2011 r. – 30.12.2011 r., o wartości 203 312,90 zł, z czego 87,93% (178 762,90 zł) stanowiło dofinansowanie z UE,
- „Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół podstawowych” – projekt o wartości 139 677,70 zł, w pełni finansowany ze środków unijnych, realizowany w okresie 1.08.2011 r. – 31.07.2012 r.

Konkluzje

- **Liczba dzieci w wieku przedszkolnym zmniejszyła się o 25,9%, natomiast liczba dzieci w wieku rocznego wychowania przedszkolnego wzrosła niemal 2,5-krotnie.** Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata, uczestniczących w edukacji przedszkolnej, w stosunku do ogólnej liczby dzieci w grupie wiekowej 3-4 lata w gminie w roku szkolnym 2013/2014 był wyższy o 25,5 p.p. i wyniósł 89,9%.
- Wraz ze wzrostem liczby oddziałów oraz odsetka liczby dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej, **zwiększyła się liczba wychowanków przedszkoli.**
- W latach 2011–2013 **wartość subwencji oświatowej** otrzymywanej przez gminę Gościeradów **wzrastała.** W 2014 r. wyniosła 4 407 986 zł, czyli o niemal 2% mniej niż w 2013 r., lecz wciąż o 6,6% więcej niż w 2011 r. **Wydatki na oświatę** w budżecie gminy wyniosły w 2014 r. **43,4% ogólnej kwoty wydatków**, co dało sumę 8 662 571,33 zł.
- **Gmina Gościeradów posiada bardzo dobrze rozwiniętą i wyposażoną bazę oświatową.** W roku szkolnym 2013/2014 gmina prowadziła Zespół Placówek Oświatowych im. Jana Pawła II w Gościeradowie, Zespół Szkół im. Józefa Twaroga w Księżomierzu, Zespół Szkół im. Janiny Wierchowskiej w Liśniku Dużym oraz Publiczną Szkołę Podstawową w Mniszku (**łącznie cztery szkoły podstawowe i dwa gimnazja**).
- Od roku szkolnego 2009/2010 **liczba dzieci w wieku szkolnym**, zarówno szkół podstawowych jak i gimnazjów, **systematycznie zmniejszała się.** W porównaniu do roku 2011/2012 liczba uczniów szkół podstawowych zmniejszyła się o 4,6%. Zmniejszeniu o 20,7% uległa również liczba uczniów w gimnazjach.
- **Saldo przepływów uczniów między gminami** w każdym z analizowanych lat szkolnych **było dodatnie**, przy czym największe wystąpiło w roku 2011/2012 i wyniosło 39.
- W szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów w roku szkolnym 2013/2014 pracowało 95 nauczycieli zatrudnionych na 78,83 etatu. **Wśród zatrudnionych nauczycieli dominowali nauczyciele mianowani oraz dyplomowani**, stanowiący łącznie w całym analizowanym okresie od 70 do 80% łącznej liczby nauczycieli.
- **Placówki oświatowe na terenie gminy zapewniają miejsca dla wszystkich uczniów oraz dzieci objętych edukacją przedszkolną** nie tylko z gminy, gwarantując bezpłatne dojazdy. Wszystkie szkoły funkcjonujące na terenie gminy posiadają boiska sportowe oraz sale gimnastyczne lub hale sportowe.

1.4. Infrastruktura

Drogi i transport

Gmina Gościeradów położona jest w zasięgu głównych komunikacyjnych powiązań krajowych i regionalnych. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 74 klasy GP¹⁶ oraz drogi powiatowe i gminne. Długość publicznych dróg gminnych wynosi 35 km, dróg powiatowych – 58,7 km, zaś dróg wewnętrznych – około 300 km. Gminę przecina droga krajowa nr 74 o długości 11,705 km, przebiegająca w następujący sposób: Sulejów–Żarnów–Ruda Małeniecka–Kielce–Łagów–Opatów–Ożarów–Annopol–Kraśnik–Janów Lubelski–Frampol–Gorajec–Szczepieszyn–Zamość–Hrubieszów–Zosin–granica państwa.

Tabela 16: Długość dróg w gminie (km)

drogi wewnętrzne	ok. 300
drogi gminne	35
drogi powiatowe	58,7
droga krajowa	11,705

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gościeradów, Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXXV/182/14 Rady Gminy Gościeradów z dnia 18 września 2014 r.

Tabela 17: Drogi powiatowe na terenie gminy Gościeradów

Numer ewidencyjny	Kategoria	Nazwa	Długość (km)
2644 L	KP-Z	Bliskowice–Księżomierz	3,2
2701 L	KP-G	Wilkołaz–Urzędów–Dzierzkowice–Annopol	6,7
2706 L	-	Księżomierz–Gościeradów	5,0
2705 L	KP-L	Liśnik Duży–Księżomierz	5,1
2711 L	KP-Z	Gościeradów–Kosin	9,1
2712 L	KP-L	Gościeradów–Wólka Szczeka	9,1
2716 L	KP-Z	Wólka Gościeradowska–Trzydnik	5,3
2614 L	KP-Z	Gościeradów–Zdziechowice	7,0
2715 L	KP-Z	Budki Dolne–Salomin–Zdziechowice	2,3
2513 L	KP-Z	Zaklików–Borów	2,1
2708 L	KP-L	Huta–Księżomierz	3,8

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gościeradów, Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXXV/182/14 Rady Gminy Gościeradów z dnia 18 września 2014 r.

Poniżej przedstawiono wykaz dróg gminnych i obiektów mostowych w gminie Gościeradów:

- a) drogi:
- droga gminna nr 108531L Dzierzkowice Podwody–Suchodoły–Liśnik Duży,
 - droga gminna nr 108567L Suchodoły Kolonia II,
 - droga gminna nr 108568L Suchodoły,
 - droga gminna nr 108569L Liśnik Duży–Zimnowodny,
 - droga gminna nr 108570L Liśnik Duży–Marynopolce,
 - droga gminna nr 108571L Liśnik Duży–Kolonia Liśnik,
 - droga gminna nr 108572L Aleksandrów Osady,
 - droga gminna nr 108573L Gościeradów Zastawie,

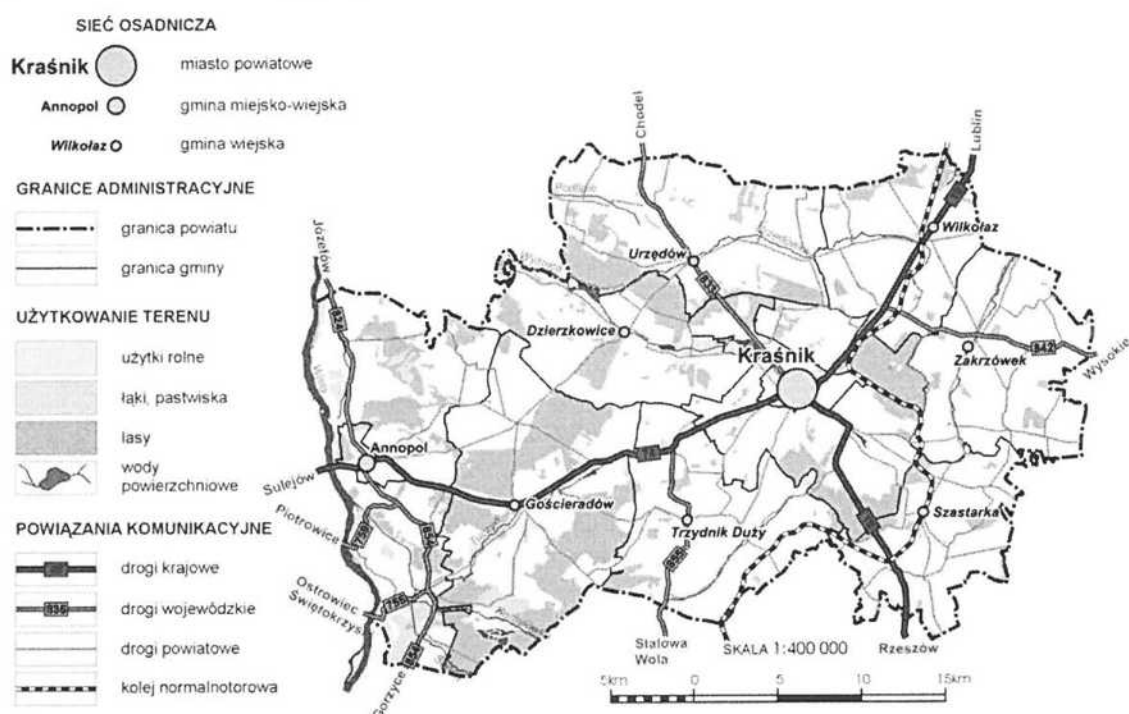
¹⁶ GP – jedna z klas dróg publicznych według podziału wprowadzonego przez Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie (Dz. U. z 1999 r. Nr 43, poz. 430) oznaczająca drogę główną ruchu przyspieszonego, potocznie zwana drogą szybkiego ruchu.

- droga gminna nr 108574L Szczecyn–Mniszek,
- droga gminna nr 108575L Szczecyn–Baraki Stare,
- droga gminna nr 108576L Szczecyn–Wólka Szczeca,
- droga gminna nr 108577L Gościeradów–Zaborze–Mniszek,
- droga gminna nr 108578L Gościeradów Folwark,
- droga gminna nr 108579L Gościeradów Ukazowy;

b) mosty:

- most JN1 01007134 w ciągu drogi gminnej nr 108531L,
- most JN1 01007135 w ciągu drogi gminnej nr 108569L,
- most JN1 01007136 w ciągu drogi gminnej nr 108579L.

Rysunek 6: Układ komunikacyjny w powiecie krańickim

Źródło: Strategia Rozwoju Powiatu Kraśnickiego na lata 2007–2015, Załącznik do uchwały nr XII-93/07 Rady Powiatu w Kraśniku z dnia 28 listopada 2007 r.

Zasoby mieszkaniowe

W 2013 r. w zasobach mieszkaniowych gminy było 2 165 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 203 022 m². Od 2009 r. liczba mieszkań wzrosła o 6,7%, a łączna powierzchnia użytkowa zwiększyła się o 7,6%.

Tabela 18: Zasoby mieszkaniowe

	2009	2010	2011	2012	2013
mieszkania	2 029	2 162	2 164	2 164	2 165
powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	188 623	202 625	202 852	202 852	203 022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2013 r. wyniosła 93,8 m², czyli o 0,8 m² więcej niż w 2009 r. W okresie tym o 1,5 m² wzrosła również przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę. Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w 2013 r. wyniosła 292,6 – o 5,1% więcej niż w 2009 r.

Tabela 19: Zasoby mieszkaniowe – wskaźniki

	2009	2010	2011	2012	2013
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	93,0	93,7	93,7	93,7	93,8
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	25,9	27,4	27,3	27,3	27,4
mieszkania na 1000 mieszkańców	278,4	292,0	291,6	291,3	292,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2014 r. do użytkowania oddano 5 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej równej 610 m² – w całym analizowanym okresie była to liczba najwyższa. W 2010 r. nie oddano żadnych mieszkań, w 2012 r. i 2013 r. – oddano do użytkowania po 1 mieszkaniu, zaś w 2009 r. i 2011 r. – po dwa mieszkania.

Tabela 20: Mieszkania oddane do użytkowania

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
mieszkania	2	0	2	1	1	5
powierzchnia użytkowa mieszkań	173	0	227	169	170	610

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Infrastruktura sieciowa

Rozproszona zabudowa osadnicza gminy stwarza trudności w wyposażeniu mieszkańców w podstawową infrastrukturę drogową, wodociągową i kanalizacyjną.

W 2013 r. na 100 km² przypadało 35,3 km sieci wodociągowej, 3,8 km sieci kanalizacyjnej oraz 36,8 km sieci gazowej. Długość sieci wodociągowej od 2009 r. wzrosła o 10,8 km, zaś gazowej o 2 km. Długość sieci kanalizacyjnej od 2009 r. nie uległa zmianie.

Tabela 21: Sieć rozdzielcza urządzeń sieciowych na 100 km²

	2009	2010	2011	2012	2013
sieć wodociągowa	24,5	27,1	27,1	35,3	35,3
sieć kanalizacyjna	3,8	3,8	3,8	3,8	3,8
sieć gazowa	34,8	36,0	36,8	36,8	36,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Z wodociągów w 2013 r. korzystało 37,1% ogółu mieszkańców (o 3,8 p.p. więcej niż w 2009 r.), z gazu – 23% (o 0,3 p.p. więcej niż w 2009 r.), zaś z kanalizacji jedynie 6,9% (o 0,1 p.p. więcej niż w 2009 r.).

Tabela 22: Korzystający z instalacji w % ogółu ludności

	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	33,3	34,1	34,1	36,0	37,1
kanalizacja	6,8	6,8	6,8	6,9	6,9
gaz	22,7	23,2	23,6	22,5	23,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2013 r. 75,5% ogólnej liczby mieszkań było podłączonych do wodociągów, 68% posiadało łazienkę, a 57,6% centralne ogrzewanie. Proporcje te od 2009 r. wzrosły odpowiednio o 5,8 p.p., 6,5 p.p. oraz 2,7 p.p.

Tabela 23: Mieszkania wyposażone w urządzenia sanitarno-techniczne (w % ogółu mieszkań)

	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	69,7	75,4	75,5	75,5	75,5
łazienka	61,5	68,0	68,0	68,0	68,0
centralne ogrzewanie	54,9	57,5	57,6	57,6	57,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Po uruchomieniu studni głębinowej w Aleksandrowie mieszkańcy kilku miejscowości mają zapewnioną ciągłość dostaw wody, nawet w przypadku awarii istniejącego do tej pory ujęcia. Ujęcie w Aleksandrowie zaopatruje w wodę mieszkańców nie tylko tej miejscowości, ale też gospodarstwa z okolic Księżomierza. Realizacja inwestycji kosztowała ponad 60 tys. zł i została sfinansowana ze środków pochodzących z budżetu gminy.

W październiku 2012 r. uruchomiona została ponadto nowa hydrofornia w Gościeradowie Folwarku. Będzie z niej korzystać ponad 600 odbiorców z osiedla POM, szkoły i kilka zakładów produkcyjnych. Do tej pory byli oni zaopatrywani w wodę ze starej hydroforni, działającej w oparciu o podziemny zbiornik na wodę, w której zastosowano urządzenia sprzed kilkudziesięciu lat. Nowa ma dwa naziemne zbiorniki, wkomponowane w otoczenie, które są podłączone do istniejącej sieci wodociągowej. Realizacja inwestycji kosztowała blisko 400 tys. zł, pochodzących z budżetu gminy.

W kwestii infrastruktury wodociągowej w ostatnich latach zrealizowano następujące projekty w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich:

- 2010 r. – „Rozbudowa sieci wodociągowej w Gościeradowie Folwarku” (Działanie 321. Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej) – wartość projektu wyniosła 798 586,12 zł, z czego 60,63% stanowiły środki unijne,
- 2012 r. – „Budowa wodociągu wiejskiego w Liśniku Dużym Kolonii, Liśniku Dużym oraz modernizacja sieci wodociągowej w Salominie” (Działanie 321. Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej) – wartość projektu wyniosła 1 991 665,89 zł, w tym 55% dofinansowano ze środków UE.

Konkluzje

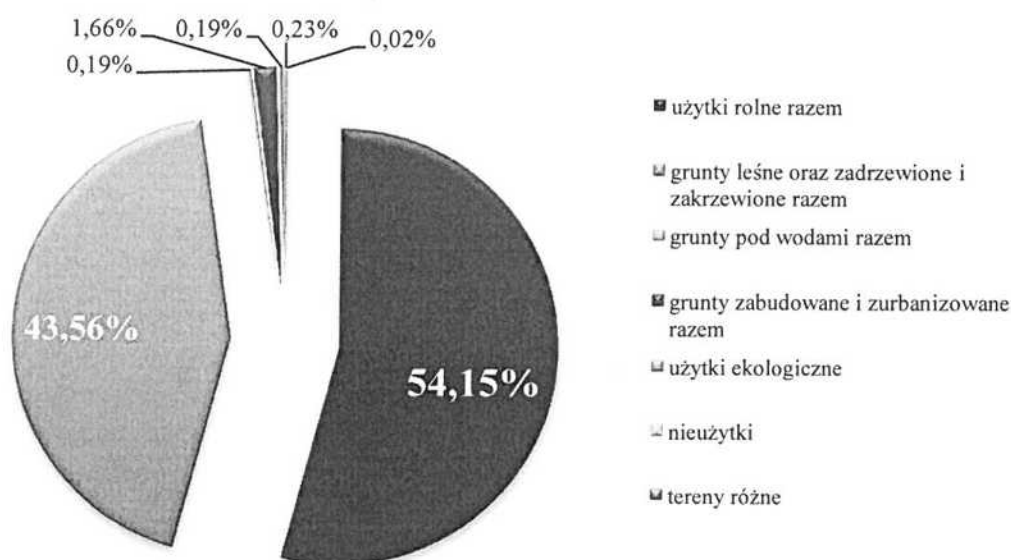
- Gmina Gościeradów położona jest w zasięgu **głównych komunikacyjnych powiązań krajowych i regionalnych**. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 74 oraz drogi powiatowe i gminne.
- Od 2009 r. **liczba mieszkań wzrosła o 6,7%, a łączna powierzchnia użytkowa zwiększyła się o 7,6%**. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2013 r. wyniosła 93,8 m², czyli o 0,8 m² więcej niż w 2009 r.
- **Rozproszona zabudowa osadaicza w części gminy stwarza trudności w wyposażeniu gminy w podstawową infrastrukturę drogową, wodociągową i kanalizacyjną**. W 2013 r. na 100 km² przypadało 35,3 km sieci wodociągowej, 3,8 km sieci kanalizacyjnej oraz 36,8 km sieci gazowej.

1.5. Aktywność gospodarcza

Sektor rolniczy

Użytki rolne stanowią 54,15% powierzchni geodezyjnej gminy, grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 43,56%, grunty zabudowane i zurbanizowane – 1,66%, nieużytki – 0,23%, grunty pod wodami – 0,19%, a kolejne 0,19% użytki ekologiczne.

Wykres 16: Powierzchnia geodezyjna gminy Gościeradów wg kierunków wykorzystania w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym sporządzonym w 2010 r., na terenie gminy istniały 1 633 gospodarstwa rolne, z czego 1 442 posiadały dochody z działalności rolniczej. Pod względem źródeł dochodów na drugim miejscu znajdowała się praca najemna, na trzecim – emerytura i renta, zaś na czwartym pozarolnicza działalność gospodarcza.

Tabela 24: Gospodarstwa rolne z dochodami z różnych źródeł

	2010
ogółem	1 633
z dochodem z działalności rolniczej	1 442
z dochodem z emerytury i renty	592
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	211
z dochodem z pracy najemnej	715
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	144
bez dochodów z działalności rolniczej	191
bez dochodów z emerytury i renty	1 040
bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej	1 421
bez dochodów z pracy najemnej	918
bez dochodów z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	1 489

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Wśród wszystkich gospodarstw rolnych w gminie 1 119 zajmowało się uprawą, przy czym 1 117 to gospodarstwa indywidualne (99,82%). Najwięcej gospodarstw zajmowało się uprawą zbóż. Dalej w strukturze upraw były ziemniaki, uprawy przemysłowe oraz rzepak i rzepik.

Tabela 25: Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju

	gospodarstwa rolne ogółem	gospodarstwa indywidualne
ogółem	1 119	1 117
zboża razem	1 059	1 057
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	1 008	1 006
ziemniaki	480	480
uprawy przemysłowe	145	145
buraki cukrowe	37	37
rzepak i rzepik razem	51	51
strączkowe jadalne na ziarno razem	8	8
warzywa gruntowe	71	71

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Ogółem powierzchnia gospodarstw rolnych wynosiła 8 977,28 ha, przy czym gospodarstwa indywidualne zajmowały powierzchnię 7 779,68 ha (87%). Jedyne 3,3% ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych stanowiły gospodarstwa o powierzchni do 1 ha włącznie. Gospodarstwa o powierzchni od 1 do 10 ha stanowiły 57,7%, gospodarstwa o powierzchni 10-15 ha – 9,3%, a gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha – 29,7%.

Tabela 26: Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych (ha)

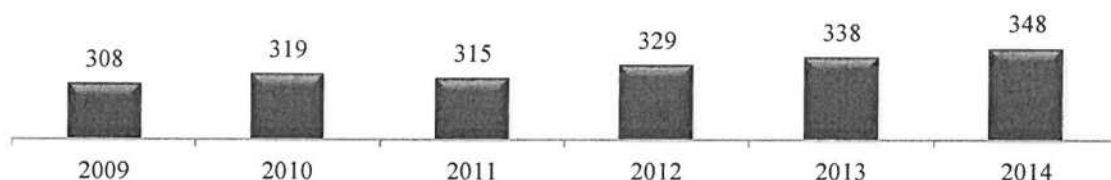
	gospodarstwa rolne ogółem	gospodarstwa indywidualne
ogółem	8 977,28	7 779,68
do 1 ha włącznie	296,92	296,92
powyżej 1 ha razem	8 680,36	7 482,76
1-5 ha	2 576,39	2 569,52
1-10 ha	5 177,32	5 170,45
1-15 ha	6 016,06	6 009,19
5-10 ha	2 600,93	2 600,93
5-15 ha	3 439,67	3 439,67
10-15 ha	838,74	838,74
5 ha i więcej	6 103,97	4 913,24
10 ha i więcej	3 503,04	2 312,31
15 ha i więcej	2 664,30	1 473,57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Sektor przedsiębiorstw

W 2014 r. liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON wyniosła 348 – o 40 podmiotów więcej niż w 2009 r. (wzrost o 13%).

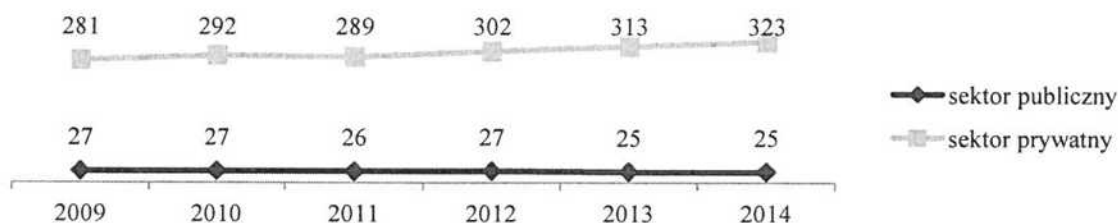
Wykres 17: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W strukturze przedsiębiorstw dominowały podmioty z sektora prywatnego, stanowiące 2014 r. 92,8% wszystkich przedsiębiorstw. W tym samym roku liczba przedsiębiorstw z sektora publicznego wyniosła 25 (7,2% ogólnej liczby podmiotów).

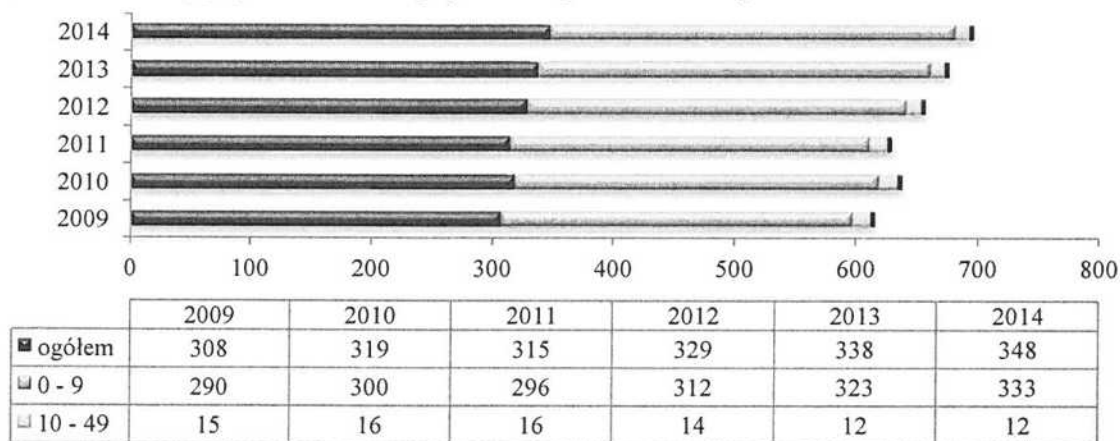
Wykres 18: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Analiza struktury sektora przedsiębiorstw pod względem klas wielkości pokazuje, że zdecydowanie dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników. W 2014 r. stanowiły one 95,7% ogólnej liczby przedsiębiorstw. Na drugim miejscu pod względem liczebności znajdują się przedsiębiorstwa małe o liczbie pracowników od 10 do 49 (3,4% przedsiębiorstw). Dodatkowo w każdym roku w analizowanym okresie w gminie funkcjonowały 3 przedsiębiorstwa średnie posiadające od 50 do 249 pracowników.

Wykres 19: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Największa liczba podmiotów gospodarczych (86) w 2014 r. należała do sekcji G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Niemał tak samo liczna była grupa podmiotów należąca do sekcji F – budownictwo (w 2014 r. należały do niej 84 firmy). Dalej w kolejności znajdowały się: sekcja C, sekcja S i T oraz sekcja P, liczące w 2014 r. odpowiednio: 29, 24 oraz 23 podmioty.

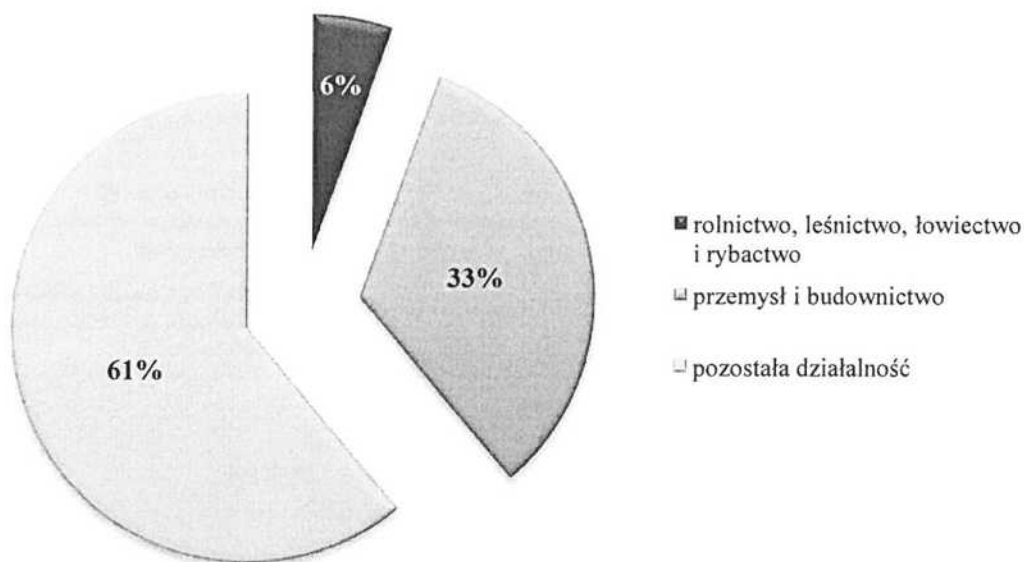
Tabela 27: Jednostki wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	35	20	21	20	18	19
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	0	1	0	0	0	0
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	20	23	24	25	26	29
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	0	0	2	2
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	1	2	1	1
Sekcja F – Budownictwo	51	58	56	69	72	84
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	90	99	89	86	91	86
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	18	20	21	20	20	20
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	9	10	11	10	11	11
Sekcja J – Informacja i komunikacja	0	0	0	0	0	0
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6	5	7	6	7	5
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	4	4	3	4	4	4
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10	10	12	11	10	9
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	5	4	4	3	4	4
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	11	11	11	11	11	11
Sekcja P – Edukacja	21	22	21	24	23	23
Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	7	7	8	9	9	8
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	6	7	8	8	8	8
Sekcja S i T – Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	15	18	18	21	21	24
Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2014 r. jedynie 6% ogólnej liczby przedsiębiorstw zajmowało się rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem bądź rybactwem, 33% ogólnej liczby firm stanowiły te z branży przemysłu i budownictwa, zaś 61% to podmioty zajmujące się pozostałą działalnością.

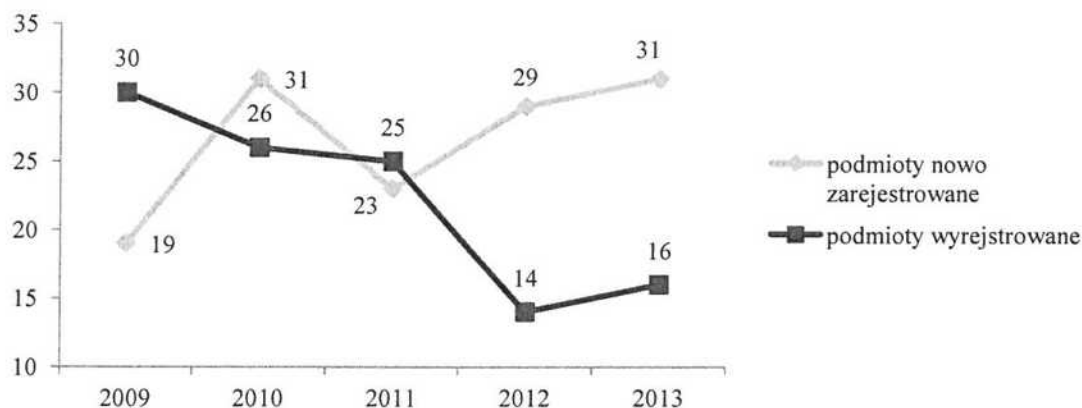
Wykres 20: Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów działalności PKD 2007 w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Zmiany w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON podlegały wahaniom. W 2010 r., 2012 r. oraz 2013 r. liczba podmiotów nowo zarejestrowanych była wyższa niż liczba podmiotów wyrejestrowanych, przy czym największa różnica wystąpiła w 2013 r., kiedy to zarejestrowano 31 nowych podmiotów, a wyrejestrowano 16. W 2009 r. wyrejestrowano 30 podmiotów a zarejestrowano 19 nowych, zaś w 2011 r. różnica między nimi wyniosła 2, przy czym więcej podmiotów wyrejestrowano.

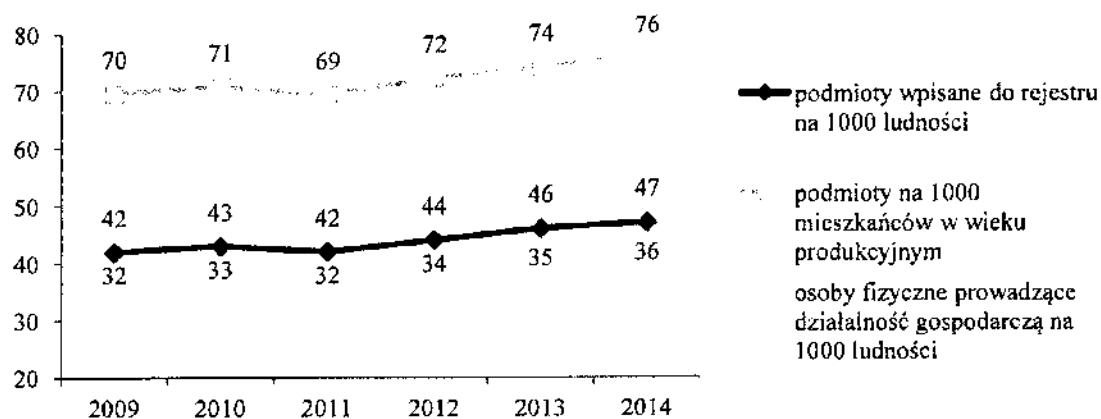
Wykres 21: Zmiany w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Od 2011 r. liczba podmiotów wpisanych do rejestru w przeliczeniu na 1 000 ludności, liczba podmiotów na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz liczba osób fizycznych prowadzących działalność na 1 000 ludności wzrastały i w 2014 r. ich wartości wyniosły odpowiednio 47, 76 oraz 36.

Wykres 22: Podmioty gospodarki narodowej – wskaźniki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Konkluzje

- **Ponad 54% powierzchni geodezyjnej gminy stanowią użytki rolne.** Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym sporządzonym w 2010 r. na terenie gminy istniały 1 633 gospodarstwa rolne, z czego 1 442 posiadały dochody z działalności rolniczej.
- Struktura gospodarstw rolnych w gminie charakteryzuje się **dużym rozdrobnieniem**: gospodarstwa o powierzchni w przedziale 1-5 ha stanowią 28,7% wszystkich gospodarstw, a gospodarstwa o powierzchni w przedziale 1-10 ha aż 57,7%.
- **Od 2011 r. liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON wzrastała i w 2014 r. wyniosła 346 – o 10,5% więcej niż w 2011 r.** W strukturze przedsiębiorstw **dominowały podmioty z sektora prywatnego**, stanowiące 2014 r. 92,8% wszystkich przedsiębiorstw.
- Analiza struktury sektora przedsiębiorstw pod względem klas wielkości pokazuje, że zdecydowanie **dominują mikroprzedsiębiorstwa**, zatrudniające 0-9 pracowników. W 2014 r. stanowiły one 95,7% ogólnej liczby przedsiębiorstw.
- **Największa liczba podmiotów gospodarczych (86) w 2014 r. należała do sekcji G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Niemal tak samo liczna była grupa podmiotów należąca do sekcji F – budownictwo** (w 2014 r. należały do niej 84 firmy).
- **Zmiany w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON podlegały wahaniom.** W 2010 r., 2012 r. oraz 2013 r. liczba podmiotów nowo zarejestrowanych była wyższa niż liczba podmiotów wyrejestrowanych, przy czym największa różnica wystąpiła w 2013 r., kiedy to zarejestrowano 31 nowych podmiotów, a wyrejestrowano 16.

1.6. Jakość życia

Środowisko naturalne

Gmina Gościeradów położona jest na pograniczu dwóch dużych regionów fizyczno-geograficznych: Wyżyny Lubelskiej i Kotliny Sandomierskiej.

Cały teren gminy charakteryzuje się wysoką atrakcyjnością i bogactwem zasobów przyrodniczych o stosunkowo niewielkim stopniu przekształcenia szaty roślinnej. Przez gminę przepływa malownicza rzeka Tuczyn i rzeka Karasiówka, w której wodach spotkać można takie rzadkości jak rak, miętus czy pstrąg tęczowy. Dzięki nim znajduje się tu wiele malowniczych stawów. Aż 43% gminy stanowią tereny leśne z urokliwymi zagajnikami, wąwozami i polanami. W gminie występuje duże zróżnicowanie krajobrazu oraz liczne osobliwości przyrodnicze.

Na terenie gminy znajdują się 2 rezerваты przyrody:

- Marynopol – to rezerwat leśny, o powierzchni prawie 157 ha, chroniący stanowiska jodły na północno-wschodniej granicy jej naturalnego zasięgu. Został on utworzony w 1976 r. na terenie leśnictwa Marynopol. W rezerwacie znajduje się ścieżka dydaktyczna (podzielona na 12 przystanków) oraz trasa rowerowa, co pozwala uatrakcyjnić obcowanie z przyrodą. Można tu spotkać także rzadkie i chronione gatunki flory (wawrzynek wilczełyko, widłak wroniec) i fauny (dzięcioł duży, dzięcioł zielonosiwy czy bocian czarny).
- Doły Szczeckie – to także rezerwat leśny, o powierzchni 204 ha. Został utworzony w 1997 r. również na terenie leśnictwa Marynopol. Chronione są w nim gromadne stanowiska buka zwyczajnego oraz malowniczo pocięty teren w postaci jarów, wąwozów i tzw. suchych dolin. Do najbardziej interesujących roślin należą: groszek wschodnio-karpacki, wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, parzydło leśne, lepiężnik biały, paprotnica krucha, wyka leśna, miodownik melisowaty, fiołek przedziwny, przylaszcza pospolita, zawilec żółty, narecznica szerokolistna, paprotnik kolczysty, widłak wroniec, żywiec gruczołowaty, storczyk buławinek wielokwiatowy, lilia złotogłów i inne.

Przez teren gminy przebiega również obszar ochrony przyrody NATURA 2000, a także Obszary Ochrony Siedlisk. Według informacji Nadleśnictwa Gościeradów są to:

- Szczecyn (692 ha) – obszar ten chroni siedliska grądu subkontynentalnego wykształconego w postaciach z bukiem i jodłą. Znajduje się tu również jedno z dwóch potwierdzonych stanowisk pachnicy dębowej na Wyżynie Lubelskiej.
- Gościeradów (1 761 ha) – jest to ważny obszar występowania tzw. świetlistej dąbrowy (las mieszany z dominacją w drzewostanie dębu) na Wyżynie Lubelskiej oraz grądu subkontynentalnego z dużym udziałem rodzin storczykowatych. Wśród storczyków na terenie gminy Gościeradów można znaleźć takie rzadkości jak: podkolan biały, gnieźnik leśny, buławnik wielkokwiatowy czy podkolan zielonawy.

Na terenie gminy znajduje się 12 pomników przyrody (najwięcej jest lip drobnolistnych, ale także dęby szypułkowe). W miejscowości Łany znajduje się pomnik przyrody nieożywionej – tzw. Źródlika, położone na krawędzi Wyżyny Lubelskiej i zajmujące teren kilkudziesięciu metrów kwadratowych. Obok Źródlika wije się rzeka Tuczyn – są to źródła podziemne, bardzo rzadko spotykane na Rostoczu i Wyżynie Lubelskiej. Woda wypływa spod powierzchni ziemi tworząc gejzery wodno-piaskowe. Woda ze źródełek nadaje się do picia (woda źródłana), cechuje się niską zawartością chlorków. W 2012 r. wokół tego miejsca została zmodernizowana baza turystyczna. Teren ten od 2012 r. wszedł w skład „Szlaku Jagiellońskiego” pod nazwą Park Łanów.

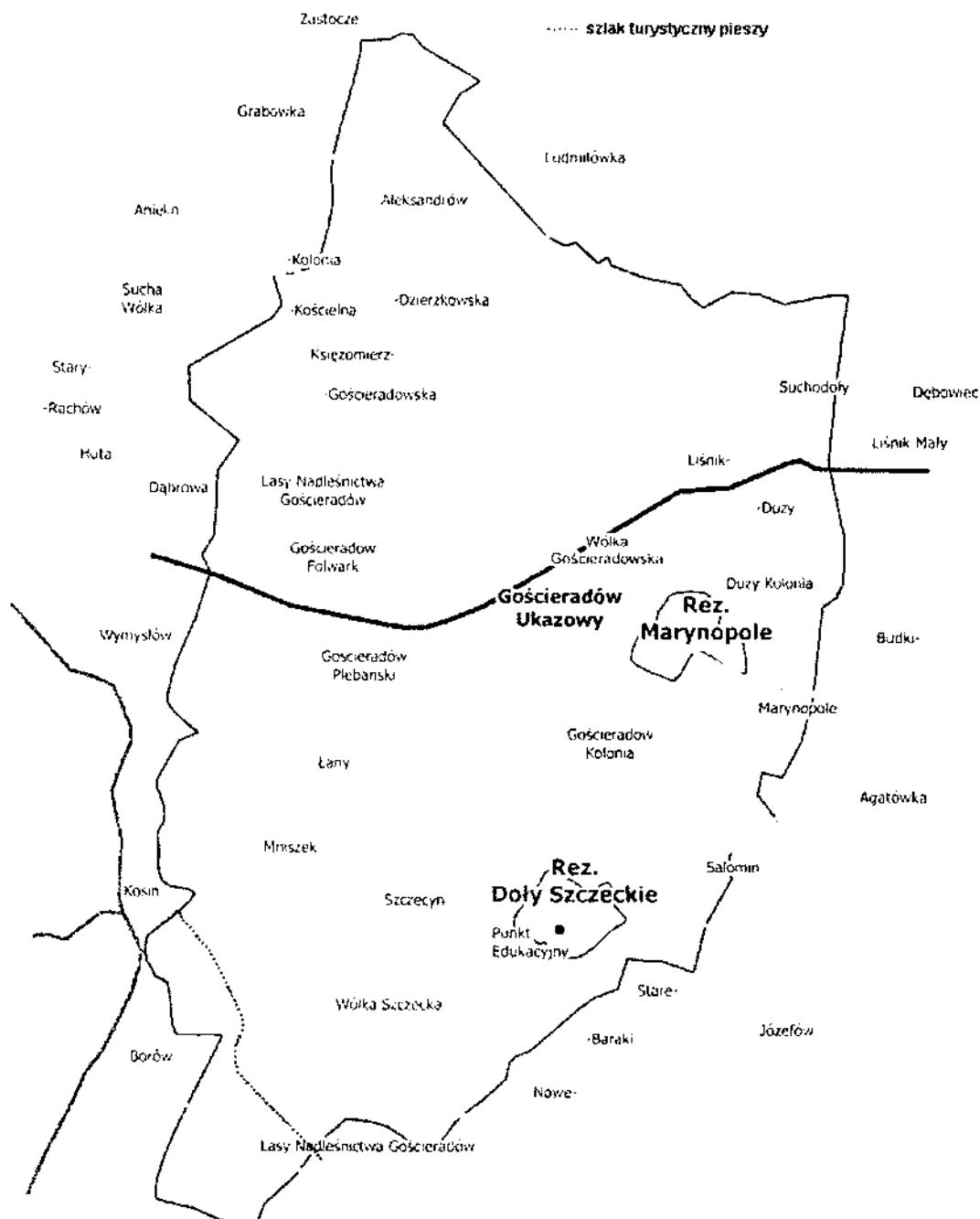
Łącznie obszary prawnie chronione zajmują powierzchnie 391 ha, przy czym rezerваты przyrody stanowią 360,4 ha, a użytki ekologiczne – 30,6 ha.

Tabela 28: Obszary prawnie chronione (ha)

ogółem	391
rezerваты przyrody	360,4
użytki ekologiczne	30,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Rysunek 7: Lokalizacja rezerwatów przyrody

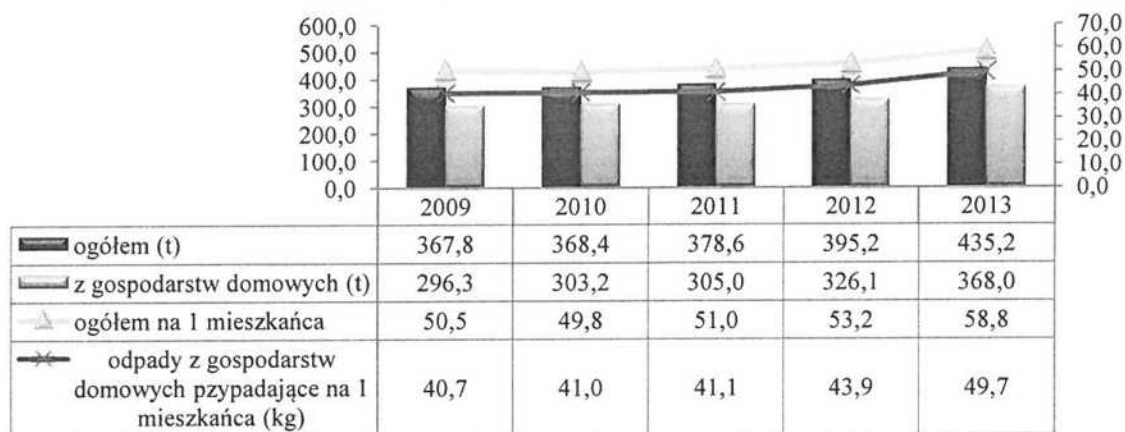

Źródło: Strona internetowa Lokalnej Grupy Działania Ziemi Krasnickiej, www.lgdkrasnik.pl

Ochrona środowiska

W latach 2009–2013 wielkość zebranych odpadów komunalnych wzrastała. W 2013 r. zebrano 435,23 t, z czego 368 t (84,6%) pochodziło z gospodarstw domowych. Od 2009 r. wielkość zebranych odpadów wzrosła o 18,3%. Zwiększył się również wskaźnik wielkości odpadów w przeliczeniu na 1 mieszkańca – w 2013 r. wyniósł 58,8 kg wobec 50,5 kg w 2009 r.

Wykres 23: Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Na terenie gminy funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków: mechaniczno-biologiczna w Gościeradowie Folwarku oraz mechaniczno-biologiczna BIOCLER w Wólce Gościeradowskiej. Wielkość odprowadzanych ścieków w latach 2009–2011 wzrosła o 18,3% z poziomu 9,3 dam³ do 11 dam³, po czym w 2012 r. zmniejszyła się o 1 dam³, a w 2013 r. i 2014 r. wyniosła 9 dam³. Od 2010 r. wszystkie ścieki odprowadzane są oczyszczane.

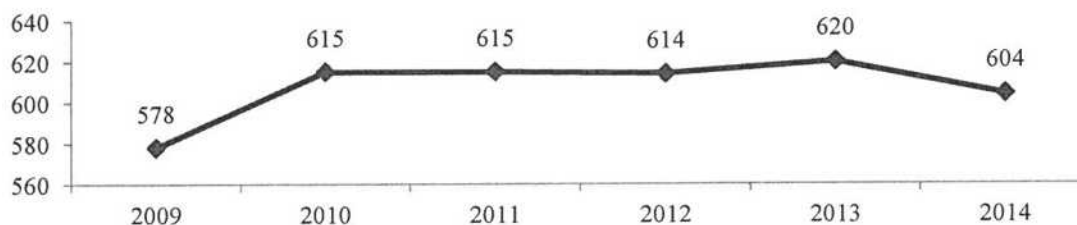
Tabela 29: Ścieki oczyszczane w ciągu roku (dam³)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
odprowadzane razem	9,3	10	11	10	9	9
oczyszczone ogółem	5	10	11	10	9	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2010 r. istotnie wzrosła liczba ludności korzystająca z oczyszczalni ścieków – z poziomu 578 zwiększyła się o 6,4% do poziomu 615. Najwięcej osób w analizowanym okresie korzystało z oczyszczalni w 2013 r. W 2014 r. ich liczba wyniosła 604 – o 2,6% mniej niż w roku poprzednim, lecz o 4,5% więcej niż w pierwszym roku analizy.

Wykres 24: Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków

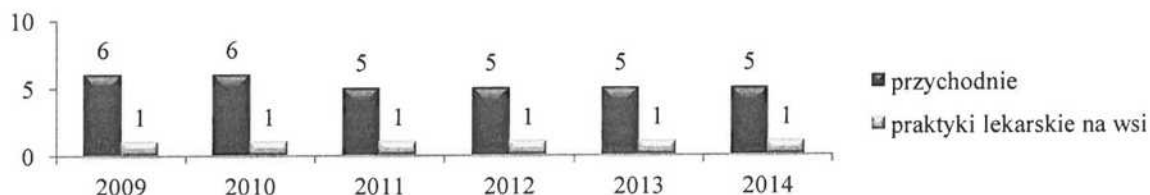
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Dnia 30.12.2010 r. zakończono realizację projektu „Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego na obszarze sąsiadujących ze sobą gmin: Gościeradów, Trzydnik Duży i Dzierzkowice w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego”, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, realizowanego w ramach działania 6.1. Kat. III Bezpieczeństwo ekologiczne. Wartość projektu wyniosła 722 250 zł, z czego 85% (617 127,20 zł) stanowiły środki unijne.

Opieka zdrowotna

W latach 2009–2010 na terenie gminy funkcjonowało 6 przychodni oraz 1 praktyka lekarska. W pozostałych latach liczba przychodni wyniosła 5. Liczba praktyk lekarskich pozostawała bez zmian.

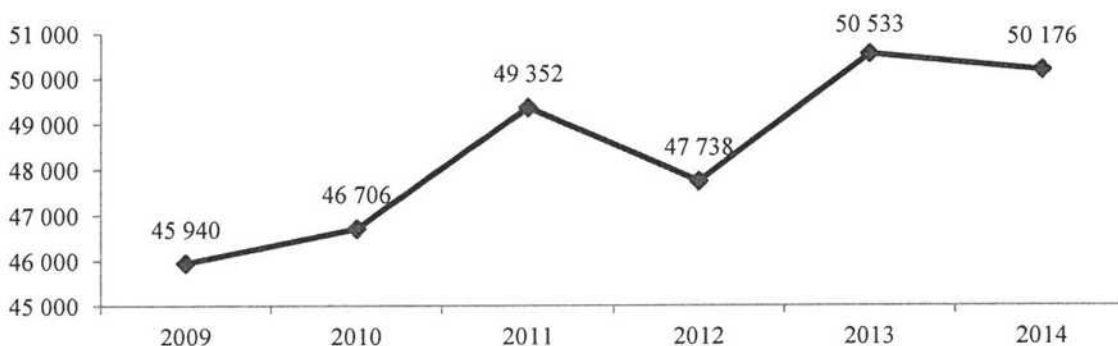
Wykres 25: Przychodnie i praktyki lekarskie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Liczba porad udzielonych w ramach podstawowej opieki lekarskiej podlegała wahaniom. Początkowo w latach 2009–2011 wzrosła o 7,4% do poziomu 49 352, po czym w 2012 r. zmniejszyła się do 47 738, a w 2013 r. wzrosła do 50 533. W 2014 r. liczba porad wyniosła 50 176 – o 0,7% mniej niż w roku poprzednim, jednak o 9,2% więcej niż w 2009 r.

Wykres 26: Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Pomoc społeczna

Podstawowym aktem regulującym zakres i sposób funkcjonowania pomocy społecznej jest ustawa o pomocy społecznej¹⁷. Pomoc społeczna definiowana jest w ustawie jako instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczna opiera się na działaniach formalnie zorganizowanych. Jest to instytucja zatrudniająca wyspecjalizowany personel, realizujący cele i zadania w określonych strukturach organizacyjnych. Usługi pomocy społecznej wskazują na interpersonalny charakter, wyznaczony przez ustalone kryteria formalno-prawne, jakie świadczeniobiorca powinien spełniać, aby otrzymać pomoc.

Zarządzeniem Nr 3/90 Naczelnika Gminy Gościeradów z dnia 29 marca 1990 r. został powołany Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie¹⁸. Rejonem działania Ośrodka jest teren gminy Gościeradów. Celem Ośrodka jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych¹⁹ oraz z ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów²⁰ gdzie m.in. prowadzi postępowanie wobec dłużników alimentacyjnych.

Instytucja pomocy społecznej świadczy usługi bezpośrednie, to znaczy przeznaczone dla konkretnych jednostek i rodzin. Od 2011 r. liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Gościeradów zmniejszała się i w 2014 r. wyniosła 480 wobec 548 w 2011 r. (spadek o 12,4%). Na przestrzeni tych lat zmniejszeniu o 14,4% uległa również liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc. Wśród rodzin korzystających z pomocy dominowały rodziny jednoosobowe, stanowiące w 2014 r. 34,6% ogólnej liczby rodzin oraz rodziny czteroosobowe, stanowiące 21,9%.

Tabela 30: Liczba rodzin korzystających z pomocy OPS w Gościeradowie

	Liczba rodzin				Liczba osób w rodzinach			
	2011	2012	2013	2014	2011	2012	2013	2014
1 osobowe	195	183	170	166	195	183	170	166
2 osobowe	52	57	57	52	104	114	114	104
3 osobowe	66	71	74	61	198	213	222	183
4 osobowe	113	117	110	105	452	468	440	420
5 osobowe	71	59	57	59	355	295	285	295
6 osobowe i więcej	51	53	47	37	358	367	323	255
ogółem	548	540	515	480	1 662	1 640	1 554	1 423

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

W latach 2012–2014 zmniejszyła się liczba rodzin i liczba osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenia. Zwiększeniu uległa natomiast liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach którym przyznano świadczenia w postaci pracy socjalnej. W 2014 r. otrzymało je 119 rodzin (o 120,4% więcej niż w 2012 r.) oraz 378 osób w rodzinach (o 166,2% więcej niż w 2012 r., jednak o 16,6% mniej niż w 2013 r.)

¹⁷ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2015.163 j.t., z późn. zm.).

¹⁸ Strona internetowa Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie, www.opsgoscieradow.pl.

¹⁹ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2015.114 j.t., z późn. zm.).

²⁰ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U.2015.859 j.t., z późn. zm.).

Tabela 31: Liczba rodzin i osób w rodzinach, którym przyznano decyzją świadczenia

	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
świadczenia w ramach zadań własnych	540	515	480	1 640	1 554	1 423
pomoc udzielona w postaci pracy socjalnej	54	140	119	142	453	378

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony wielodzietności lub macierzyństwa,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych,
- braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Prawo do świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej mają osoby i rodziny, które spełniają kryterium dochodowe przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednej z wyżej wymienionych okoliczności.

Wśród świadczeń udzielonych z zadań własnych gminy przez OPS w Gościeradowie w latach 2012–2014 zmniejszeniu uległa liczba udzielonych schronień, zasiłków celowych, świadczeń w postaci posiłku, zasiłków okresowych, usług opiekuńczych świadczonych przez OPS oraz opłat za pobyt w DPS.

Tabela 32: Liczba udzielonych świadczeń z zadań własnych gminy realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie

	2012	2013	2014
schronienie (dni)	172	26	74
zasiłki celowe i w naturze, w tym:			
specjalny zasiłek celowy	113	77	70
posiłek	63 743	59 868	57 238
zasiłek okresowy	1 467	1 546	1 334
zasiłek stały	444	438	490
usługi opiekuńcze świadczone przez OPS (godziny)	9 935	10 776	9 824
opłaty za pobyt w DPS (m-c/os.)	155	147	154

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Spadek liczby przyznanych świadczeń w większości przypadków wiąże się ze spadkiem liczby osób, którym świadczenia przyznano. W latach 2012–2014 zmniejszeniu uległa liczba osób, którym przyznano zasiłek celowy, świadczenie w postaci posiłku oraz zasiłek okresowy.

Tabela 33: Liczba osób, którym przyznano świadczenia udzielone z zadań własnych gminy realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie

	2012	2013	2014
schronienie	1	1	1
zasiłki celowe i w naturze, w tym:			
<i>zasiłek celowy</i>	227	189	149
posiłek	454	420	409
zasiłek okresowy	246	256	228
zasiłek stały	44	43	48
usługi opiekuńcze świadczone przez OPS	23	24	24
opłaty za pobyt w DPS	14	15	14

Źródło: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

OPS w Gościeradowie dla osób zamieszkałych na terenie gminy Gościeradów, zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, jest jedynym organem realizującym świadczenia rodzinne, w tym zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych, świadczenia opiekuńcze oraz jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia się dziecka.

Liczba udzielonych zasiłków rodzinnych w 2014 r. wyniosła 10 177 i była o 15,6% niższa niż w 2012 r. Wśród dodatków do zasiłku rodzinnego najczęściej występował dodatek z tytułu wychowywania w rodzinie wielodzietnej (w 2014 r. wypłacono 1 864 świadczeń) oraz z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (1 812 świadczeń w 2014 r.). W porównaniu do 2012 r. zmniejszeniu uległa liczba udzielonych zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń pielęgnacyjnych oraz jednorazowych zapomóg z tyt. urodzenia się dziecka. Ponad dziesięciokrotnie wzrosła natomiast liczba świadczeń wypłacanych w ramach rządowego programu wspierania osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego.

Tabela 34: Liczba udzielonych świadczeń rodzinnych w ramach zadań zleconych w OPS w Gościeradowie

	2012	2013	2014
zasiłek rodzinny	12 060	10 920	10 177
dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu:			
<i>urodzenia dziecka</i>	65	34	38
<i>opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego</i>	157	162	102
<i>samotnego wychowywania dziecka</i>	357	343	317
<i>kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego</i>	399	384	331
<i>rozpoczęcia roku szkolnego</i>	749	670	631
<i>podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania</i>	2 168	1 914	1 812
<i>wychowywania w rodzinie wielodzietnej</i>	2 307	1 998	1 864
zasiłek pielęgnacyjny	2 390	2 290	2 207
świadczenie pielęgnacyjne	1 411	816	160
<i>składka społeczna</i>	366	254	72
<i>składka zdrowotna</i>	410	290	96
jednorazowa zapomoga z tyt. urodzenia dziecka	88	54	47
specjalny zasiłek opiekuńczy	-	12	24

Źródło: Kwartalne zbiorcze sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych za IV kwartał 2012 r., 2013 r., oraz 2014 r.

Kolejnym zadaniem realizowanym przez OPS w Gościeradowie jest fundusz alimentacyjny. W 2014 r. z funduszu wypłacono świadczenia dla 58 osób uprawnionych na łączną kwotę 287 970 zł. Wobec 34 dłużników prowadzone były postępowania.

W analizowanym okresie (2012–2014) dożywianie w gminie Gościeradów prowadzone było zgodnie z wieloletnim programem wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”. W związku z tym w 2014 r. pomocą w formie dożywiania objętych zostało 679 beneficjentów. Pomoc ta miała charakter zasiłków celowych bądź pokrycia kosztów wyżywienia w stołówkach szkolnych. Od kilku lat OPS w Gościeradowie prowadzi również dożywianie dzieci z rodzin najuboższych z terenu gminy. W ramach tego działania dożywianiem objęto w 2014 r. 475 uczniów.

Tabela 35: Pozostałe zadania realizowane przez OPS w Gościeradowie

	2012	2013	2014
liczba osób korzystających ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego	72	59	58
beneficjenci pomocy w formie dożywiania	830	786	679
liczba uczniów objętych programem dożywiania	521	484	475

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie od 2008 r. realizował projekt systemowy pt. „Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie to: Integracja–Aktywność–Pomoc–Sukces”. Projekt realizowany był w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Priorytet VII „Promocja integracji społecznej”, Działanie 7.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji”, Poddziałanie 7.1.1 „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej”.

Głównym celem projektu była aktywizacja społeczna, zawodowa i edukacyjna osób korzystających z pomocy społecznej, zagrożonych wykluczeniem społecznym, zamieszkujących na terenie gminy Gościeradów. Mimo, że projekt realizowany był już od kilku lat, to jednak jego główne założenia pozostawały niezmiennie. Zmianie ulega jedynie liczba uczestników oraz ilość instrumentów, w ramach których mogli oni korzystać z różnorakiego wsparcia.

Łącznie od 2008 r. do projektu zostało zakwalifikowanych 141 uczestników. Mieli oni możliwość skorzystania z profesjonalnej pomocy specjalistów, którzy posiadali wiedzę i doświadczenie w zakresie szkoleń i kursów, jakie były realizowane w ramach działań projektowych. Ponadto, w 2012 r. oprócz działań o charakterze edukacyjnym i zawodowym wszyscy uczestnicy projektu oraz ich otoczenie mogli skorzystać z bezpłatnej pomocy i wsparcia psychologa oraz prawnika.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie w 2014 r. w ramach projektu pod nazwą: „Kompleksowe formy reintegracji społeczno-zawodowej w środowisku lokalnym” realizował pilotaż Modelu Lokalnej Współpracy (w ramach Działania 1.2 Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej, Priorytet I Zatrudnienie i integracja społeczna Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki).

Celem projektu było:

- uzyskanie w gminie synergii działań instytucji odpowiedzialnych za realizację zadań reintegracji społeczno-zawodowej grup osób wykluczonych społecznie, wzmacniające jakość i efektywność świadczonych usług, poprzez stworzenie Modelu Lokalnej Współpracy,
- wzrost poziomu współpracy pomiędzy podmiotami odpowiedzialnymi za pomoc i reintegrację społeczną a publicznymi służbami zatrudnienia na obszarze gminy, poprzez stworzenie Modelu

Lokalne Współpracy wraz z utworzeniem Regionalnych Platform Współpracy, jako partnerów dla samorządu terytorialnego na szczeblu powiatu i województwa,

- wzrost świadomości społecznej w zakresie synergicznego działania wszystkich instytucji odpowiedzialnych za aktywizację społeczno-zawodową na obszarze gminy, poprzez promowanie dobrych praktyk, a także organizację kampanii informacyjno-promocyjnej.

Uczestnikami projektu były instytucje pomocy i integracji społecznej i ich pracownicy oraz pracownicy administracji publicznej działającej bezpośrednio w obszarze pomocy i integracji społecznej.

W gminie Gościeradów funkcjonuje ponadto Karta Dużej Rodziny, która przysługuje rodzinom z przynajmniej trójką dzieci, niezależnie od dochodu. Karta jest wydawana bezpłatnie, każdemu członkowi rodziny. Rodzice mogą korzystać z karty dożywotnio, dzieci – do 18 roku życia lub do ukończenia nauki, maksymalnie do osiągnięcia 25 lat. Osoby niepełnosprawne otrzymują kartę na czas trwania orzeczenia o niepełnosprawności.

Karta oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Zniżki mogą oferować nie tylko instytucje publiczne, ale również przedsiębiorcy prywatni. Przystępując do programu zyskują prawo do posługiwania się znakiem „Tu honorujemy Ogólnopolską Kartę Dużej Rodziny”.

Świadczenia z pomocy społecznej finansowane są z dwóch źródeł: budżetu państwa (dotacja celowa) oraz budżetu gminy (środki własne gminy). W 2014 r. plan finansowy OPS w Gościeradowie wyniósł 5 768 540,13 zł i został zrealizowany w 97,07%. W całym analizowanym okresie (2012–2014) zdecydowaną większość wydatków stanowiła dotacja z budżetu państwa. Ogólna kwota wydatków tworzona była odpowiednio w 12,7%, 13,8% oraz 13,1% ze środków własnych gminy.

Tabela 36: Wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej (zł)

	2012	2013	2014
plan finansowy	5 645 166,00	5 235 368,82	5 768 540,13
wydatki ogółem, w tym:	5 537 462,34	5 136 119,91	5 599 520,94
<i>środki własne gminy</i>	<i>703 724,89</i>	<i>706 237,21</i>	<i>731 640,87</i>
<i>dotacja</i>	<i>4 833 737,45</i>	<i>4 429 882,70</i>	<i>4 867 880,07</i>

Źródło: Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Bezpieczeństwo

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r. na terenie gminy Gościeradów stwierdzono popełnienie 74 przestępstw, z czego do najczęstszych (13 przypadków) należało znęcanie się nad rodziną. Wykrywalność przestępstw w tym okresie wyniosła 67,56%. Ponadto nałożono 75 mandatów karnych oraz sporządzono 84 wnioski do sądu o ukaranie i założono 30 niebieskich kart. Na terenie gminy doszło do 6 wypadków samochodowych oraz zatrzymano 17 nietrzeźwych kierowców.

Tabela 37: Ocena stanu bezpieczeństwa w gminie

	1.01.-31.12.2014 r.
liczba stwierdzonych przestępstw, w tym:	74
<i>bójka lub pobicie</i>	1
<i>kradzież cudzej rzeczy</i>	9
<i>kradzież z włamaniem</i>	7
<i>uszkodzenie rzeczy</i>	2
<i>znieważenie funkcjonariusza policji</i>	4
<i>przestępstwa narkotykowe</i>	2
<i>przywłaszczenie powierzonego mienia</i>	2
<i>oszustwo internetowe</i>	3
<i>przestępstwa z zakresu ustawy o ochronie przyrody</i>	1
<i>znęcanie się nad rodziną</i>	13
<i>zgwałcenie</i>	1
<i>wręczenie korzyści majątkowej</i>	1
<i>groźba karalna</i>	2
<i>niealimentacja</i>	3
wykrywalność przestępstw	67,56%
liczba nałożonych mandatów karnych	75
liczba sporządzonych do sądu wniosków o ukaranie	84
liczba sporządzonych niebieskich kart	30
wypadki samochodowe	6
liczba zatrzymanych nietrzeźwych kierujących	17

Źródło: Analiza stanu bezpieczeństwa na terenie działania Komisariatu Policji w Annopolu

Na terenie gminy Gościeradów zlokalizowanych jest 9 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym jedna włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, do których należą:

- OSP Aleksandrów,
- OSP Gościeradów,
- OSP Księżomierz,
- OSP Liśnik Duży,
- OSP Marynopol,
- OSP Salomin,
- OSP Suchodoły,
- OSP Szczecyn,
- OSP Wólka Gościeradowska.

OSP z terenu gminy dysponują 1 ciężkim i 6 średnimi samochodami gaśniczymi oraz 5 lekkimi samochodami pożarniczymi. 6 jednostek OSP jest wyposażonych w sprzęt łączności radiowej, w trzech (Gościeradów, Księżomierz, Liśnik Duży) zamontowany jest system zdalnego alarmowania.

W chwili obecnej służby ratownicze są przygotowane na zabezpieczenie gminy Gościeradów przed zagrożeniami nie mającymi charakteru masowego. Problem pojawia się w chwili wystąpienia takiego zagrożenia oraz w sytuacji, gdy w jednym czasie wystąpi kilka zdarzeń wymagających interwencji poszczególnych służb ratowniczych.

Celowe dla ochrony ludności wydaje się podjęcie działań w celu doposażenia jednostek w brakujący sprzęt, a także prowadzenie dalszych szkoleń dla członków Ochotniczych Straży Pożarnych, szczególnie z zakresu kwalifikowanej pierwszej pomocy.

Bardzo ważnym czynnikiem dla ochrony ludności jest poziom świadomości ludności o zagrożeniach występujących w gminie, a także umiejętności zachowania się podczas wystąpienia zagrożenia. W celu poprawy tych umiejętności wskazane jest organizowanie ćwiczeń i pokazów mogących ukazać każdemu mieszkańcowi gminy sposób zachowania się podczas wystąpienia różnorodnych zagrożeń.

W 2010 r. podpisano umowę na realizację projektu „Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego na obszarze sąsiadujących ze sobą gmin: Gościeradów, Trzydnik Duży i Dzierzkowice w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego”²¹.

<i>beneficjent</i>	Gmina Gościeradów
<i>wartość projektu</i>	394 623,33 PLN
<i>dofinansowanie UE</i>	335 429,83 PLN
<i>oś</i>	VI. Środowisko i czysta energia
<i>działanie</i>	6.1. Ochrona i kształtowanie środowiska

Przedmiotem projektu był zakup trzech samochodów ratowniczo-gaśniczych (1 średniego z napędem 4x4 wraz ze specjalistycznym wyposażeniem oraz 2 lekkich wraz z wyposażeniem) do prowadzenia akcji z zakresu ratownictwa ekologicznego. Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Gościeradowie, Trzydniku Dużym i Dzierzkowicach posiadały wcześniej część wyposażenia samochodów ratowniczo-gaśniczych, które z sukcesem wykorzystywane jest do ratownictwa ekologicznego.

Zakupione w ramach projektu samochody ratownictwa ekologicznego są wyposażone w sprzęt specjalistyczny do ograniczania stref skażeń, powstałych w miejscu zdarzeń, gdy zachodzi konieczność usunięcia niebezpiecznych substancji. Samochody są wykorzystywane na terenie całego powiatu oraz w razie konieczności całego województwa do zbierania i usuwania rozlanych substancji ropopochodnych z dróg i poboczy powstałych podczas wypadków drogowych, usuwania szkód z zagrożeń ekologicznych.

²¹ Strona internetowa projektu, www.mapa.rpo.lubelskie.pl/pl/projekt-3663/poprawa-bezpieczestwa-ekologicznego-na-obszarze-sasiadujacych-ze-soba-gmin-goscieradow-trzydnik-duzy-i-dzierzkowice-w-ramach-kra.

Konkluzje

- Gmina Gościeradów położona jest na pograniczu dwóch dużych regionów fizyczno-geograficznych: Wyżyny Lubelskiej i Kotliny Sandomierskiej. Cały teren gminy charakteryzuje się **wysoką atrakcyjnością i bogactwem zasobów przyrodniczych o stosunkowo niewielkim stopniu przekształcenia szaty roślinnej.**
- Na terenie gminy znajdują się **2 rezerваты przyrody**: Marynopolie oraz Doły Szececkie. Przez teren gminy przebiega również **obszar ochrony przyrody NATURA 2000**, a także **Obszary Ochrony Siedlisk.**
- W latach 2009–2013 **wielkość zebranych odpadów komunalnych wzrastała.** W 2013 r. zebrano 435,23 t, z czego 368 t (84,6%) pochodziło z gospodarstw domowych.
- **Wzrosła liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków** – z 578 w 2009 r. do 604 w 2014 r. Niestety znaczący skok miał miejsce wyłącznie na przełomie lat 2009/2010.
- W latach 2009–2010 na terenie gminy funkcjonowało 6 przychodni oraz 1 praktyka lekarska. W pozostałych latach liczba przychodni wyniosła 5, a liczba praktyk lekarskich nie zmieniła się. **Liczba porad udzielonych w ramach podstawowej opieki lekarskiej podlegała wahaniom.**
- Od 1990 r. na terenie gminy funkcjonuje **Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie**, który m.in. realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.
- Od 2011 r. **liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Gościeradów zmniejszała się** i w 2014 r. wyniosła 480 wobec 548 w 2011 r. (spadek o 12,4%). Na przestrzeni tych lat zmniejszeniu o 14,4% uległa również liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc. Wśród rodzin korzystających z pomocy dominowały rodziny jednoosobowe, stanowiące w 2014 r. 34,6% ogólnej liczby rodzin oraz rodziny czteroosobowe, stanowiące 21,9%.
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie od 2008 r. realizuje projekt systemowy pt. „**Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie to: Integracja–Aktywność–Pomoc–Sukces**”. Ponadto, w 2014 r. w ramach projektu pod nazwą: „**Kompleksowe formy reintegracji społeczno-zawodowej w środowisku lokalnym**” OPS realizował pilotaż Modelu Lokalnej Współpracy.
- W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r. na terenie gminy Gościeradów stwierdzono popełnienie 74 przestępstw, z czego do najczęstszych (13 przypadków) należało znęcanie się nad rodziną. **Wykrywalność przestępstw w tym okresie wyniosła 67,56%.** Na terenie gminy Gościeradów zlokalizowanych jest **9 jednostek ochotniczych straży pożarnych**, w tym jedna włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

1.7. Kultura, wizerunek i czas wolny

Turystyka

Na terenie gminy Gościeradów znajduje się wiele atrakcyjnych turystycznie miejsc oraz obiektów zabytkowych. Do zabytków znajdujących się na terenie gminy, wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego²² wg stanu na 31 grudnia 2014 r. należą:

- zespół pałacowy: pałac, spichlerz, łuk triumfalny, kapliczka parkowa, park, w granicach zgodnie z planem (wraz ze strefami ochrony konserwatorskiej) oraz brama wjazdowa w parku – Gościeradów Folwark,
- cmentarz z I wojny światowej – Gościeradów Folwark,
- kościół parafialny pw. św. Stanisława BM i Jana Chrzciciela – Gościeradów Plebański,
- dzwonnica i otoczenie dawnego kościoła parafialnego w granicach cmentarza kościelnego – Księżomierz,
- cmentarz wojenny z II wojny światowej – mogiła zbiorowa partyzantów NSZ, w granicach ogrodzenia zgodnie z planem – Salomin,
- zbiorowa mogiła mieszkańców wsi z 1944 r. – Szczecyn,
- zespół folwarczny: budynek mieszkalny i otaczająca zielen w granicach ogrodzenia – Wólka Gościeradowska.

Ponadto, do zabytków nieruchomych (niewpisanych do rejestru zabytków) znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków należą²³:

- Gościeradów Ukazowy:
 - Budynek dawnego urzędu gminy,
 - Schron bojowy (typu Regelbau 514),
- Gościeradów Folwark:
 - Brama wjazdowa w Zespole Pałacowo-Parkowym,
 - Budynek dawnej kostnicy w Zespole Pałacowo-Parkowym,
 - Wazon na postumencie (kapliczka) w Zespole Pałacowo-Parkowym,
 - Budynek mieszkalny nr 2,
 - Dom – dawny czworak,
 - Leśniczówka nr 1,
 - Budynek posterunku policji,
 - Mogiła zbiorowa z I wojny światowej oficerów armii austriackiej,
- Gościeradów Plebański:
 - Stara część cmentarza parafialnego,
 - Mauzoleum – kaplica hr. E. Suchodolskiego,
 - Grobowiec rodziny Suchodolskich,
 - Kapliczka św. Jana Nepomucena,
- Księżomierz Dzierzkowska:
 - Budynek szkoły (obecnie przedszkole),
 - Lipa z kapliczką,
- Księżomierz Gościeradowska:
 - Kopiec upamiętniający uczestników powstania styczniowego i odzyskanie nieodległości,

²² Obwieszczenie Nr 1/2015 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 15 stycznia 2015 r.

²³ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gościeradów, Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXXV/182/14 Rady Gminy Gościeradów z dnia 18 września 2014 r.

- Kapliczka św. Jana Nepomucena,
- Księżomierz Kolonia:
 - Kapliczka przy cmentarzu parafialnym,
- Księżomierz Kościelna:
 - Dawny cmentarz przykościelny „Zjawienie”,
 - „Zjawienie” – miejsce kultu Matki Boskiej Księżomierskiej,
- Liśnik Duży:
 - Mogiła zbiorowa żydowska,
- Łany:
 - Kapliczka przydrożna,
- Marynopol:
 - Mogiła wojenna,
- Mniszek:
 - Kapliczka przydrożna,
 - Kapliczka przydrożna,
- Salomin:
 - Kapliczka przydrożna,
- Szczecyn:
 - Mogiła partyzantów NSZ,
 - Kapliczka przydrożna,
 - Krzyż przydrożny,
- Wólka Gościeradowska:
 - Spichlerz.

W dniu 28 września 2011 r. Rada Gminy Gościeradów podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia Gminy Gościeradów do Organizacji Turystycznej „Szlak Jagielloński”. Dnia 7 lipca 2012 r. na terenie gminy odbyło się otwarcie parku tematycznego „Łany”. Władze gminy postanowiły uczynić jako centralny punkt miejscowości Łany pod względem turystycznym tzw. Źródlika.

W celu promocji turystycznej, w ramach projektu „Gmina Gościeradów – folder promujący walory turystyczno-kulturowe” wydano folder ukazujący walory turystyczno-kulturowe gminy Gościeradów. Publikacja współfinansowana była w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Wartość projektu wyniosła 5 040 zł, z czego 66,66% stanowiły środki unijne. Jest to publikacja zawierająca szereg informacji o gminie, jej historii, zabytkach, miejscach urokliwych i zapomnianych, o przyrodzie i faunie tego regionu. Folder promuje również cykliczne imprezy odbywające się na terenie gminy tj. m.in.: Dni Gościeradowa, Gminny Festyn Rodzinny, Dożynki Gminne, obchody Tygodnia Bibliotek, Międzydiecezjalny Przegląd Pieśni Maryjnych. Folder to również informacje o kulturze, oświacie i sporcie, a także o infrastrukturze. Jego główne zadanie to zachęcenie turystów do odwiedzenia terenów gminy, a także zwrócenie uwagi potencjalnych inwestorów.

Ponadto, wydano publikację książkową współfinansowaną ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Tytuł projektu brzmiał: „Opracowanie publikacji książkowej promującej walory Gminy Gościeradów” (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Europa inwestująca w obszary wiejskie.).

Kultura

Gmina Gościeradów szczyci się szeroko rozwiniętą działalnością kulturalną, prowadzoną m.in. przez jednostki gminne.

Działalność w zakresie upowszechniania kultury prowadzi Gminny Ośrodek Kultury w Gościeradowie²⁴, funkcjonujący na podstawie Statutu Gminnego Ośrodka Kultury nadanego uchwałą Rady Gminy Gościeradów z dnia 29 maja 2013 r.

Do podstawowych zadań GOK należą:

- edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę,
- tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowanie wiedzą i sztuką,
- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego,
- rozpowszechnianie, rozbudzanie i zaspakajanie potrzeb i zainteresowań kulturalnych, rekreacyjno-sportowych społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.

Działalność GOK ma na celu kształtowanie osobowości dzieci i młodzieży, przygotowanie ich do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym, ujawnianie i rozwijanie uzdolnień w amatorskim ruchu artystycznym, budzenie zainteresowań kulturotwórczych, wdrażanie do kulturalnego spędzania czasu wolnego pozbawionego wszelkiego rodzaju używek oraz kultywowania tradycji. Stałą troską jest bezpieczeństwo dzieci i młodzieży przebywających w placówce, a także kształtowanie nawyku kulturalnego zachowania się w miejscu publicznym.

W zakresie działalności mającej na celu rozwijanie indywidualnych zainteresowań i zdolności dzieci i młodzieży GOK organizuje naukę gry na instrumentach, zajęcia wokalne oraz zajęcia taneczne. W zakresie podtrzymywania amatorskiego ruchu artystycznego i folkloru ludowego odbywają się próby z zespołem śpiewaczym działającym w Księżomierzy oraz zespołem w Suchodolach, próby z działającą przy GOK orkiestrą dętą, praca Kapeli Ludowej pod kierunkiem instruktora muzyki. Pomoc otrzymuje zespół Teatru Wiejskiego z Marynopolu, a także Klub Seniora. Stałą formą pracy kulturalno-wychowawczą jest organizowanie wystaw i wernisaży. Od początku swej działalności GOK współpracuje ze szkołami służąc w miarę potrzeby pomocą w przygotowaniu szkolnych imprez i uroczystości. Ponadto GOK organizuje uroczystości z okazji świąt i rocznic państwowych lub imprezy kulturalne. W realizacji swych zadań współpracuje z władzami gminnymi, powiatowymi, wojewódzkimi, organizacjami pozarządowymi, Gminną Biblioteką Publiczną w Gościeradowie, szkołami oraz innymi instytucjami działającymi na terenie gminy i placówkami kultury.

Gminna Biblioteka Publiczna w Gościeradowie²⁵ została utworzona na mocy Zarządzenia Nr 7/84 Naczelnika Gminy w Gościeradowie z dnia 12 grudnia 1984 r. GBP działa jako jedyna biblioteka publiczna na terenie całej gminy, jej siedziba mieści się w Gościeradowie Folwarku. Nie posiada filii, jednak współdziała z placówkami oświatowymi prowadząc dwa punkty biblioteczne: w Zespole Szkół im. Józefa Twaroga w Księżomierzy oraz w Zespole Szkół im. Janiny Wierzchowskiej w Liśniku Dużym. Do 2011 r. funkcjonował również Punkt w Szczecynie.

Biblioteka służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych, informacyjnych i kulturalnych społeczności gminy Gościeradów. W szczególności do zakresu działań GBP należy gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie materiałów bibliotecznych służących zaspokajaniu wspomnianych potrzeb, pełnienie funkcji ośrodka informacji biblioteczno-bibliograficznej na terenie gminy,

²⁴ Strona internetowa Gminnego Ośrodka Kultury w Gościeradowie, www.goscieradow.naszgok.pl.

²⁵ Strona internetowa Gminnej Biblioteki Publicznej w Gościeradowie, www.biblioteka.goscieradow.pl.

współpraca z Miejską Biblioteką Publiczną w Kraśniku, organizowanie imprez popularyzujących wiedzę, książkę oraz czytelnictwo, czy też współdziałanie z innymi instytucjami i podmiotami.

Liczba czytelników biblioteki od 2009 r. wzrosła o 17,7% i w 2014 r. wyniosła 833 osób. W 2014 r. ponad 92% ogólnej liczby czytelników stanowili czytelnicy korzystający z Główniej Biblioteki Publicznej. Wśród dwóch punktów bibliotecznych nieco większym zainteresowaniem cieszył się punkt zlokalizowany w Księżomierzy.

Tabela 38: Czytelnicy biblioteki

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
czytelnicy w ciągu roku, w tym:	708	714	812	847	846	833
w GBP	577	611	707	759	778	769
w punkcie w Liśniku Dużym	51	39	47	48	26	27
w punkcie w Księżomierzy	35	35	38	40	42	37
w punkcie w Szczecynie	45	29	20	-	-	-

Źródło: Sprawozdanie z pracy Gminnej Biblioteki Publicznej w Gościeradowie za 2014 r., 2013 r., 2012 r., 2011 r., 2010 r. oraz 2009 r.

Zwiększył się również księgozbiór biblioteki, w 2014 r. biblioteka posiadała w swych zasobach 12 856 woluminów, czyli o 16,1% więcej niż w 2009 r.

Tabela 39: Zbiory biblioteczne

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
księgozbiór	11 077	11 824	12 915	11 675	11 994	12 856

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2014 r. liczba wypożyczeń zarówno na zewnątrz jak i na miejscu wyniosła 20 386 – o 82,5% więcej niż w 2009 r., jednak o 5% mniej niż w roku poprzednim. W każdym analizowanym roku dominowały wypożyczenia na zewnątrz, stanowiące ponad 90% ogólnej liczby wypożyczeń. Największym zainteresowaniem wśród wypożyczających na zewnątrz cieszyły się książki, z kolei na miejscu najczęściej wypożyczano czasopisma.

Tabela 40: Wypożyczenia księgozbioru

	Wypożyczenia na zewnątrz				Wypożyczenia prezencyjne (na miejscu)				Łącznie
	książek	czasopism	audio*	łącznie	książek	czasopism	audio*	łącznie	
2009	9 052	1 133	12	10 197	69	902	0	971	11 168
2010	10 076	1 500	97	11 673	59	798	0	857	12 530
2011	11 281	1 692	376	13 349	100	859	2	961	14 310
2012	15 084	1 556	1 561	18 201	85	425	7	517	18 718
2013	16 767	2 040	1 960	20 767	284	396	12	692	21 459
2014	16 150	1 958	1 828	19 936	188	248	14	450	20 386

* zbiory audiowizualne (zbiory specjalne bez programów)

Źródło: Dane ze sprawozdań GUS Gminnej Biblioteki Publicznej w Gościeradowie

Gminna Biblioteka Publiczna w Gościeradowie prowadzi szereg działań dla podniesienia poziomu czytelnictwa w gminie Gościeradów. Do dyspozycji mieszkańców i przyjezdnych oprócz tradycyjnych książek są nowości książkowe, audiobooki, filmy, teatry telewizji, muzyka, programy komputerowe na nośnikach elektronicznych oraz bogaty zestaw czasopism. GBP w Gościeradowie prowadzi bezpłatną kawiarenkę internetową z 4 stanowiskami komputerowymi wyposażonymi w nowoczesny sprzęt komputerowy. Poza tym do dyspozycji użytkowników jest również komputer w czytelni z dostępem do katalogu, a także 3 tablety. Zbiory biblioteczne są opracowane w systemie

„Mateusz” w 100%. Biblioteka korzysta z Internetu szerokopasmowego udostępniając go bezprzewodowo swoim użytkownikom. Od listopada 2014 r. przez stronę internetową GBP udostępniony jest katalog online. W 2014 r. liczba wejść na stronę internetową wyniosła 65 010, w 2013 r. – 42 729.

Czytelnictwo i zainteresowanie kulturą jest rozwijane poprzez organizowane konkursy, spotkania autorskie i imprezy, które zazwyczaj mają charakter cykliczny, a także spektakle teatralne wykonywane przez profesjonalnych aktorów. Na zajęciach w bibliotece goszczone są grupy przedszkolne oraz szkolne, dzieci oraz młodzież mogą skorzystać z oferty spędzania czasu wolnego w bibliotece podczas ferii zimowych oraz wakacji. Biblioteka realizuje projekty mające na celu edukację mieszkańców w różnych sferach życia społecznego, zapewnia bezpłatny Internet oraz programy do nauki języka angielskiego.

Łącznie przez 5 lat pozyskano środki w wysokości 76 240,64 zł, na które w głównej mierze składały się:

- realizacja zakupu nowości wydawniczych do biblioteki w ramach programów Biblioteki Narodowej (16 222 zł),
- książki pozyskane do księgozbioru w ramach współpracy z fundacjami, instytucjami i osobami prywatnymi (953 jednostki inwentarzowe na kwotę 11 239,73 zł),
- realizacja projektu „GO_PRO! – Gminne Ośrodki Programowania, jako model efektywnej promocji wiedzy i praktyki programistycznej” (Przekazanie sprzętu przez Stowarzyszenie Edukacji Pozaformalnej o wartości 15 000 zł),
- środki przekazane przez sponsorów i wpływy z usług (9 287,94 zł).

Działalność Gminnej Biblioteki Publicznej w Gościeradowie jest doceniana, czego dowodem są liczne nagrody, wyróżnienia, listy pochwalne oraz podziękowania, w tym m.in.: wygranie udziału w międzynarodowym projekcie „Wieczór z Rzecznikiem”, który GBP realizowała jako jedna z 15 bibliotek z miejscowości do 20 tys. mieszkańców na terenie Polski, otrzymanie wyróżnienia – medalu za współpracę – podczas uroczystych obchodów 10-lecia działalności Stowarzyszenia Przyjaciół Gościeradowa w 2010 r., otrzymanie pisemnego podziękowania od prof. Leny Kolarskiej-Bobińskiej za udział w akcji „Stara książka w nowym miejscu. Zbiórka książek dla Wilkowa” w 2010 r., otrzymanie listu pochwalnego od przedstawicieli nadzoru merytorycznego z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kraśniku w 2011 r., otrzymanie LAURU oraz czeku na 1 500 zł za zdobycie II miejsca w konkursie dla Partnerstw Lokalnych w województwie lubelskim podczas IV Konferencji Regionalnej Programu Rozwoju Bibliotek „Biblioteka naszych czasów” w grudniu 2014 r.

W celu wspierania rozwoju kultury czasu wolnego gmina Gościeradów, w ramach Programu Rozwoju Obszaru Wiejskich (Działanie 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”), realizowała następujące projekty:

- „Modernizacja stadionu”, projekt realizowany w 2010 r., o wartości 903 645,79 zł, z czego 55,33% (500 000 zł) stanowiły środki z UE,
- „Budowa placu zabaw w Liśniku Dużym i Ksieżomierzy Kolonii”, projekt realizowany w 2010 r., o wartości 486 026,89 zł, z czego 47,61% (231 401 zł) stanowiły środki z UE,
- „Adaptacja budynku remizy OSP na świetlicę wiejską pełniącą funkcję społeczno-kulturalną wraz z wyposażeniem i zagospodarowaniem terenu w Liśniku Dużym”, projekt realizowany w 2010 r., o wartości 399 994,08 zł, z czego 60,62% (242 460,78 zł) stanowiły środki z UE,
- „Budowa placu zabaw Gościeradów Folwark”, projekt realizowany w 2011 r., o wartości 155 408,78 zł, z czego 63,67% (98 954 zł) stanowiły środki z UE,

- „Adaptacja i wyposażenie remizy OSP Marynopolu na świetlicę wiejską oraz remont i wyposażenie Domu Ludowego w Liśniku Dużym Kolonii”, projekt realizowany w 2011 r., o wartości 723 341,35 zł, z czego 50,15% (362 787,31 zł) stanowiły środki z UE,
- „Kurs języka angielskiego dla mieszkańców Gminy Gościeradów jako element podnoszenia świadomości społeczności lokalnej”, projekt realizowany w okresie 17.05.2010 r. – 30.04.2011 r., o wartości 10 750,35 zł, z czego 61,08% (6 566,80 zł) stanowiły środki z UE,
- „Zapoznanie z historią i nauką tańca ludowego, towarzyskiego, standardowego i latynoamerykańskiego”, projekt realizowany w okresie 17.05.2010 r. – 28.02.2011 r., o wartości 8 225,78 zł, z czego 60,15% (4 947,58 zł) stanowiły środki z UE,
- „Kurs nauki pływania oraz udzielanie pierwszej pomocy przedmedycznej dla mieszkańców Gminy Gościeradów”, projekt realizowany w okresie 23.05.2011 r. – 29.02.2012 r., o wartości 5 342,15 zł, z czego 68,41% (3 654,38 zł) stanowiły środki z UE,
- „Aerobik dla każdego, dla starszego i młodszego”, projekt realizowany w okresie 23.05.2011 r. – 30.06.2012 r., o wartości 6 094,02 zł, z czego 70% (4 265,81 zł) stanowiły środki z UE.

Konkluzje

- Na terenie gminy Gościeradów znajduje się **wiele atrakcyjnych turystycznie miejsc oraz obiektów zabytkowych**. W dniu 28 września 2011 r. Rada Gminy Gościeradów podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia Gminy Gościeradów do **Organizacji Turystycznej „Szlak Jagielloński”**.
- Wydano **publikację** współfinansowaną w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Tytuł projektu: **„Gmina Gościeradów – folder promujący walory turystyczno-kulturowe”**.
- Wydano **publikację książkową** współfinansowaną ze środków Unii Europejskiej w ramach działania 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” w zakresie małych projektów, objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013. Tytuł operacji: **„Opracowanie publikacji książkowej promującej walory Gminy Gościeradów”** (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Europa inwestująca w obszary wiejskie.).
- Gmina Gościeradów szczyci się szeroko **rozwiniętą działalnością kulturalną**, prowadzoną m.in. przez jednostki gminne. Działalność w zakresie upowszechniania kultury prowadzi **Gminny Ośrodek Kultury w Gościeradowie oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Gościeradowie**. Gminna Biblioteka Publiczna w Gościeradowie działa jako jedyna biblioteka publiczna na terenie całej gminy.

1.8. Finanse samorządu

Dochody realizowane przez gminę w 2012 r. wyniosły 19 795 940,34 zł po czym wzrosły w 2013 r. o niemal 5,5% do kwoty 20 881 973,37 zł, zaś w 2014 r. w porównaniu do roku poprzedniego zmniejszyły się o 2,6% i wyniosły 20 345 083,65 zł. Odwrotnie było w przypadku wydatków – w 2013 r. w porównaniu do 2012 r. zmniejszyły się o 19,3%, po czym w 2014 r. wzrosły do kwoty 19 954 842,32 zł (o 9,3% w porównaniu do 2013 r.).

W analizowanym okresie zdecydowaną większość dochodów stanowiły dochody bieżące, których średni udział w ogóle dochodów wyniósł 97%. Podobnie było w przypadku wydatków – wydatki bieżące w ciągu trzech analizowanych lat stanowiły średnio 92% ogólnej kwoty wydatków.

Tabela 41: Zrealizowane dochody i wydatki budżetu gminy

	2012	2013	2014
dochody ogółem, w tym:	19 795 940,34	20 881 973,37	20 345 083,65
<i>dochody bieżące</i>	<i>19 254 470,81</i>	<i>19 693 280,48</i>	<i>20 265 629,28</i>
<i>dochody majątkowe</i>	<i>541 469,53</i>	<i>1 188 692,89</i>	<i>79 454,37</i>
wydatki ogółem, w tym:	22 634 728,89	18 257 867,16	19 954 842,32
<i>wydatki bieżące</i>	<i>18 431 869,78</i>	<i>18 101 436,70</i>	<i>19 262 326,16</i>
<i>wydatki majątkowe</i>	<i>4 202 859,11</i>	<i>156 430,46</i>	<i>692 516,16</i>

Źródło: Sprawozdanie roczne o przebiegu wykonania budżetu gminy za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

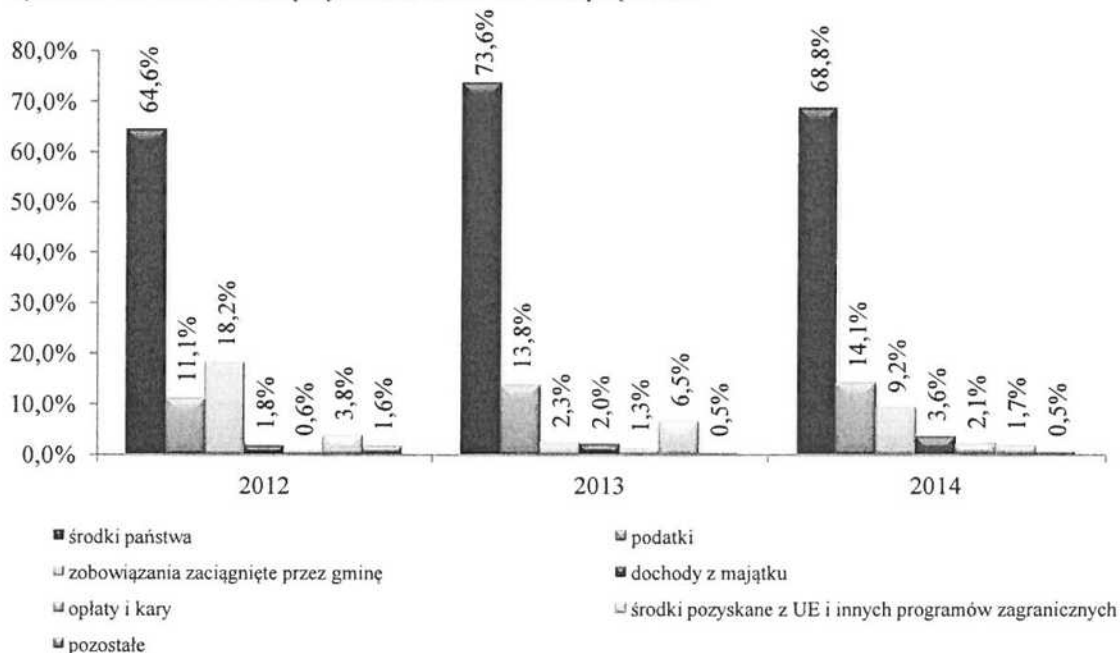
Tabela 42: Zrealizowane dochody budżetu gminy

	2012	2013	2014
dochody bieżące			
rolnictwo i łowiectwo	367 912,48	374 983,67	400 939,10
przetwórstwo przemysłowe	0,00	0,00	11 200,00
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	141 358,54	166 353,73	163 855,11
gospodarka mieszkaniowa	81 989,30	89 381,54	108 628,56
administracja publiczna	105 451,73	112 573,85	113 565,30
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1 650,00	1 650,00	63 347,00
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,00	39 260,00	0,00
dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	2 778 367,23	3 082 233,61	3 370 361,26
różne rozliczenia	10 509 746,58	10 671 880,59	10 056 732,91
oświata i wychowanie	37 868,33	153 168,08	413 784,48
pomoc społeczna	4 870 010,73	4 476 071,82	4 906 876,82
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	55 503,00	0,00	0,00
edukacyjna opieka wychowawcza	210 313,01	290 288,32	224 753,15
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	86 405,55	235 435,27	401 585,59
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,00	0,00	30 000,00
kultura fizyczna i sport	7 894,33	0,00	0,00
<i>łącznie dochody bieżące</i>	<i>19 254 470,81</i>	<i>19 693 280,48</i>	<i>20 265 629,28</i>
dochody majątkowe			
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,00	1 095 472,00	0,00
transport i łączność	0,00	0,00	30 000,00
gospodarka mieszkaniowa	58 820,00	8 309,50	-92,19
różne rozliczenia	0,00	0,00	5 546,56
administracja publiczna	20 985,18	84 911,39	0,00

	2012	2013	2014
edukacyjna opieka wychowawcza	98 954,00	0,00	0,00
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	362 710,35	0,00	44 000,00
<i>łącznie dochody majątkowe</i>	<i>541 469,53</i>	<i>1 188 692,89</i>	<i>79 454,37</i>
OGÓŁEM	19 795 940,34	20 881 973,37	20 345 083,65

Źródło: Sprawozdanie roczne o przebiegu wykonania budżetu gminy za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Wykres 27: Struktura źródeł pozyskiwania dochodów oraz przychodów

Źródło: Portal Nasza Kasa, www.naszakasa.org.pl

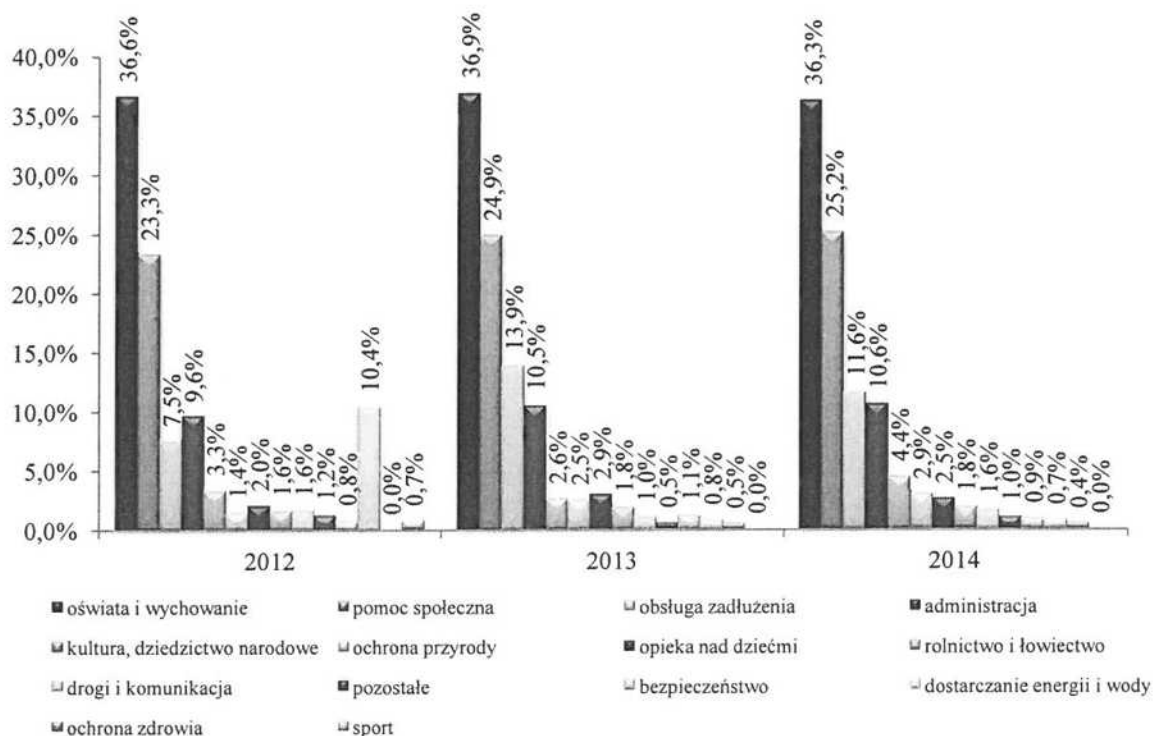
Tabela 43: Zrealizowane wydatki budżetu gminy

	2012	2013	2014
wydatki bieżące			
rolnictwo i łowiectwo	376 027,08	384 058,81	410 231,17
przetwórstwo przemysłowe	0,00	0,00	14 000,00
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	177 573,02	145 071,89	143 540,66
transport i łączność	222 748,54	177 699,75	197 688,01
gospodarka mieszkaniowa	15 588,26	4 899,59	4 159,17
działalność usługowa	109 123,10	31 461,73	43 630,12
administracja publiczna	2 299 392,37	2 221 715,90	2 363 364,12
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1 650,00	1 650,00	63 347,00
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	172 062,28	183 298,59	173 045,37
obsługa długu publicznego	331 842,34	273 953,26	203 435,20
oświata i wychowanie	7 538 661,25	7 717 203,37	8 103 672,59
ochrona zdrowia	101 141,87	94 705,20	94 463,81
pomoc społeczna	5 570 177,53	5 172 521,77	5 627 799,06
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	55 488,00	0,00	0,00
edukacyjna opieka wychowawcza	487 359,49	567 716,44	566 606,88
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	343 394,67	509 543,91	551 152,94

	2012	2013	2014
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	802 532,73	543 197,77	631 735,02
kultura fizyczna	102 539,98	72 738,72	70 455,04
<i>łącznie wydatki bieżące</i>	<i>18 707 302,51</i>	<i>18 101 436,70</i>	<i>19 262 326,16</i>
wydatki majątkowe			
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 359 276,89	15 170,80	22 499,95
transport i łączność	157 795,50	38 203,18	157 279,89
działalność usługowa	9 984,23	0,00	29 925,30
administracja publiczna	14 725,00	0,00	0,00
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	16 000,00	48 748,53	22 271,31
oświata i wychowanie	1 275 002,00	0,00	0,00
edukacyjna opieka wychowawcza	0,00	45 307,95	0,00
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,00	9 000,00	102 525,60
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	275 432,73	0,00	358 014,11
kultura fizyczna	94 642,76	0,00	0,00
<i>łącznie wydatki majątkowe</i>	<i>4 202 859,11</i>	<i>156 430,46</i>	<i>692 516,16</i>
OGÓŁEM	22 910 161,62	18 257 867,16	19 954 842,32

Źródło: Sprawozdanie roczne o przebiegu wykonania budżetu gminy za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.

Wykres 28: Struktura wydatków i rozchodów wg dziedzin

Źródło: Portal Nasza Kasa, www.naszakasa.org.pl

2. ANALIZA SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
Korzystne położenie w stosunku do miast: Lublin, Kraśnik, Sandomierz, Stalowa Wola, Ostrowiec Świętokrzyski. Korzystne położenie komunikacyjne – układ komunikacyjny zapewnia powiązania wewnątrzgminne oraz zewnętrzne. Spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych w 2014 r. w porównaniu do 2013 r. Rosnąca liczba dzieci w wieku rocznego przygotowania przedszkolnego oraz rosnący odsetek dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej. Wzrost liczby wychowanków przedszkoli oraz punktów przedszkolnych. Dodatnie saldo przepływów uczniów między gminami. Wszystkie szkoły funkcjonujące na terenie gminy posiadają boiska sportowe oraz sale gimnastyczne lub hale sportowe. Wiele atrakcyjnych turystycznie miejsc oraz obiektów zabytkowych. Szeroko rozwinięta działalność kulturowa.	Koncentracja ludności – 3 sołectwa (spośród 19 sołectw oraz 2 osiedli) skupiają niemal 30% mieszkańców. Zmniejszająca się od 2010 r. liczba pracujących. Niski przyrost zasobów mieszkaniowych gminy. Niski odsetek korzystających z kanalizacji, gazu oraz wodociągu wynikający przede wszystkim z rozproszonej zabudowy osadniczej. Niedostateczna infrastruktura kultury.
SZANSE	ZAGROŻENIA
Efektywne wykorzystanie położenia przy głównej trasie tranzytowej w rozwoju obsługi komunikacyjnej, turystyki i funkcji produkcyjno-usługowych. Wzrost zainteresowania społeczeństwa spoza gminy nabywaniem działek w gminie. Istniejące rynki zbytu w sąsiednich miastach (Sandomierz). Lepsze wykorzystanie naturalnych zasobów gminy. Rozwijanie działalności pozarolniczej. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i turystyki. Rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną gminy. Rozwój odnawialnych źródeł energii – obszar gminy należy do zasobnych pod względem pozyskiwania wiatru do celów energetycznych. Rosnąca liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON.	Zmniejszająca się liczba ludności. Procesy starzenia się społeczeństwa – spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. Pogarszający się wskaźnik obciążenia demograficznego. Od 2013 r. ujemny przyrost naturalny. Spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych oraz gimnazjach.

CZĘŚĆ II

1. KONTEKST DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

1.1. Dokumenty unijne

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 wskazuje na trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Na podstawie powyższych priorytetów określono m.in. następujące cele, do których dążą poszczególne państwa członkowskie i cała Unia Europejska:

- wzrost stopy zatrudnienia osób w wieku 20–64 lat do co najmniej 75%, wskutek zwiększenia liczby pracujących kobiet i osób starszych oraz lepszej integracji migrantów na rynku pracy,
- ograniczenie emisji dwutlenku węgla o co najmniej 20% w porównaniu z poziomem z 1990 r. lub, jeśli pozwolą na to warunki, nawet o 30%,
- zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w naszym całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zwiększenie efektywności wykorzystania energii o 20%,
- osiągnięcie inwestycji w działalność badawczo-rozwojową (B+R) na poziomie 3% PKB,
- ograniczenie wskaźnika przerywania nauki do 10% w porównaniu z obecnym poziomem 15% oraz zwiększenie do 2020 r. odsetka osób w wieku 30–34 lat posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%, ograniczenie żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25%.

Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa²⁶ jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014–2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Dokument powstał na bazie Założeń Umowy Partnerstwa 2014–2020 przyjętych przez Radę Ministrów 15 stycznia 2013 r. Przygotowując UP wzięto pod uwagę zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych, dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem perspektywy 2004–2006 oraz 2007–2013.

Dokument uwzględnia opinie partnerów społecznych i gospodarczych oraz szereg przygotowanych na potrzeby procesu programowania analiz. Dużą wagę przypisano też do efektów prac różnego rodzaju grup roboczych, spotkań bilateralnych oraz prowadzonej regularnie debaty strategicznej z udziałem partnerów społecznych i gospodarczych w ramach Krajowego Forum Terytorialnego oraz debat eksperckich.

Umowa Partnerstwa przedstawia m.in.:

- cele i priorytety interwencji w ujęciu tematycznym i terytorialnym wraz z podstawowymi wskaźnikami,
- opis stopnia uzupełniania się działań finansowanych z Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa,
- układ programów operacyjnych,
- zarys systemu finansowania oraz wdrażania.

²⁶ Umowa Partnerstwa została przyjęta przez Komisję Europejską 23 maja 2014 r.

Wskazane cele rozwojowe do 2020 r., wskaźniki monitorujące ich realizację oraz zakres proponowanych interwencji stanowią punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości poszczególnych programów operacyjnych, zarówno krajowych, jak i regionalnych.

1.2. Dokumenty krajowe

Filarami polskiego systemu zarządzania rozwojem kraju są:

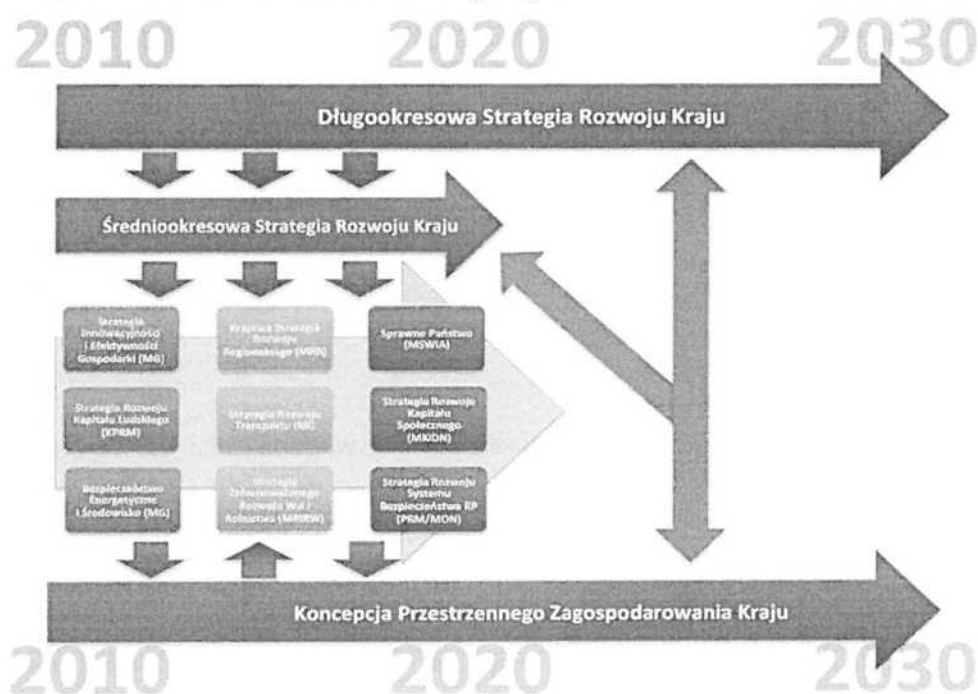
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” – zawiera wizję rozwojową Polski do 2030 r.,
- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 – określa cele rozwojowe państwa do 2020 r.

Do głównych dokumentów strategicznych zalicza się również 9 strategii zintegrowanych, które uszczegóławiają Strategię Rozwoju Kraju 2020 i łączą planowanie społeczne, gospodarcze oraz przestrzenne:

- Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020,
- Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku),
- Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.,
- Strategia Sprawne Państwo 2020,
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie,
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012–2020,
- Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP 2022.

Częścią systemu zarządzania rozwojem Polski jest także Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Jest to najważniejsza rządowa strategia dotycząca zagospodarowania przestrzennego kraju. Łącznie wszystkie powyżej wymienione dokumenty strategiczne prezentują spójną wizję rozwoju Polski.

Rysunek 8: Schemat zależności dokumentów strategicznych

Źródło: Strona internetowa Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, www.mir.gov.pl

W systemie zarządzania rozwojem obecne są też strategie ponadregionalne, które odnoszą się do dwóch lub większej liczby sąsiadujących ze sobą województw posiadających wspólne cele i wyzwania rozwojowe, podobne uwarunkowania naturalne i historyczne. Obecnie funkcjonują cztery takie dokumenty:

- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020,
- Strategia Rozwoju Polski Południowej do roku 2020,
- Strategia Rozwoju Polski Zachodniej do roku 2020.
- Strategia Rozwoju Polski Centralnej do roku 2020 z perspektywą 2030.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

Celem głównym DSRK 2030 jest poprawa jakości życia Polaków. Osiągnięcie tego celu powinno być mierzone, z jednej strony, wzrostem produktu krajowego brutto na mieszkańca, a z drugiej zwiększeniem spójności społecznej oraz zmniejszeniem nierówności o charakterze terytorialnym, jak również skalą skoku cywilizacyjnego społeczeństwa oraz innowacyjności gospodarki w stosunku do innych krajów.

Osiągnięcie głównego celu opiera się na podjęciu działań w trzech obszarach zadaniowych, w ramach których wskazano następujące cele do realizacji:

- konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji):
 - Cel 1: Wsparcie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji;
 - Cel 2: Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym;
 - Cel 3: Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki;
 - Cel 4: Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki;
 - Cel 5: Stworzenie Polski Cyfrowej;
 - Cel 6: Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”²⁷;
 - Cel 7: Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska;
- równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji):
 - Cel 8: Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych;
 - Cel 9: Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego;
- efektywności i sprawności państwa:
 - Cel 10: Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej;
 - Cel 11: Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” jest dokumentem, który swoim zakresem obejmuje założenia długofalowe, a ponadto przedstawia różnorodne zagadnienia, dlatego też w przyszłości może podlegać modyfikacjom. Natomiast cele strategii, działania oraz przedstawione kierunki inwestycji mogą być realizowane i osiągnięte w różnych okresach.

²⁷ Workfare state – państwo wspierające pracę, zachęcające lub skłaniające do pracy.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia wyznacza trzy obszary w obrębie, których koncentrowane są fundusze dedykowane prowadzonej polityce rozwoju:

- konkurencyjna gospodarka,
- spójność społeczna i terytorialna,
- sprawne i efektywne państwo.

Podejście zawarte w ŚSRK 2020 jest dwukierunkowe. Stawia się na usuwanie barier i słabości polskiej gospodarki oraz wykorzystywanie jej mocnych stron. W pierwszym obszarze główne zadania odnoszą się do poprawy sytuacji finansów publicznych oraz wypracowania nowych przewag konkurencyjnych polskiej gospodarki. Przewagi te mają opierać się na wiedzy, kapitale intelektualnym, kapitale społecznym i rezultatach cyfryzacji. Należy przede wszystkim: rozwijać system transportowy, poprawić system kształcenia, upowszechnić model uniwersytetu trzeciej generacji (łączącego edukację i badania z wdrażaniem innowacji i biznesem), wspierać cyfryzację i rozwój nowoczesnych technologii oraz ułatwić finansowanie działalności przedsiębiorstw.

Drugi obszar to przede wszystkim równomierny rozwój kraju i wyrównywanie szans jego mieszkańców. Dlatego do 2020 r. należy tak inwestować środki, aby zwiększyć aktywność i zmniejszyć ubóstwo grup wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem (np. poprzez zapewnienie dostępu do bardziej elastycznych form opieki nad dziećmi, promocję aktywności zawodowej seniorów). Trzeba także stale podnosić jakość usług publicznych. Według ŚSRK 2020 to samorządy powinny być gospodarzami na swoim terytorium i realnie odpowiadać za jego rozwój. Z punktu widzenia miast i obszarów miejskich ważna jest realizacja polityki miejskiej. Natomiast, aby żaden z obszarów Polski nie był zagrożony marginalizacją należy zadbać o odpowiednie ukierunkowanie wsparcia. Jednym z instrumentów uzgadniania przez rząd i samorząd wojewódzki wspólnych celów oraz najważniejszych inwestycji jest Kontrakt Terytorialny.

Ostatni, trzeci obszar porusza kwestie związane ze sprawnością i efektywnością państwa. Zgodnie ze ŚSRK 2020 sprawne państwo to państwo, które jest przejrzyste, przyjazne, pomocnicze i partycypacyjne. W tym obszarze nacisk położony jest na tworzenie sprawnego systemu zarządzania rozwojem (lepszą jakość prawa, większa efektywność instytucji, uporządkowanie i uaktualnienie dokumentów strategicznych) oraz zapewnienie odpowiedniej ilości środków na rozwój, które będą inwestowane w dziedzinie, przyczyniając się do zwiększania konkurencyjności gospodarki.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

KPZK 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego i wskazuje na konieczne zmiany w zakresie planowania przestrzennego. W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 r., określono cele i kierunki krajowej polityki przestrzennej, a także wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni.

KPZK 2030 wymienia najistotniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i wskazuje na konieczność podjęcia działań naprawczych w sześciu obszarach tematycznych:

- Cel 1: Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2: Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;

- Cel 3: Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4: Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5: Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6: Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Nadrzędnym zadaniem planowania przestrzennego jest godzenie interesów różnych użytkowników przestrzeni (mieszkańców, przedsiębiorców inwestorów, państwa). Proponowane rozwiązania winny być spójne z decyzjami podejmowanymi w innych obszarach dotyczących np. inwestycji infrastrukturalnych, potrzeb rozwojowych miast, czy też ochrony terenów zielonych i gospodarki energetycznej. Przede wszystkim w kolejnych latach kluczowe będzie tworzenie silnych obszarów funkcjonalnych²⁸ i ich rozwijanie.

1.3. Dokumenty regionalne

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Nadrzędnym dokumentem strategicznym w stosunku do Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 jest SRWL 2020. Wyznacza ona cztery, równorzędne cele strategiczne rozwoju regionu lubelskiego:

- Cel strategiczny 1: Wzmacnianie urbanizacji regionu;
- Cel strategiczny 2: Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich;
- Cel strategiczny 3: Selekttywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu;
- Cel strategiczny 4: Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

SRWL 2020 wyznacza także 7 Obszarów Strategicznej Interwencji²⁹:

- 1) Lubelski Obszar Metropolitalny.
- 2) Miasta subregionalne.
- 3) Obszary przygraniczne.
- 4) Obszary gospodarczego wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych.
- 5) Obszary potencjalnej eksploatacji złóż i kopalin.
- 6) Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych.
- 7) Nowoczesna wieś.

Gmina Gościeradów znajduje się w OSI 7, co oznacza, że jest preferowana w zakresie realizacji określonych dla danego OSI działań. Interwencja w ramach OSI 7 koncentruje się na wspieraniu inicjatyw na rzecz edukacji i podnoszenia kompetencji rolników, wspieraniu tworzenia i rozwoju rynków hurtowych produktów rolnych, rozwoju grup producenckich i zakładów przetwórstwa, branży

²⁸ Obszar funkcjonalny – jest to obszar kraju wyodrębniony na podstawie wspólnych cech geograficznych i silnych wewnętrznych powiązań. Przykładem obszaru funkcjonalnego może być duże miasto i otaczające je gminy. Znaczna część mieszkańców tych gmin dojeżdża do pracy w mieście, uczy się w nim, studiuje, spędza czas wolny. Oznacza to, że taki obszar posiada wspólny potencjał i bariery rozwojowe, niezależne od granic administracyjnych. Planowanie przestrzenne czy szerzej – planowanie rozwoju – ponad tymi granicami, pozwala osiągnąć lepsze efekty. [Strona internetowa Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, www.mir.gov.pl]

²⁹ Obszary Strategicznej Interwencji – stanowią przestrzenne odzwierciedlenie potencjałów i problemów rozwojowych, zidentyfikowanych na obszarze województwa. Wyznaczenie OSI wynika z idei koncentracji interwencji na określonym terytorium.

mięsnej i mleczarskiej, rozwoju infrastruktury gospodarki rybackiej, a także uzupełnienie sieci dróg oraz rozbudowę i modernizację infrastruktury komunalnej, sanitarnej, gazowej i elektroenergetycznej.

Brak zakwalifikowania gminy do pozostałych OSI nie wyklucza jej z udziału w innych przedsięwzięciach dedykowanych powyższym obszarom. Udział ten jest możliwy w przypadku uzasadnionej współpracy na rzecz rozwiązywania problemów, które występują na danym obszarze włączonym do OSI.

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku

RSIWL 2020 jest uszczegółowieniem Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.) w części poświęconej rozwojowi badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji. Misją strategii jest wsparcie selektywnego modelu rozwoju województwa, opartego na kreatywnym modelu innowacji oraz uruchomienie procesu technologicznej i pozatechnologicznej transformacji endogenicznych potencjałów rozwojowych. Wdrożenie RSIWL 2020 ma przyczynić się do wzrostu produktywności i wiedzy gospodarki w krótszej perspektywie (do 2020 r.), zaś w dłuższej (do 2030 r.) do dywersyfikacji struktury gospodarki i wzrostu udziału w gospodarce przemysłów i usług o wysokiej wartości dodanej i dużym potencjale wzrostu.

Cele szczegółowe RSIWL 2020 to:

- rozwój kapitału terytorialnego, zwłaszcza w obszarach inteligentnej specjalizacji,
- wzmocnienie regionalnego systemu badań i innowacji oraz oparcie go na poczwórnej helisie, spinającej wszystkich interesariuszy zainteresowanych współpracą,
- włączenie regionu w krajowy i międzynarodowy łańcuch innowacji i sieci współpracy,
- rozwój efektywnych instrumentów wsparcia innowacyjności i konkurencyjności gospodarki województwa,
- stymulowanie dynamicznych korzyści lokalizacji, zwłaszcza w postaci:
 - wzmocnienia instytucji otoczenia biznesu,
 - rozwoju usług rynkowych na rzecz biznesu,
 - rozwoju rynków finansowych, istotnych dla wzrostu popytu na innowacje ze strony wszystkich firm, zarówno firm zlokalizowanych w regionalnych i ponadregionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji, jak i firm działających poza obrębem tych obszarów.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020

Dokument podrzędnym wobec Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.) i Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020³⁰. Dokument ten jest jednym z 16 regionalnych programów operacyjnych, które służyć mają realizacji Umowy Partnerstwa w zakresie polityki spójności. W sposób operacyjny określa obszary i szczegółowe działania, jakie organy samorządu województwa lubelskiego podejmą na rzecz wspierania rozwoju regionu. Główny cel strategiczny RPO WL został sformułowany następująco: „podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej”. Cel ten będzie realizowany w wyniku podejmowanych interwencji w ramach 13 Osi Priorytetowych:

- Oś Priorytetowa 1 *Badania i innowacje*,

³⁰ Przyjęty decyzją Komisji Europejskiej C(2015)887 z dnia 12 lutego 2015 r. oraz przyjęty przez Zarząd Województwa Lubelskiego w dniu 10 marca 2015 r. (Uchwała nr XXI/355/2015 Zarządu Województwa Lubelskiego).

- Oś Priorytetowa 2 *Cyfrowe Lubelskie*,
- Oś Priorytetowa 3 *Konkurencyjność przedsiębiorstw*,
- Oś Priorytetowa 4 *Energia przyjazna środowisku*,
- Oś Priorytetowa 5 *Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna*,
- Oś Priorytetowa 6 *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów*,
- Oś Priorytetowa 7 *Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego*,
- Oś Priorytetowa 8 *Mobilność regionalna i ekologiczny transport*,
- Oś Priorytetowa 9 *Rynek pracy*,
- Oś Priorytetowa 10 *Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian*,
- Oś Priorytetowa 11 *Włączenie społeczne*,
- Oś Priorytetowa 12 *Edukacja, kwalifikacje i kompetencje*,
- Oś Priorytetowa 13 *Infrastruktura społeczna*.

Dokument wyróżnia jeszcze 14 Oś Priorytetową – *Pomoc Techniczna*. Jest ona osią jednofunduszową, tzn. finansowaną z jednego funduszu (EFS), natomiast realizowane w jej ramach działania wspierają wydatkowanie środków z dwóch funduszy (EFRR i EFS) w ramach poszczególnych Osi tematycznych RPO WL.

Z uwagi na ramowy charakter RPO WL opracowany został dodatkowy dokument uszczegóławiający jego zapisy – Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020³¹.

³¹ Stan aktualny dokumentu został określony Uchwałą Nr LVIII/1215/2015 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 6 października 2015 r. w sprawie zatwierdzenia zmian w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020.

2. WIZJA I MISJA

2.1. Wizja

Gmina Gościeradów – miejsce przyjazne i atrakcyjne do życia, pracy, wypoczynku i rekreacji

Wizja rozwoju przedstawia pożądany stan na koniec 2020 r. i jest obrazem przyszłości gminy. Stanowi podstawę do sformułowania kluczowych obszarów rozwojowych i celów operacyjnych.

Podejmowane przez władze gminy działania strategiczne mają sprawić, że gmina Gościeradów stanowić będzie dla wszelkich grup interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów i przyjezdnych miejsce zachęcające do skupienia swojej działalności (życia, pracy, czasu wolnego) na obszarze gminy. Atrakcyjność i przyjazność gminy Gościeradów będzie budowana w oparciu o wykorzystanie zidentyfikowanych potencjałów.

2.2. Misja

Misją gminy Gościeradów jest partnerska współpraca z mieszkańcami, lokalnymi przedsiębiorcami i organizacjami działającymi na terenie gminy oraz z wszystkimi zainteresowanymi podmiotami zewnętrznymi, na rzecz zrównoważonego rozwoju gminy oraz budowania przyjaznych i atrakcyjnych warunków życia, z zachowaniem dziedzictwa dla przyszłych pokoleń

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej Wizji jest Misja, stanowiąca cel nadrzędny, do którego dąży gmina planując działania rozwojowe i realizując poszczególne elementy Strategii. Misja określa rolę władz w procesie rozwoju i zawiera w sobie podstawowe wartości, na których zamierzają koncentrować swoje działania zarządzający gminą i mieszkańcy. Jej celem jest również integrowanie, motywowanie i rozbudzanie aspiracji całej społeczności lokalnej. Misja stanowi także jasny przekaz dla turystów i gości, odwiedzających gminę.

Potrzebą wszystkich grup społecznych i całego grona interesariuszy jest rozwój osobisty i zawodowy, w tym prowadzonych przez siebie działalności w różnych dziedzinach życia. Sformułowana Misja w prosty sposób szeroko ujmuje kwestie społeczno-gospodarcze, których ewolucja ma przebiegać w myśl idei zrównoważonego rozwoju. Ważne jest, aby nie tylko dążyć do zaspokojenia bieżących potrzeb, ale również kreować ich rozwój, a wartości takie jak przyjazność i atrakcyjność warunków życia będą wyznaczać główne kierunki zmian dokonujących się w gminie w ciągu najbliższych lat.

3. OBSZARY ROZWOJOWE

Po przeprowadzeniu analizy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy w oparciu o dokumenty i materiały będące w dyspozycji Urzędu Gminy Gościeradów oraz dane statystyczne, a także przy uwzględnieniu wyników dokonanej analizy SWOT, zostały wyróżnione cztery zasadnicze Obszary Rozwojowe:

- A. Edukacja i kapitał społeczny
- B. Pomoc społeczna
- C. Jakość życia
- D. Przedsiębiorczość i rolnictwo

Wskazane Obszary Rozwojowe zawierają konkretne Cele operacyjne stanowiące ich uszczegółowienie, zaś dla każdego Celu opracowano propozycje Działań wraz z przykładowymi zadaniami. Wyznaczone Działania stanowią podstawę i jednocześnie uzasadnienie do realizacji w przyszłości nie tylko zapisanych przykładowych zadań, ale wielu innych, które swoją tematyką wpisują się w założenia strategiczne dokumentu.

Realizacja zaproponowanych Celów i Działań w ramach czterech Obszarów Rozwojowych doprowadzi nie tylko do zmian społeczno-gospodarczych o charakterze ilościowym, ale przede wszystkim jakościowym.

A. Edukacja i kapitał społeczny

A.1. Doskonalenie systemu edukacyjno-wychowawczego wspierającego rozwój kapitału intelektualnego

A.1.1. Zapewnienie wysokiego standardu kształcenia i wychowania przedszkolnego, podstawowego i gimnazjalnego

- Organizacja spójnego i adekwatnego do potrzeb systemu placówek oświatowo-wychowawczych, przy uwzględnieniu zmieniających się warunków demograficznych oraz urbanistycznych.
- Wyposażenie placówek w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne.
- Podnoszenie kwalifikacji kadry pedagogicznej oraz poprawa metod nauczania i promowanie programów autorskich i innowacji w systemie kształcenia.
- Udział placówek oświatowo-wychowawczych i instytucji kultury w programach i projektach zewnętrznych z zakresu edukacji i wychowania.

A.1.2. Rozszerzenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej

- Przygotowanie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży zarówno o charakterze wyrównawczym, jak i rozwijającym talenty.
- Wdrożenie mechanizmów wspierania talentów poprzez system stypendiów i nagród.
- Wprowadzenie programów kształtowania kompetencji kluczowych (kreatywności, przedsiębiorczości i innowacyjności).

A.1.3. Wspieranie i promowanie procesu kształcenia ustawicznego i uczenia się w ciągu całego życia

- Uświadamianie roli i znaczenia kształcenia ustawicznego.
- Współpraca z podmiotami/instytucjami oferującymi kształcenie ustawiczne.
- Tworzenie zasobów informacyjnych w zakresie kształcenia ustawicznego.

A.2. Kształtowanie i rozwój aktywności obywatelskiej oraz wzmacnianie kapitału społecznego

A.2.1. Systematyczne wdrażanie idei zarządzania partycypacyjnego

- Prowadzenie konsultacji społecznych w zakresie kluczowych spraw dla rozwoju gminy.
- Współpraca z Młodzieżową Radą Gminy.
- Powoływanie społecznych ciał doradczych z różnych obszarów tematycznych i reprezentujących różne grupy społeczne.
- Wprowadzenie budżetu obywatelskiego.

A.2.2. Utrzymanie stałej współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami

- Organizowanie konkursów na realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe.
- Udzielanie wsparcia finansowego organizacjom pozarządowym.
- Wspólne przygotowywanie i realizacja projektów inwestycyjnych oraz tzw. miękkich w ramach dostępnych programów.
- Współpraca z partnerami w ramach LGD Ziemi Kraśnickiej.

A.2.3. Budowanie społeczeństwa informacyjnego (e-społeczeństwa), w tym prowadzenie edukacji w zakresie wykorzystania rozwiązań teleinformatycznych

- Rozbudowa Systemu Publicznego Bezprzewodowego Dostępu do Internetu.
- Wdrażanie e-usług w zakresie funkcjonowania administracji samorządowej i realizacji spraw urzędowych przez mieszkańców.
- Doposażenie placówek oświatowo-wychowawczych, instytucji kultury i innych jednostek samorządowych w nowoczesny sprzęt informatyczny i jego cykliczna wymiana wraz z rozwojem technologii.
- Prowadzenie oficjalnych profili w mediach społecznościowych oraz serwisów internetowych Urzędu Gminy i jego poszczególnych jednostek organizacyjnych.

B. Pomoc społeczna

B.1. Pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym

B.1.1. Zapobieganie i ograniczanie występowania różnego rodzaju uzależnień

- Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki uzależnień.
- Współpraca z Policją oraz ośrodkami zajmującymi się leczeniem osób uzależnionych.

B.1.2. Działania środowiskowe

- Rozwój środowiskowych form wsparcia oraz aktywizacja mieszkańców gminy i organizacji społecznych w ramach samopomocy.
- Tworzenie zasobów mieszkań socjalnych i chronionych

B.1.3. Pomoc osobom bezrobotnym i mającym trudności z odnalezieniem się na rynku pracy

- Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Kraśniku.
- Realizacja programów z zakresu integracji społeczno-zawodowej.

B.1.4. Pomoc osobom dotkniętym niepełnosprawnością i opiekującym się niepełnosprawnymi

- Włączenie osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w „życie gminne”.
- Likwidacja barier architektonicznych utrudniających funkcjonowanie w otoczeniu osobom z niepełnosprawnością.

B.2. Zapewnienie wsparcia i wdrażanie programów dedykowanych określonym grupom społecznym

B.2.1. Ograniczenie negatywnych zjawisk społecznych dotyczących dzieci i młodzieży

- Wyrównywanie szans w dostępie do edukacji.
- Przeciwdziałanie zwiększaniu się grupy tzw. NEETs'ów (*not in employment, education or training*).

B.2.2. Wspieranie rodziny i promowanie wartości rodzinnych

- Wdrażanie nowych i promowanie obecnie funkcjonujących programów dla rodzin wielodzietnych, np. Karta Dużej Rodziny.
- Wspieranie rodzin niepełnych (rodziców samotnie wychowujących dzieci).
- Przeciwdziałanie przejawom dysfunkcji i przemocy w rodzinie.

B.2.3. Wspieranie młodzieży i osób aktywnych oraz nieaktywnych zawodowo w średnim wieku

- Realizacja inicjatyw młodzieżowych oraz programów wspierających aktywność społeczną młodzieży.
- Realizacja programów, warsztatów, kursów i konsultacji sprzyjających reintegracji społecznej.
- Inicjowanie zakładania kół gospodyń wiejskich w celu integracji lokalnej społeczności i budowaniu więzi międzypokoleniowych.

B.2.4. Aktywizacja seniorów (60+) oraz osób starszych (50+)

- Prowadzenie i rozwijanie oferty Dziennego Domu „Senior-Wigor”.
- Budowanie więzi międzypokoleniowych poprzez organizowanie specjalnych uroczystości i wydarzeń.
- Zachęcenie osób starszych, bogatych w doświadczenia życiowe i zawodowe do dzielenia się swoją wiedzą na różnych płaszczyznach.

B.2.5. Wspieranie działań w zakresie edukacji zdrowotnej, profilaktyki i promocji zdrowia oraz dążenie do poprawy jakości i dostępności usług medycznych dla mieszkańców gminy

C. Jakość życia

C.1. Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej

C.1.1. Poprawa stanu infrastruktury drogowej i około drogowej

- Budowa nowych i modernizacja istniejących połączeń drogowych między miejscowościami i wewnątrz miejscowości.
- Budowa nowych i modernizacja istniejących chodników oraz poboczy przy uwzględnieniu priorytetu zapewnienia dostępności do obiektów użyteczności publicznej.

C.1.2. Poprawa stanu infrastruktury sieciowej

- Budowa i modernizacja sieci wodociągowej oraz ujęć wody w celu poprawy jakości zaopatrzenia w wodę i przyłączenia nowych gospodarstw domowych.
- Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków w celu umożliwienia podłączenia się do kanalizacji jak największej liczbie mieszkańców.
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.
- Budowa i modernizacja sieci oświetleniowej, z uwzględnieniem nowoczesnych, energooszczędnych technologii.

C.1.3. Współpraca z administracją samorządową i rządową wyższego szczebla oraz podmiotami zewnętrznymi na rzecz rozwoju infrastruktury technicznej

- Inicjowanie działań na rzecz budowy i modernizacji dróg, chodników, ścieżek rowerowych oraz instalacji oświetleniowych przy drogach powiatowych, wojewódzkich i krajowych.
- Dążenie do rozbudowy sieci gazowej na terenie gminy przez operatora.

C.2. Poprawa stanu bezpieczeństwa, porządku publicznego oraz zagospodarowania przestrzennego gminy

C.2.1. Stymulowanie rozwoju mieszkalnictwa

- Kreowanie przestrzeni pod zabudowę mieszkaniową w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.
- Prowadzenie działań promocyjnych ukazujących walory gminy jako miejsca przyjaznego i atrakcyjnego do życia.

C.2.2. Współpraca z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo (m.in. Policją, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi oraz innymi instytucjami uczestniczącymi w systemie zarządzania kryzysowego)

- Dążenie do utrzymania prawidłowej organizacji ruchu na drogach publicznych.
- Prowadzenie działań prewencyjnych i edukacyjnych w zakresie bezpieczeństwa na drodze, unikania zagrożeń, czy też udzielania pierwszej pomocy.
- Wspieranie działalności Ochotniczych Straży Pożarnych, również w kwestii zapewnienia odpowiedniej infrastruktury i wyposażenia OSP.

C.2.3. Działania na rzecz poprawy oraz utrzymania estetyki i ładu przestrzennego

- Likwidacja dzikich wysypisk śmieci.
- Zapewnienie w miejscach publicznych ławek, koszy na śmieci, stojaków na rowery, tablic informacyjnych i map miejscowości oraz innej małej architektury.
- Tworzenie placów i skwerów w miejscach publicznych.

C.3. Zwiększanie potencjału kulturalnego, sportowo-rekreacyjnego i turystycznego gminy

C.3.1. Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów użyteczności publicznej

- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, w tym placów zabaw, boisk wielofunkcyjnych i ścieżek/dróg rowerowych.
- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej, w tym obiektów Gminnej Biblioteki Publicznej i Gminnego Ośrodka Kultury.
- Adaptacja na cele kulturalne, sportowo-rekreacyjne i turystyczne obiektów będących w zasobach gminy.
- Tworzenie świetlic wiejskich w nowych lub istniejących obiektach w poszczególnych miejscowościach oraz efektywniejsze wykorzystanie potencjału obecnie istniejących.

C.3.2. Rozwój oferty kulturalnej oraz zapewnienie aktywnych form spędzania czasu wolnego

- Tworzenie warunków dla rozwoju organizacji, podmiotów i osób prowadzących działalność w zakresie kultury i sportu.
- Informowanie o ofercie kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej oraz zapewnienie jej dostępności i różnorodności w różnych obszarach gminy.
- Współpraca ze szkołami, Gminnym Ośrodkiem Kultury, Gminną Biblioteką Publiczną, Ochotniczymi Strażami Pożarnymi, LGD Ziemi Kraśnickiej i innymi podmiotami na rzecz organizacji aktywnych form spędzania czasu wolnego.
- Pielęgnowanie bogactwa kulturowego oraz tożsamości lokalnej i regionalnej poprzez organizację wydarzeń kulturalnych, uroczystości i konferencji, a także wspieranie i promocję organizacji zrzeszających twórców ludowych, zespołów folklorystycznych i kół gospodyń wiejskich.

C.3.3. Rozwój infrastruktury turystycznej i około turystycznej na terenie gminy oraz promocja potencjału turystycznego

- Budowa infrastruktury terenów rekreacyjnych w obszarach mających potencjał do rozwoju turystyki.
- Utworzenie Parku / (Wioski) Tematycznego / (-ej).
- Dbłość o szlaki turystyczne obejmujące swoim zasięgiem najważniejsze punkty krajobrazowe, widokowe, kulturowe i historyczne oraz w razie potrzeby wytyczenie nowych (np. oznakowanie punktu widokowego „Kamienna Góra”).
- Zachęcanie lokalnej społeczności do podejmowania aktywności w obszarze turystyki (np. zakładanie gospodarstw agroturystycznych, drobnych punktów usługowych).
- Współpraca w ramach LGD Ziemi Kraśnickiej na rzecz realizacji wspólnych projektów w zakresie turystyki.

C.4. Ochrona środowiska i dziedzictwa historycznego oraz zapobieganie jego degradacji

C.4.1. Ochrona naturalnych wartości krajobrazowych i przyrodniczych gminy

- Ochrona rezerwatów przyrody Marynople i Doły Szczekie, pomnika przyrody nieożywionej „Źródlika” w miejscowości Łany, a także unikalnego punktu widokowego „Kamienna Góra”.
- Prowadzenie działań z zakresu edukacji ekologicznej mieszkańców.
- Wspieranie działań służących obniżaniu emisji zanieczyszczeń do atmosfery.
- Doskonalenie systemu gospodarki odpadami przy uwzględnieniu potrzeb mieszkańców.
- Realizacja programów związanych z wymianą i utylizacją materiałów zawierających azbest.

C.4.2. Wsparcie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną

- Opracowanie i wdrożenie programu gospodarki niskoemisyjnej.
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.
- Realizacja przedsięwzięć związanych z wymianą źródeł grzewczych w gospodarstwach domowych na nowoczesne i ekologiczne
- Wsparcie inwestycji zwiększających wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych (m.in. systemów solarnych i fotowoltaicznych oraz urządzeń wykorzystujących energię wiatru).

C.4.3. Troska o obiekty wpisane do rejestru i ewidencji zabytków.

- Oznakowanie obiektów wraz z umieszczeniem notatki informacyjnej na ich temat.

D. Przedsiębiorczość i rolnictwo

D.1. Pozyskiwanie nowych inwestorów krajowych i zagranicznych

D.1.1. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej gminy

- Planowanie i tworzenie stref aktywności gospodarczej w wyniku uchwalania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- Uzbrojenie terenów przeznaczonych pod inwestycje.
- Prowadzenie działań mających na celu scalanie i regulowanie własności nieruchomości mogących stanowić zasób gruntowy gminy.
- Pozyskiwanie nowych terenów z przeznaczeniem pod inwestycje.
- Rozwijanie systemu zachęt i ulg dla inwestorów.

D.1.2. Wdrożenie kluczowych mechanizmów w zakresie pozyskiwania i obsługi inwestorów:

- Zapewnienie profesjonalnej obsługi inwestorów.
- Współpraca z instytucjami i podmiotami zewnętrznymi zajmującymi się obsługą i pozyskiwaniem inwestorów.

D.1.3. Promocja potencjału gospodarczego gminy:

- Opracowywanie i wydawanie materiałów informacyjnych promujących potencjał gminy.
- Udział w targach, misjach, konferencjach branżowych, a także organizacja własnych wydarzeń gospodarczych.
- Promowanie lokalnych przedsiębiorstw jako przykładów „jak osiągnąć sukces”.

D.2. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

D.2.1. Prowadzenie obsługi podmiotów gospodarczych na najwyższym poziomie jakości

- Tworzenie dogodnych warunków administracyjno-organizacyjnych do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.
- Wsparcie na etapie tworzenia i w początkowym okresie funkcjonowania nowych działalności gospodarczych (np. oferowanie pomocy radcy prawnego, księgowego itp.).
- Zachęcanie do rozwoju i zwiększania skali prowadzonej działalności gospodarczej.

D.2.2. Nawiązanie ścisłej współpracy z instytucjami otoczenia biznesu i rynku pracy

- Wspieranie inicjatyw w zakresie aktywizacji bezrobotnych, zachęcania do założenia własnej działalności gospodarczej oraz doradztwa i szkolenia przedsiębiorców.
- Realizacja przedsięwzięć integrujących środowisko przedsiębiorców, przedstawicieli podmiotów działających na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i administrację samorządową.
- Wypracowanie mechanizmu zbierania i udostępniania kluczowych informacji na temat możliwości pozyskiwania kapitału i udziału w projektach przyczyniających się do rozwoju firmy.

D.3. Wspieranie rozwoju rolnictwa

D.3.1. Wspieranie procesu modernizacji gospodarstw rolnych, sprzętu i budynków

- Propagowanie idei grup producenckich jako szansy na zwiększenie potencjału lokalnych gospodarstw rolnych.
- Przeprowadzenie procesu scalania gruntów w porozumieniu z właścicielami gospodarstw rolnych cechujących się największym rozdrobnieniem.

D.3.2. Utrzymywanie stałej współpracy z rolnikami i otoczeniem instytucjonalnym sektora rolnego

- Współpraca na rzecz wdrażania przedsięwzięć o charakterze informacyjnym i szkoleniowo-doradczym dedykowanym rolnikom.
- Promowanie stosowania nowych technik i metod produkcji rolniczej.
- Udzielanie wsparcia rolnikom w sytuacji wystąpienia klęsk żywiołowych lub innych negatywnych zjawisk.

D.3.3. Wspieranie rolnictwa ekologicznego i lokalnej produkcji rolnej jako perspektywicznych gałęzi rolnictwa

- Popularyzacja rolnictwa ekologicznego, będącego szybko rozwijającą się i perspektywiczną gałęzią rolnictwa.
- Utworzenie i modernizacja miejsc/placów targowych do handlu towarami wyprodukowanymi przez lokalnych rolników i producentów rolno-spożywczych.
- Tworzenie i wykorzystanie produktów lokalnych, w tym ekologicznych do celów promocyjnych.

4. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

4.1. Wdrażanie

Strategia Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 jest dokumentem wyznaczającym zasadnicze cele rozwojowe w perspektywie do 2020 r., które przyczynią się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Realizacja przeważającej części zadań związanych z rozwojem lokalnym znajduje się w kompetencjach władz samorządowych. Zadania niemieszczące się w zakresie ustawowych kompetencji i możliwości władz gminy stanowią platformę do działania dla szerokiego grona aktorów lokalnego rynku.

Na etapie wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 niezwykle ważny jest udział wszelkich grup interesariuszy. W proces jej realizacji zostaną zaangażowane nie tylko władze samorządowe i gminne jednostki organizacyjne, ale także m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, lokalni społecznicy (radni, sołtysi, rady sołeckie) oraz mieszkańcy, którzy wyrażą taką wolę. W przypadku części zadań kluczowa będzie współpraca z innymi samorządami gminnymi oraz samorządem powiatowym i wojewódzkim.

Do realizacji Strategii zostaną wykorzystane m.in.³²:

- środki własne gminy,
- środki pochodzące z bezzwrotnych i zwrotnych źródeł finansowania (krajowych i zagranicznych),
- środki z programów pomocowych (krajowych i zagranicznych),
- środki prywatnych podmiotów (np. w ramach umów partnerstwa publiczno-prywatnego).

W celu efektywnego wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 niezbędne jest podjęcie szerokich działań promocyjnych i informacyjnych propagujących idee, wartości i cele zapisane w niniejszym dokumencie. Podstawowym zadaniem władz gminy w tym zakresie jest upowszechnienie dokumentu wśród pracowników samorządu (Urzędu Gminy oraz jego jednostek organizacyjnych), mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych, instytucji itd. poprzez jego publikację na stronach internetowych, bądź też wydanie publikacji drukowanej w formie książkowej z materiałem zdjęciowym i ciekawym układem tekstu. Ponadto treści Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 mogą stanowić przedmiot nieustannej dyskusji w trakcie wszelkich spotkań i wydarzeń poruszających tematykę rozwoju gminy i jej przyszłości. Strategia w okresie obowiązywania może ulegać zmianie, gdy pojawią się ku temu uzasadnione przesłanki.

³² Szerzej zob.: Strategia Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020, Część II, rozdział 6. Finansowanie Strategii.

5. SYSTEM MONITOROWANIA

W procesie planowania i zarządzania strategicznego w samorządzie niezbędnym elementem jest regularne monitorowanie zachodzących zjawisk i zmian. Pozwala ono nie tylko określić skuteczność i postęp realizacji przyjętych zamierzeń, ale także dokonać korekt wynikających z nieuwzględnionych wcześniej czynników lub z nieprzewidzianych zjawisk, zmieniających uwarunkowania realizacyjne.

Ocena realizacji Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 będzie prowadzona w oparciu o analizę dostępnych danych statystycznych i liczbowych, a także na podstawie szeregu informacji opisowych charakteryzujących działalność Urzędu Gminy Gościeradów i jego jednostek organizacyjnych, które odnoszą się do poszczególnych Obszarów Rozwojowych i konkretnych Celów.

Raport monitorujący realizację Strategii sporządzony zostanie dwukrotnie. Pierwszy, będzie obejmował okres realizacji Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 w latach 2016–2017 i zostanie opracowany w 2018 r. Drugi zaś, sporządzony w 2020 r. obejmie swoim zakresem lata 2016–2019. W opracowaniach należy zachować ciągłość danych i prezentować je w szeregach czasowych tak, aby możliwe było obserwowanie zachodzących tendencji. Drugi raport stanowić będzie materiał analityczny, który może być wykorzystany na potrzeby sporządzenia strategii rozwoju gminy na kolejną kilkuletnią perspektywę. Raporty z realizacji Strategii powinny być dokumentami publicznymi, a więc dostępnymi dla mieszkańców i wszystkich interesariuszy.

W celu sporządzania raportów okresowych może zostać powołany specjalny zespół zadaniowy składający się z pracowników różnych komórek Urzędu Gminy lub zadanie do może zostać przypisane do zakresu obowiązków już istniejącego stanowiska pracy.

Tabela 44 przedstawia wykaz proponowanych mierników, wskaźników oraz informacji służących do monitorowania Strategii. Ze względu na długą perspektywę czasową dokumentu należy zaznaczyć, że postulowany zakres przedstawianych danych nie tworzy katalogu zamkniętego i może ulec zmianie, udoskonaleniu i uzupełnieniu o dodatkowe informacje, które okażą się niezbędne do oceny stopnia realizacji wyznaczonych Celów w ramach poszczególnych Obszarów Rozwojowych.

Ważną rolę w systemie monitorowania będzie odgrywała strona społeczna i cała grupa interesariuszy wewnętrznych (np. organizacje sektora pozarządowego, lokalni przedsiębiorcy, inwestorzy itd.) lub zewnętrznych, zainteresowanych rozwojem gminy. W celu zgromadzenia opinii reprezentantów tychże środowisk zasadne jest przeprowadzenie przynajmniej dwukrotnych badań społecznych w zakresie oceny jakości usług publicznych i jakości życia. Proponowane lata, w których takie badania powinny być przeprowadzone to rok: 2017 i 2019.

Tabela 44: Wykaz mierników, wskaźników i informacji służących do monitorowania realizacji Strategii

Obszar	Cel	Mierniki i wskaźniki
A. Edukacja i kapitał społeczny	A.1. Doskonalenie systemu edukacyjno-wychowawczego wspierającego rozwój kapitału intelektualnego	ilościowe: liczba dostępnych miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego i stopień ich wykorzystania liczba placówek oświatowych i liczba uczniów do nich uczęszczających wskaźniki zdawalności egzaminów szkolnych
		Opisowe: analiza działalności placówek oświatowo-wychowawczych oraz instytucji kultury w zakresie oświaty i wychowania analiza działalności Urzędu Gminy na rzecz wspierania i promowania procesu kształcenia ustawicznego
	A.2. Kształtowanie i rozwój aktywności obywatelskiej oraz wzmacnianie kapitału społecznego	ilościowe: liczba organizacji pozarządowych (fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne) frekwencja w wyborach i referendach
		Opisowe: analiza współpracy Urzędu Gminy z organizacjami pozarządowymi, sołectwami (sołtysami, radami sołectw), Młodzieżową Radą Gminy i pozostałymi ciałami doradczymi oraz innymi partnerami zewnętrznymi analiza wykorzystania środków w ramach funduszu sołeckiego i budżetu obywatelskiego analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie zwiększania dostępności usług publicznych, informatyzacji samorządu i społeczeństwa oraz prowadzonej komunikacji zewnętrznej
	B. Pomoc społeczna	ilościowe: liczba zrealizowanych programów i projektów na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym liczba uczestników realizowanych programów i projektów liczba korzystających z pomocy i wsparcie wg różnych kryteriów podziału udział wydatków na pomoc społeczną w budżecie ogółem
		Opisowe: analiza działalności Urzędu Gminy i Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie udzielania pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym
C. Jakość życia	B.2. Zapewnienie wsparcia i wdrażanie programów dedykowanych określonym grupom społecznym	ilościowe: liczba zrealizowanych programów i projektów dedykowanych określonym grupom społecznym liczba uczestników realizowanych programów i projektów liczba udzielonych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej
		Opisowe: analiza działalności Dziennego Domu „Senior-Wigor” analiza działalności Urzędu Gminy i Ośrodka Pomocy Społecznej w zakresie realizacji programów i działań na rzecz różnych grup społecznych analiza działalności Urzędu Gminy i jej jednostek organizacyjnych w zakresie ochrony zdrowia (m.in. edukacji zdrowotnej, profilaktyki, promocji zdrowia)
	C.1. Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej	ilościowe: długości dróg różnych kategorii zlokalizowanych na terenie gminy oraz wskaźnik gęstości poszczególnych dróg na 1 km ² powierzchni gminy długość chodników oraz wskaźnik gęstości chodników na 1 km ² powierzchni gminy długość sieci rozdzielczej wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej oraz wskaźnik korzystających z instalacji w % ogółu ludności wskaźnik wyposażenia mieszkań w urządzenia sanitarno-techniczne długość sieci oświetleniowej, w tym sieci wykorzystującej energooszczędną technologię
		Opisowe: analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie realizacji własnych inwestycji infrastrukturalnych analiza współpracy Urzędu Gminy z innymi JST w zakresie realizacji wspólnych inwestycji infrastrukturalnych
	C.2. Poprawa stanu bezpieczeństwa, porządku publicznego oraz zagospodarowania przestrzennego gminy	ilościowe: liczba złożonych i zrealizowanych wniosków o zmianę SUIKZP oraz MPZP liczba i powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytku przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania i przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę liczba wypadków i kolizji drogowych liczba stwierdzonych przestępstw wg różnych rodzajów
		Opisowe: analiza współpracy Urzędu Gminy z Policją, OSP i innymi podmiotami w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa na terenie gminy analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie dbałości o przestrzeń publiczną i jej zagospodarowanie
	C.3. Zwiększanie potencjału kulturalnego, sportowo-rekreacyjnego i turystycznego gminy	ilościowe: liczba obiektów sportowych, klubów sportowych oraz nagród/medali zdobytych przez sportowców z gminy wielkość księgozbioru biblioteki, liczba czytelników i wypożyczeń
		Opisowe: analiza działalności inwestycyjnej Urzędu Gminy w zakresie rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i około turystycznej analiza oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej gminy oraz możliwości spędzania czasu wolnego analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie promocji turystycznej gminy

Obszar	Cel	Mierniki i wskaźniki
C. Jakość życia	C.4. Ochrona środowiska i dziedzictwa historycznego oraz zapobieganie jego degradacji	Ilościowe:
		wielkość zasobów terenów zielonych i obszarów prawnie chronionych
		ilość wytworzonych odpadów i odsetek osób segregujących odpady
		liczba i powierzchnia budynków objętych pracami termo modernizacyjnymi
		Opisowe:
D. Przedsiębiorczość i rolnictwo	D.1. Pozyskiwanie nowych inwestorów krajowych i zagranicznych	analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie ochrony środowiska, poprawy efektywności energetycznej oraz rozwoju i wykorzystania odnawialnych źródeł energii
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie propagowania proekologicznych postaw
		analiza działalności Urzędu Gminy i współpracy z podmiotami zewnętrznymi w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego
		Ilościowe:
		powierzchnia wydzielonych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych oraz obszarów aktywizacji gospodarczej
	D.2. Wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości	liczba dokonanych zmian SUIKZP oraz MPZP tworzących tereny inwestycyjne
		kwota udzielonych ulg i zwolnień dla inwestorów
		Opisowe:
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie procesu obsługi inwestorów i współpracy z instytucjami zewnętrznymi zajmującymi się pozyskiwaniem inwestorów
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie promocji gospodarczej gminy
	D.3. Wsparcie rozwoju rolnictwa	Ilościowe:
		liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON (ogółem oraz wskaźniki w przeliczeniu na mieszkańców, wg klas wielkości, wg sekcji PKD i grup rodzajów działalności)
		liczba i struktura pracujących
		liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym
		Opisowe:
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie kreowania warunków do prowadzenia działalności gospodarczej
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie współpracy z instytucjami otoczenia biznesu i wspierania rozwoju przedsiębiorczości
		Ilościowe:
		powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych
		liczba gospodarstw z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów
		Opisowe:
		analiza działalności Urzędu Gminy w zakresie wspierania rozwoju sektora rolno-spożywczego oraz współpracy z otoczeniem instytucjonalnym sektora rolnego
		analiza działających na terenie gminy grup producenckich oraz wytwórców produktów lokalnych

Źródło: Opracowanie własne

6. FINANSOWANIE STRATEGII

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020 wymaga poniesienia w kolejnych latach znacznych nakładów finansowych na szereg zadań inwestycyjnych. Sumaryczna wartość kluczowych przedsięwzięć może wynieść nawet ponad 25 mln zł. Przewiduje się, że największe wydatki przypadną na lata 2018–2020. Jednak szacowana kwota przekracza możliwości finansowe budżetu gminy, wynikające z gromadzonych dochodów własnych, subwencji i dotacji celowych z budżetu państwa. Niezbędne jest poszukiwanie alternatywnych źródeł środków pieniężnych i zastosowanie bardziej aktywnego podejścia do zarządzania finansami.

Możliwości takie stwarzają różnego rodzaju krajowe i międzynarodowe programy związane z perspektywą finansową Unii Europejskiej na lata 2014–2020. Wykorzystanie funduszy Polityki Spójności oparte jest o krajowe programy operacyjne, w tym jeden ponadregionalny dla województw Polski Wschodniej (lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego), programy dedykowane współpracy terytorialnej i programy regionalne. Fundusze Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa zostaną rozdysponowane w oparciu o dwa szczegółowe programy. Umowa Partnerstwa stanowi punkt odniesienia dla wszystkich dokumentów.

Tabela 45: Programy realizowane w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014–2020

Program	Alokacja (mld euro)	Fundusz	Instytucja zarządzająca
Polityka Spójności			
Program Infrastruktura i Środowisko	27,41	EFRR, FS	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
Program Inteligentny Rozwój	8,61	EFRR	
Program Polska Cyfrowa	2,17	EFRR	
Program Wiedza Edukacja Rozwój	4,69	EFS	
Program Pomoc Techniczna	0,7	FS	
Program Polska Wschodnia	2,0	EFRR	
Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej	1,68	EFRR	Zarządy województw
16 Regionalnych Programów Operacyjnych	31,28	EFRR, EFS	
Wspólna Polityka Rolna i Wspólna Polityka Rybołówstwa			
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	13,51	EFRRROW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Program Rybactwo i Morze	0,7	EFMR	

Źródło: Na podstawie informacji Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, www.mir.gov.pl

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego województwo będzie miało do dyspozycji 2 230 958 174 euro środków unijnych. Ubiegać się o nie będą mogły m.in. samorządy, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorcy. Budżet RPO WL został podzielony na 14 części:

- I. *Badania i innowacje* – 100 416 755 euro z EFRR.
- II. *Cyfrowe lubelskie* – 72 255 674 euro z EFRR.
- III. *Konkurencyjność przedsiębiorstw* – 291 639 451 euro z EFRR.
- IV. *Energia przyjazna środowisku* – 150 866 891 euro z EFRR.
- V. *Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna* – 258 939 368 euro z EFRR.
- VI. *Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów* – 154 615 611 euro z EFRR.
- VII. *Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego* – 70 707 126 euro z EFRR.
- VIII. *Mobilność regionalna i ekologiczny transport* – 271 031 040 euro z EFRR.
- IX. *Rynek pracy* – 197 944 462 euro z EFS.
- X. *Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian* – 55 943 406 euro z EFS.
- XI. *Włączenie społeczne* – 180 510 722 euro z EFS.

XII. *Edukacja, kwalifikacje i kompetencje* – 123 735 094 euro z EFS.

XIII. *Infrastruktura społeczna* – 232 928 490 euro z EFRR.

XIV. *Pomoc techniczna* – 69 424 084 euro z EFS.

Istnieje również możliwość wykorzystania środków z programów zarządzanych bezpośrednio przez Komisję Europejską, np. Horyzont 2020 lub instrumentu „Łącząc Europę” (ang. Connecting Europe Facility).

Program Ramowy Unii Europejskiej Horyzont 2020 jest największym w historii Unii programem w zakresie badań naukowych i innowacji. W ciągu 7 lat (2014–2020) na nowatorskie badania i innowacyjne rozwiązania przeznaczone zostanie łącznie 77 028,3 mln euro. Swoim zakresem obejmuje trzy dotychczas odrębne programy wspierania badań na poziomie unijnym. Są to:

- Program Ramowy UE w zakresie badań, rozwoju technologicznego i demonstracji,
- dedykowaną innowacyjności część Programu Ramowego na Rzecz Konkurencyjności i Innowacji (ang. Competitiveness and Innovation Framework Programme),
- działania Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (ang. European Institute of Innovation and Technology).³³

Natomiast instrument „Łącząc Europę” to nowy instrument finansowy, który zastąpił dotychczasowy program TEN-T. Wspiera rozwój trzech obszarów – sieci transportowej, energetycznej oraz telekomunikacyjnej. Unia Europejska przeznaczyła w swoim budżecie na lata 2014–2020 na ten cel odrębną pulę środków finansowych, która wynosi 29,3 mld euro. Fundusze te będzie można wykorzystać na inwestycje dotyczące budowy i modernizacji infrastruktury w dziedzinie transportu, energetyki i telekomunikacji.³⁴

Pozyskiwanie źródeł finansowania inwestycji rozwojowych nie może ograniczać się wyłącznie do ubiegania się o środki pochodzące z programów UE. Władze gminy pod rozważę muszą brać też możliwość angażowania kapitału prywatnego, zaciągania zobowiązań na rynku finansowym oraz bieżące gospodarowanie mieniem gminy.

Kolejną szansą realizacji zadań inwestycyjnych gminy jest partnerstwo publiczno-prywatne. Odpowiednia alokacja ryzyka i sposób ujmowania zobowiązań wynikających z umowy stwarza możliwość ujęcia wydatków finansowych poza deficytem i długiem publicznym. Przeprowadzenie procedury wyboru partnera prywatnego i sformalizowanie umowy nie jest łatwym przedsięwzięciem, ale z punktu widzenia ograniczeń związanych z możliwością zadłużania się JST, może przynieść wymierne korzyści. Dobrze przemyślane i skonstruowane partnerstwo publiczno-prywatne pozwala realizować daną inwestycję bez nadmiernego obciążania budżetu gminy.

Możliwości inwestycyjne gminy mogą być zwiększone także w wyniku zaciągnięcia długu w postaci kredytu, pożyczki lub emisji obligacji komunalnych (w tym obligacji przychodowych). Instrumenty wspierające rozwój regionalny oferują takie instytucje finansowe jak Bank Światowy, Bank Rozwoju Rady Europy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Bank Gospodarstwa Krajowego oraz szereg banków komercyjnych. Konieczność modernizacji gminy oraz rosnące potrzeby – zwłaszcza inwestycyjne – stanowią argument dla rozważenia rozwiązania polegającego na wdrożeniu zadłużenia. W przypadku zwrotnych źródeł finansowania zasadniczym kryterium wyboru oferty powinny być koszty pozyskania środków pieniężnych, ale również warunki współpracy z daną instytucją finansową.

Powyższe przykłady nie wyczerpują całego katalogu możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację zamierzeń wynikających ze Strategii Rozwoju Gminy Gościeradów na lata 2016–2020. Dlatego konieczne jest staranne monitorowanie w zakresie pojawiających się możliwości zdobywania kapitału pieniężnego. W niektórych przypadkach pewnym ograniczeniem może być

³³ Serwis internetowy Krajowego Punktu Kontaktowego, www.kpk.gov.pl.

³⁴ Portal Funduszy Europejskich, www.funduszeuropejskie.gov.pl.

zdolność gminy do zapewnienia kapitału własnego. Niemniej rozmaite możliwości w zakresie inżynierii finansowej pozwalają skutecznie radzić sobie także z takimi ograniczeniami.

Bibliografia

Literatura

1. Boni M. (red.), *Młodzi 2011*, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2011.
2. Brandenburg H. (red.), *Projekty lokalne i regionalne – współpraca: nauka-biznes-samorząd*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2013.
3. Cieślak R., *Partnerstwo publiczno-prywatne w samorządzie terytorialnym*, INFOR Ekspert, Warszawa 2011.
4. Cilak M., *Instrumenty wspierania rozwoju gospodarczego stosowane przez samorząd terytorialny. Problematyka prawnofinansowa*, Wydawnictwo „Dom Organizatora”, wyd. I, Toruń 2013.
5. Florida R., *Narodziny klasy kreatywnej*, Wydawnictwo Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2010.
6. Górniak J., *Kompetencje jako klucz do rozwoju Polski. Raport podsumowujący drugą edycję badań „Bilans Kapitału Ludzkiego” realizowaną w 2011 roku*, PARP, Warszawa 2012.
7. Józwiak B., Sagan M. (red.), *Rozwój Polski Wschodniej. Ograniczenia i wyzwania*, Difin, Warszawa 2012.
8. Noworol A., *Ku nowemu paradygmatowi planowania terytorialnego*, wyd. I, Wydawnictwo CeDeWu.pl, Warszawa 2013.
9. Pęchorzewski D. (red.), *Gospodarowanie nieruchomościami w jednostkach sektora finansów publicznych*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2013.
10. *Polska myśl strategiczna. Na spotkanie z enigmą XXI wieku*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego” 2011, Wydanie Specjalne przy udziale Polskiego Towarzystwa Współpracy z Klubem Rzymskim, nr 2 (52).
11. Tobor G., *Współpraca międzykomunalna narzędziem wdrażania strategii rozwoju*, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańskiego, Katowice 2013.
12. Wojciechowski E., *Zarządzanie w samorządzie terytorialnym*, wyd. II, Difin, Warszawa 2012.

Źródła prawa

1. Obwieszczenie Nr 1/2015 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 15 stycznia 2015 r.
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U.2015.163 j.t., z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 21 lutego 2014 r. o funduszu sołeckim (Dz.U.2014.301, z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U.2013.885 j.t., z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2015.114 j.t., z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2014.1649 j.t., z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U.2013.173 j.t., z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U.2015.859 j.t., z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2015.1515 j.t., z późn. zm.).

Dokumenty strategiczne (unijne, krajowe i regionalne)

1. *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności”*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013.
2. *Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska, Bruksela 2010.
3. *Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*, Warszawa 2012.
4. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony. Miasta. Obszary Wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.
5. *Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2015.
6. *Strategia Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowisko perspektywa do 2020 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2014.
7. *Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska”*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2013.
8. *Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2013.
9. *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2013.
10. *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (aktualizacja)*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013.
11. *Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej do 2022*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2013.
12. *Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)*, Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Warszawa 2013.
13. *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2014.
14. *Strategia Sprawne Państwo 2020*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2012.
15. *Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2015.
16. *Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

Sprawozdania, informacje i inne dokumenty gminy

1. Analiza stanu bezpieczeństwa na terenie działania Komisarzatu Policji w Annopolu za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r.
2. Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych w tym o wynikach sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych w szkołach prowadzonych przez gminę Gościeradów za 2011 r., 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.
3. Informacja z działalności Gminnego Ośrodka Kultury w Gościeradowie za 2009 r., 2010 r., 2011 r., 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.
4. Kwartalne zbiorcze sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych za IV kwartał 2012 r., 2013 r., oraz 2014 r.
5. Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej, Załącznik nr 1 do Uchwały Nr IV/3/2013 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej” z dnia 04.11.2013 r.

6. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.
7. Sprawozdanie roczne o przebiegu wykonania budżetu gminy za 2012 r., 2013 r. oraz 2014 r.
8. Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie za 2010 r., 2011 r., 2012 r. 2013 r. oraz 2014 r.
9. Sprawozdanie z pracy Gminnej Biblioteki Publicznej w Gościeradowie za 2014 r., 2013 r., 2012 r., 2011 r., 2010 r. oraz 2009 r.
10. Strategia Rozwoju Powiatu Kraśnickiego na lata 2007-2015, Załącznik do uchwały nr XII-93/07 Rady Powiatu w Kraśniku z dnia 28 listopada 2007 r.
11. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Gościeradów, Załącznik nr 1 do Uchwały nr XXXV/182/14 Rady Gminy Gościeradów z dnia 18 września 2014 r.

Źródła danych pierwotnych

1. Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.
2. Powszechny Spis Rolny 2010 wg siedziby gospodarstwa, Główny Urząd Statystyczny.

Źródła internetowe

1. Portal „Mapa projektów dofinansowanych z RPO WL na lata 2007–2013”,
www.mapa.rpo.lubelskie.pl.
2. Portal Funduszy Europejskich,
www.funduszeuropejskie.gov.pl.
3. Portal Nasza Kasa,
www.naszakasa.org.pl.
4. Serwis internetowy Krajowego Punktu Kontaktowego,
www.kpk.gov.pl.
5. Strona internetowa Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad,
www.gddkia.gov.pl.
6. Strona internetowa Gminnego Ośrodka Kultury w Gościeradowie,
www.goscieradow.naszgok.pl.
7. Strona internetowa Gminnej Biblioteki Publicznej w Gościeradowie,
www.biblioteka.goscieradow.pl.
8. Strona internetowa Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju,
www.mir.gov.pl.
9. Strona internetowa Organizacji Turystycznej „Szlak Jagielloński”,
www.szlakjagiellonski.pl.
10. Strona internetowa Ośrodka Pomocy Społecznej w Gościeradowie,
www.opsgoscieradow.pl.
11. Strona internetowa Państwowej Komisji Wyborczej,
www.pkw.gov.pl.
12. Strona internetowa Stowarzyszenia Europejskie Centrum Integracji i Współpracy Samorządowej „DOM EUROPY”,
www.domeuropy.lubelskie.pl.
13. Strona internetowa Urzędu Gminy Gościeradów,
www.goscieradow.pl.

14. Strona internetowa Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie,
www.wfos.lublin.pl.
15. Strona internetowa Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej,
www.zgwrp.pl.
16. Strona internetowa Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej,
www.osp.org.pl.
17. Strona internetowej Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej,
www.lgdkrasnik.pl.

Spis tabel

TABELA 1: WYKAZ SOŁECTW GMINY GOŚCIERADÓW WRAZ Z LICZBĄ MIESZKAŃCÓW	14
TABELA 2: LUDNOŚĆ WG GRUP WIEKU.....	15
TABELA 3: MIGRACJE NA POBYT STAŁY - WSKAŹNIKI.....	18
TABELA 4: PODZIAŁ ŚRODKÓW Z FUNDUSZU SOLECKIEGO NA 2015 R. POMIĘDZY SOŁECTWA	23
TABELA 5: LICZBA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM I ROCZNEGO PRZYGOTOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	26
TABELA 6: DZIECI KORZYSTAJĄCE Z EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ (%)	26
TABELA 7: LICZBA ODDZIAŁÓW I WYCHOWANKÓW W PRZEDSZKOLACH I PUNKTACH PRZEDSZKOLNYCH	27
TABELA 8: LICZBA DZIECI W WIEKU SZKOLNYM	28
TABELA 9: LICZBA UCZNIÓW W SZKOLACH PODSTAWOWYCH I GIMNAZJACH	29
TABELA 10: PRZEPŁYW UCZNIÓW MIĘDZY GMINAMI	29
TABELA 11: INFORMACJE OGÓLNE O OŚWIECENIU (ZŁ)	30
TABELA 12: STAN ZATRUDNIENIA NAUCZYCIELI I PRACOWNIKÓW NIEPEDAGOGICZNYCH	31
TABELA 13: NAUCZYCIELE WG STOPNIA AWANSU ZAWODOWEGO OGÓŁEM I W % OGÓLNEJ LICZBY NAUCZYCIELI	31
TABELA 14: ŚREDNIE WYNIKI SPRAWDZIANU SZÓSTOKLASISTY (W PKT.)	32
TABELA 15: ŚREDNIE WYNIKI EGZAMINU GIMNAZJALNEGO (W %, DLA ROKU SZKOLNEGO 2012/2013 – W PKT.) ..	32
TABELA 16: DŁUGOŚĆ DRÓG W GMINIE (KM).....	35
TABELA 17: DROGI POWIATOWE NA TERENIE GMINY GOŚCIERADÓW	35
TABELA 18: ZASOBY MIESZKANIOWE	37
TABELA 19: ZASOBY MIESZKANIOWE – WSKAŹNIKI.....	37
TABELA 20: MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKOWANIA	37
TABELA 21: SIEĆ ROZDZIELCZA URZĄDZEŃ SIECIOWYCH NA 100 KM ²	38
TABELA 22: KORZYSTAJĄCY Z INSTALACJI W % OGÓŁU LUDNOŚCI	38
TABELA 23: MIESZKANIA WYPOSAŻONE W URZĄDZENIA SANITARNO-TECHNICZNE (W % OGÓŁU MIESZKAŃ).....	38
TABELA 24: GOSPODARSTWA ROLNE Z DOCHODAMI Z RÓŻNYCH ŹRÓDEŁ	41
TABELA 25: GOSPODARSTWA Z UPRAWĄ WG RODZAJU	42
TABELA 26: POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH (HA).....	42
TABELA 27: JEDNOSTKI WPISANE DO REJESTRU REGON WG SEKCJI PKD 2007	44
TABELA 28: OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE (HA).....	49
TABELA 29: ŚCIEKI OCZYSZCZANE W CIĄGU ROKU (DAM ³).....	50
TABELA 30: LICZBA RODZIN KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY OPS W GOŚCIERADOWIE	53
TABELA 31: LICZBA RODZIN I OSÓB W RODZINACH, KTÓRYM PRZYZNANO DECYZJĄ ŚWIADCZENIA	54
TABELA 32: LICZBA UDZIELONYCH ŚWIADCZEŃ Z ZADAŃ WŁASNYCH GMINY REALIZOWANYCH PRZEZ OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W GOŚCIERADOWIE	54
TABELA 33: LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIA UDZIELONE Z ZADAŃ WŁASNYCH GMINY REALIZOWANYCH PRZEZ OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W GOŚCIERADOWIE.....	55
TABELA 34: LICZBA UDZIELONYCH ŚWIADCZEŃ RODZINNYCH W RAMACH ZADAŃ ZLECONYCH W OPS W GOŚCIERADOWIE.....	55
TABELA 35: POZOSTAŁE ZADANIA REALIZOWANE PRZEZ OPS W GOŚCIERADOWIE.....	56
TABELA 36: WYDATKI OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ (ZŁ).....	57
TABELA 37: OCENA STANU BEZPIECZEŃSTWA W GMINIE	58
TABELA 38: CZYTELNICZY BIBLIOTEKI.....	64
TABELA 39: ZBIORY BIBLIOTECZNE.....	64
TABELA 40: WYPOZYCZENIA KSIĘGOZBIORU.....	64
TABELA 41: ZREALIZOWANE DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU GMINY	68
TABELA 42: ZREALIZOWANE DOCHODY BUDŻETU GMINY	68
TABELA 43: ZREALIZOWANE WYDATKI BUDŻETU GMINY	69
TABELA 44: WYKAZ MIERNIKÓW, WSKAŹNIKÓW I INFORMACJI SŁUŻĄCYCH DO MONITOROWANIA REALIZACJI STRATEGII.....	92
TABELA 45: PROGRAMY REALIZOWANE W RAMACH PERSPEKTYWY FINANSOWEJ UE NA LATA 2014–2020	94

Spis rysunków

RYSUNEK 1: HERB GMINY GOŚCIERADÓW	8
RYSUNEK 2: POŁOŻENIE GMINY GOŚCIERADÓW W POWIECIE KRAŚNICKIM	9
RYSUNEK 3: MAPA GMINY GOŚCIERADÓW	10
RYSUNEK 4: POŁOŻENIE GMINY GOŚCIERADÓW W POWIECIE I WOJEWÓDZTWIE.....	11
RYSUNEK 5: OBSZAR LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA ZIEMI KRAŚNICKIEJ	12
RYSUNEK 6: UKŁAD KOMUNIKACYJNY W POWIECIE KRAŚNICKIM	36
RYSUNEK 7: LOKALIZACJA REZERWATÓW PRZYRODY	49
RYSUNEK 8: SCHEMAT ZALEŻNOŚCI DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	74

Spis wykresów

WYKRES 1: LICZBA LUDNOŚCI W GMINIE GOŚCIERADÓW	14
WYKRES 2: STRUKTURA LUDNOŚCI WG PŁCI	15
WYKRES 3: LUDNOŚĆ WG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU (%).....	16
WYKRES 4: WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO	16
WYKRES 5: GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA (LUDNOŚĆ NA 1 KM ²).....	17
WYKRES 6: RUCH NATURALNY LUDNOŚCI (NA 1000 MIESZKAŃCÓW).....	17
WYKRES 7: MAŁŻEŃSTWA ZAWARTE W CIĄGU ROKU NA 1 000 LUDNOŚCI	17
WYKRES 8: MIGRACJE NA POBYT STAŁY	18
WYKRES 9: MIGRACJE NA POBYT STAŁY WG KIERUNKU	19
WYKRES 10: PRACUJĄCY OGÓŁEM	20
WYKRES 11: PRACUJĄCY WG PŁCI	20
WYKRES 12: ZAREJESTROWANI BEZROBOTNI	20
WYKRES 13: ZAREJESTROWANI BEZROBOTNI WG PŁCI	21
WYKRES 14: FREKWENCJA W WYBORACH SAMORZĄDOWYCH (2014 R.) ORAZ PREZYDENCKICH (2015 R.)	22
WYKRES 15: FUNDACJE, STOWARZYSZENIA I ORGANIZACJE SPOŁECZNE	22
WYKRES 16: POWIERZCHNIA GEODEZYJNA GMINY GOŚCIERADÓW WG KIERUNKÓW WYKORZYSTANIA W 2014 R. 41	
WYKRES 17: PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON	43
WYKRES 18: PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WG SEKTORÓW WŁASNOŚCI 43	
WYKRES 19: PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON WG KLAS WIELKOŚCI	43
WYKRES 20: PODMIOTY GOSPODARCZE WG GRUP RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI PKD 2007 W 2014 R.	45
WYKRES 21: ZMIANY W LICZBIE PODMIOTÓW ZAREJESTROWANYCH W REJESTRZE REGON	45
WYKRES 22: PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ – WSKAŹNIKI	46
WYKRES 23: ZMIESZANE ODPADY KOMUNALNE ZEBRANE W CIĄGU ROKU	50
WYKRES 24: LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW	50
WYKRES 25: PRZYCHODNIE I PRAKTYKI LEKARSKIE.....	52
WYKRES 26: PORADY UDZIELONE W RAMACH PODSTAWOWEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ	52
WYKRES 27: STRUKTURA ŹRÓDEŁ POZYSKIWANIA DOCHODÓW ORAZ PRZYCHODÓW	69
WYKRES 28: STRUKTURA WYDATKÓW I ROZCHODÓW WG DZIEDZIN	70

Przewodniczący Rady
Gminy Gościeradów
Grzegorz Łatawiec

